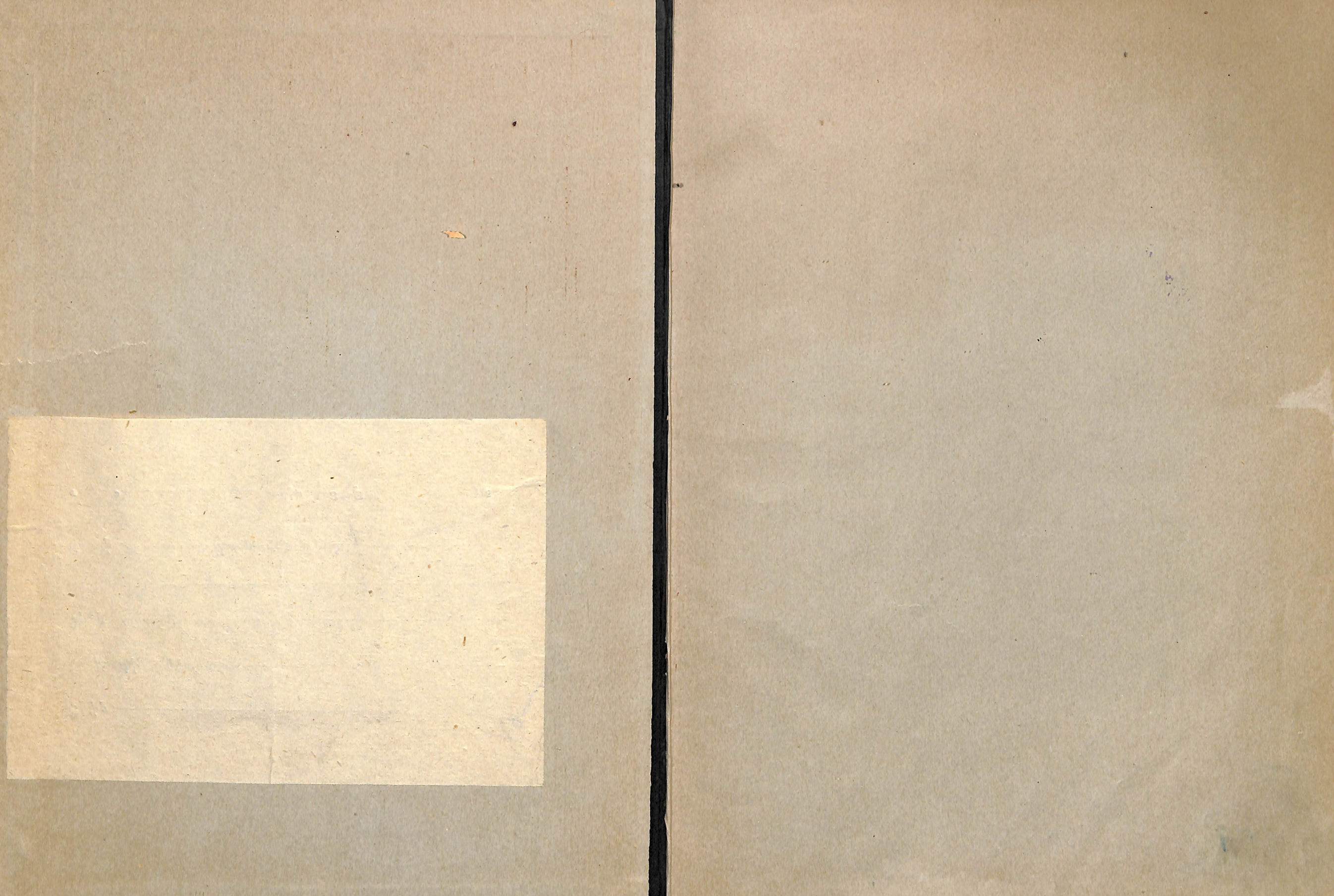

4549

891.995

9p - 20

ՀՈՂԵՐ ՈՒ ՅՕՂԵՐ

891.995

Ք-20 4.

ԱՂԵՔԱՆԻՐ Գ. ՓԸՆՈՍԵԱՆ

ՇՈՂԵՐ և ՅՕՂԵՐ

ՊԱՅԱՆԵԿԱՆ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆՔ

Մ Ա Ս Ն Ա

1882-1885

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՄԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐՆԱՆ

1885

1004
15062
Ք

5186

Չ 0 Ն

ԱՌ ՀԱՅՐԵՆ ԻՄ ԳԵՐԱԶՆԻԻ

ԳԷՈՐԳ ԷՅԷՆՏԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Հանէ՛ ընդունել, Հայրդ իմ բազմերախտ,	Չ'եմ ցանկար բընաւ ես՝ այլոց նըման՝
Չայս աննըշան մատենիկ	Որ տիեզերք համօրէն
Որ է՛ շնորհապարտ որդւոյդ բարեբախտ՝	Ինձ իրենց առատ զովեստն ու յուման,
Երկանց ծընունդն անդրանիկ,	Ծափ կամ պըսակ նըւիրեն :

Չ'եմ ցանկար բընաւ լինել արժանի
 Համակրութեան ընդհանուր .
 Չի գիտեմ թէ այդ բզգացում քանի՛
 կարճատեւ է ա՛նամուր :

Չ'եմ ցանկար բընաւ որ հայեն ոսկին ,	Չ'եմ ուզեր ես կարգ, յարգ, վարկ ու պատիւ .
Վատնեն մարմար ու պղդինձ	Ա՛յս տողերուս փոխարեն
Եւ կանգնեցունեն՝ փառապանծ, անգիմ՝	Որք բըղխած են աստ անդ, գիշեր եւ տիւ ,
Անմահութեան կորոյ ինձ :	Սրտիս , հոգւո՛յս խորերեն :

Ինձ իբրեւ վարձք՝ բա՛ւ է որ Դու յուզիս
 Ի յուր ձայնին բընարիս ,
 Եւ բանաս թեւերդ ու գրկելով զիս՝
 Ըսես . « Որդեակ , շա՛տ ապրիս : »

5 Մարտ , 1885

ԱՂԵՔԱՆԻԿ Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

2004

Ազնիւ Միւսիւ Փանոսեան,

Առի եւ սիրով կարդացի նամակդ, զի երբեմն հանդպած ըլլալով ոտանա-
ւորներուդ ուրախութեամբ տեսած էի որ բանաստեղծի կոչումն ունիս : Ես այն
ոտանաւորներդ շատ աւելի կը սիրեմ քան այս երգիծանքդ (2) : Իմ բանաստեղծս,
Թերեւս գիտես արդէն, Լամառնինն է, եւ Լամառնին չ'էր սիրեր երգիծան-
քը, չ'էր սիրեր կծու ծիծաղն ու քամահրանաց քահքահը. մարդկային շրմանց
վրայ հազիւ կը հասէր տեսնել ժպիտը, քաղցր ու քիչ մ'ալ մեղամաղձոտ ժպի-
տը : Իրաւ է որ իբրեւ գրասէր մարդ չ'եմ կրնար ապախտ առնել այդ տեսակը
որ այնքան աւիւն վառած է եւ այնքան անու՛ն հանած. եւ դու անտարակոյս
հասարակ երգիծարան չ'ես, ինչպէս մանաւանդ չ'ես եւ պէտք չ'է ըլլաս հասա-
րակ բանաստեղծ մը. զի՝

« Գերբողաց ոչ գիք ոչ մարդ ոչ սիւնք ներեմ լիճել միգակ : »

Եւ ասոր համար պէտք է որ չը փոքրկացնես հոգիդ. վերէն նայէ՛ շատ բաներու
վրայ. մի՛ յածիր, մի՛ քաշքշեր աւիւնդ ալ ճախճախուտ կամ տափարակ տեղեր.
բարձր տեղերու ող ծծէ՛. մի Թեթեւ կամ գծուծ իրք արժանի դատեր քու
խանդիդ. մեծ նիւթերն ընտրէ՛ որ մեծութեան հետ ընտելանաս : Այլնչ աւելի
փոքր է քան քէնն ու ոինն ու չարութիւնը. եւ իբրեւ դրական մարդ եմէ՛ խոր-
հրդածել ուզես, գիտցի՛ր որ ներողամտութիւնը ոչ թէ միայն առաքինութիւն
է այլ նաեւ պարտաւորութիւն այն մարդուն համար որ կենաց հակասութիւն-
ներուն իրազեկ եղած է :

Ու երբ ազնիւ զգացումներով վառուած ու բարձր մտածութիւններով սնած,
սիրտդ Թափես չափեալ ու յանգեալ տողերու մէջ, գիտցի՛ր որ ինչ որ արտադ-
րի քենէ՛ միշտ սիրով ու Թերեւս օր մը հիացմամբ պիտի կարդան հայ բանա-
սէրք, ընդ որս եւ ես

ՕՏԵԱՆ

(1) Չ'ուզելով բնաւ մի դատապարտելի ինքնասիրութեամբ ազգային Թանկագին իրաւանց զը-
կողութիւն մ'ընել ինձ միայն վերապահելով օգուտն ու վայելքն այն պատուական խրատական
նամակին գրող տարի ու կէս յառաջ վսեմ Օտեան էֆէնտի Տաճած է ուղղել ինձ՝ կը փութամ
ա՛հա զարդարել անով ճակատն այս առաջին գործոյս : Եւ ի՞նչ ուրիշ նախաբան կրնայի գնել
ՇՈՂԵՐ ՈՒ ՅՈՂԵՐՈՒՍ լաւագոյն քան այս նամակն որ իմաստից շողերով, ոգեպարար ու կենարար
ցողերով ողողուն է համակ
(2) Ֆրանսերէն ոտանաւոր երգչութեան-ի-ն-ն (satire) :

ՇՈՂԵՐ ՈՒ ՅՕՂԵՐ

ԱՌ ԸՆԹԵՐՅՈՂՍ

Զ'ունի գրքոյիս՝ ոսկեկուռ,
 Մի գարդարուն փայլուն դուռ,
 Բայց այդ ջ'ե՛ փոյթ ինձ համար,
 Քանզի ամեն սուգ եւ վիշտ
 Եւ տառապանք անհամար
 Կը փութան կանգ առնույ միշտ
 Ո՛ր որ տեսնեն սիրն, կամար . . . :

* *

Խըրճիք մ'ե սա ոստայար
 Զոր լոկ ծաղկունք ու դայար
 Կը բոյորեն անմեկին .
 Ուր միշտ՝ գրւարք, սիրագեղ
 Զայնիկն հնչէ սոխակին,
 Եւ ում ժպտի լուսանեղ՝
 Ո՛չ թէ երկիր՝ այլ երկին . . . :

* *

Արծաթ, ոսկի շողշողուն
 Զ'ե՛ն գարդարեր իւր ձեղուն .
 Եւ երբ գիշեր տըխրունակ
 Խաւար բերէ միասին՝
 Աստ՝ ո՛չ հինգ տասն աշտանակ՝
 Այլ լոկ աստեղք եւ լուսին
 Կը փայլիլցան շարունակ :

* *

Անմերձէի ջ'ե՛ իւր սեմ .
 Զ'ունի սանդուղ մի վըսեմ,
 Պերճ մի տանիք, ըստորեւ
 Երեք կամ չորս դըստիկոն .
 — Ո՛չ . դըռնապանն է՛ Արեւ .
 Բանալին՝ վարդի կոկոն .
 Սանդուղն ալ՝ ոստ ու տերեւ :

* *

Գրքոյկս՝ անտեր , տարագիր
 Հոգւոց յարկն է կարեկիր ,
 Եւ է անշէջ մի հընոց
 Որուն մէջ միշտ , անդադար ,
 Յուսանատից եւ որբոց
 Եւ բըշուառաց մըխիթար
 Վեն գըբուրեան վառի բոց :

* *

Աստ՝ ամեն սիրտ սըգացող
 Մի գովարար գըտնէ ցող
 Որ մըթագնեայ իւր ճակտին
 Վերայ կարէ երբ անոյ՝
 Ըստուերք իսկոյն կ'անհետին ,
 Եւ անդ՝ քաղցրիկ ու բընբոյ՝
 Ժըպիտ ցոյայ վերըստին :

* *

Եւ իբրեւ ի սուրբ խորան
 Ուր մարդիկ՝ երգ ի բերան՝
 Առ Տէր աղօթք առաքեն ,
 Հաւատոյ պերճ ճառագայք
 Աստ բօրափի երկիրքէն ,
 Եւ հայածին գայք ի գայք
 Դաւեր , նախանն , ոխ ու քնն :

* *

Աստ կագմեայ կայ մի սեղան
 Ուր լոյս եւ բոյր կը տեղան ,
 Եւ ուր ճնճողուկն ու ճըճին ,
 Գագանն , ագռաւն ու մեղուն ,
 Ճանճն եւ մըջիւնն իսկ ջնջին՝
 Վառ ըզգացմամբ ողողուն՝
 Գովեն անունն Արարչին :

* *

Գրքոյկս անկիւն մ'է խոնարհ
 Ուր փափկաբէյ մի բընար
 Կը բրբըռայ անտաղտուկ .
 Ոյր ճայնն՝ անմիշտ ու գըւարբ՝

Հաճոյք ազդէ եւ ո՛չ սուգ ,
 Եւ ոյր 'ի լուր՝ բափէ մարդ
 Հազիւ կարիյ մ'արտասուր :

* *

Պարտեզ մ'է սա՝ ուր մանկան
 Եւ պատանոյ երգեր կան ,
 Եւ ուր յամիկն հեշտաբոյր
 Կ'ըսէ գողտրիկ սարեկին .
 « Բեզ հետ եղբայր եմք եւ բոյր .
 Ե՛կ ուրեմն որ կաթոզին
 Բաղեմ այտւղ մի համբոյր . . . »

* *

Խոնար խոտին տակ բարուն՝
 Աստ կարիճ մ'այ կայ անբուն
 Որ իւր սլարով սեւագոյն
 Գիտէ խոցէյ անխընայ՝
 Չեռքն անառակ այն մարդոյն
 Որ հիւանդին կը ջանայ
 Փոխան դեղի հեղույ բոյն :

* *

Կայ նաեւ աստ մի շուշան
 Որ գոհուրեան ի նըշան՝
 Չերդ մի կոյս որ կարմըրի՝
 Սիրոյ ողջոյն տայ առ այն
 Որ անկեղծ է յաշխարհի ,
 Եւ որ գործէ՝ լըռեյեայն՝
 Ինչ որ մեծ է ու բարի :

* *

Գրքոյկս՝ իբրեւ հովանի՝
 Չ'ունի անեղ մի կաղնի ,
 Այլ իւր սեմէն քիչ հետի
 Կայ բարձրաբերճ մի նոճի . . .
 Յուսոյ բռնցիկն՝ այն ծառի
 Մօտ երբոր գայ կ'ընէ ճի՛
 Կ'երբայ . . . այլուր կը բառի :

* *

Գրքոյկիս տերն՝ անճաշակ
 Է պանդըխտիկ մի մըշակ
 Որ բան բըրիչ լոկ ունի ,
 Եւ կը հերկէ՝ բըրտնաթոր՝
 Այս հողն անբեր , վայրենի . . .
 Տագորելով ամեն օր
 Սիրովն երկրին մայրենի :

* *

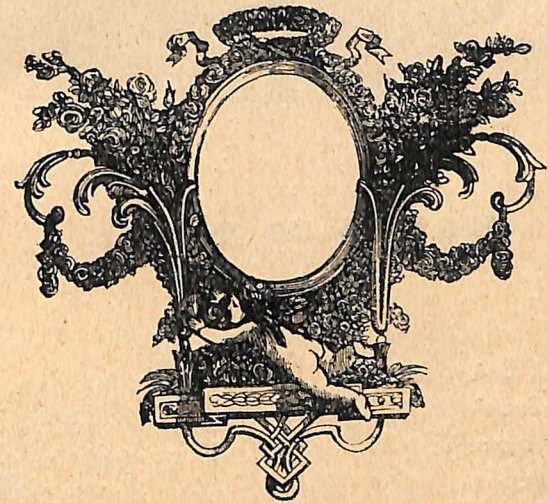
Նա կերտեց գայս , որպէս զի
 Երբ օր մ'յանկարծ երագի
 Պէս մարի կայծն իւր սրտի ,
 Անանուն , անյիշատակ
 Իւր կենաց քէյն երբ փրքի ,

Գերեզմանի վընին տակ
 Անհետանայ անօրդի

* *

Երբ իւր հոգին անըստուեր
 Սյանայ քեքեւ ա՛նդ ի վեր
 Ուր ընտրելոց դասք ցընծան ,
 Եւ իւր ոսկերքն ալ ի հող
 Փըտտին , փըշրին ցիր ու ցան՝
 Այս գի՛րք լինի իւր կորոյ ,
 Իւր անկործան մահարճան :

Օգոստոս , 1884

ԹՈՉՆԻԿՆ ԱՌ ԳԱՐՈՒՆ

Ճո՛ւյ, հո՛ւյ, հու՛ի՛, հու՛ի՛, հո՛ւյ, հու՛ի՛...
 Թռչնիկն հրհու՛ի՛,
 Ոստոց մէջէ՛ն մի կորովի
 Ձայն կը լրսու՛ի .
 Լո՛ւռ կաց, մանուկ, չը վրդովի...
 — « Ճու՛ի՛, հու՛ի՛...
 Գարո՛ւն ,
 Բարի եկիր ի մեր բունակ ,
 Սիրո՛ւն
 Եւ կենսաւէտ դու եղանակ .
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛,
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛: »

« Դու վեհ ծիծաղն ես Արարչին .
 Դու՛ արդ
 Մեզ կը բերես փայլուն արփին .
 Քե՛ւ՛ վարդ ,
 Շուշան , մեխակ կը Թօթափին
 Զըւա՛րթ .
 Դու ջինջ ալիք տաս ծովափին ,
 Դու՛ գարդ . . . :
 Գարո՛ւն ,
 Բարի եկիր ի մեր բունակ ,
 Սիրո՛ւն
 Եւ կենսաւէտ դու եղանակ .

Ճու՛ի՛, հու՛ի՛,
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛ . . . : »
 « Կանաչագեղ ծառերուն տակ՝
 Քո շունջ
 Գայ փայփայել մէն մի պուրակ ,
 Մէ՛ն փունջ .
 Քեւ մացառն՝ ուր հեզ մի վրտակ
 Կայր մունջ՝
 Սուրսուրայով հանէ յըստակ
 Մըմունջ :
 Գարո՛ւն ,
 Բարի եկիր ի մեր բունակ ,
 Սիրո՛ւն
 Եւ կենսաւէտ դու եղանակ .
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛,
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛ . . . »
 Ճանճեր , ճըճիք շըղարշաճ եւ՝
 Անբոյր
 Ծաղկանց իսկ տան խօլ եւ Թեթեւ
 Համբոյր .
 Իսկ մենք, Թռչունքս, երկնից ներքեւ
 Մի կոյր
 Սիրով պաշտեմք վարդն որ է՝ քեւ՝

Մեր բոյր :
 Գարո՛ւն ,
 Բարի եկիր ի մեր բունակ ,
 Սիրո՛ւն
 Եւ կենսաւէտ դու եղանակ .
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛,
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛: »
 » Ամէն օր՝ երբ արեւն յիւր մար
 Տայ խոյս՝
 Դու մեզ ասողեր տաս անհամար ,
 Մինչ կոյս
 Լուսինն հեղու յայն մուծ կամար
 Զիւր լոյս . . . :
 Դու Սէր եւ կեանք ես մեզ համար,
 Դու՛ Յոյս . . . :
 Գարո՛ւն ,
 Բարի եկիր ի մեր բունակ ,
 Սիրո՛ւն
 Եւ կենսաւէտ դու եղանակ :
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛,
 Ճու՛ի՛, հու՛ի՛: »

Մայիս , 1883

Ա Ղ Ա Ր Ի Ր Ն Ե Ի Մ Ո Վ

Կաթիլ կաթիլ ի ծովն անեղ
 Կաթեր մի ջուր աղբերահոս ,
 Երբ Ովկեանն՝ անդընդահեղ
 Ձայնիս՝ գոչեց . « Ի՞նչ կ'ուզես հոս .
 « Մըրրիկն եւ շանքն եմ բոցակեզ ,
 « Անեզր եմ ես երկնից նըման ,

« Է՛ն , կրնամ պետք ունենայ քեզ ,
 « Մինչ փոքր ես դու, ես՝ անսահման: »
 Ովկեանին՝ աղբիւրն ըսաւ .
 « Անշուք , անճայն եմ , յիրաւի ,
 « Այլ կը բերեմ քեզ , ծո՛վ անբաւ ,
 « Մի կաթիլ ջուր՝ որ կը խըմու՛ի . . . : »
 Յու՛նիս 83. Վ. ՀԻՒԿՕ

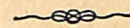

Գ Ր Ա Ճ Ա Ր Ա Կ Մ Ո Ւ Կ Ե Ր Ն

Ամէն բանի դէտ և հըմուտ,
Պատմարան,
Երկնից գաղտնեացն իսկ հետամուտ,
Ի մի բան
Լիթրէածեւ, մեծահանձար
Մի գիտուն,
Գիր կը գըրէր, վանկ կ'որոճար
Օրն ի բուն:
Կ'սկըսէր նա ի ծագ այգուն,
Եւ՝ փութով՝
Մերթ գիշերն իսկ կարով անքուն,
Անվրդով,
Շարժէր գըրիչն և՝ համարձակ,
Անվըրէսկ՝
Յանձնէր թղթին մի ճառ արձակ
Կամ մի վէսկ,
Կամ մի փայլուն ոտանաւոր
Ներդաշնակ,
Կը գըրէր նա, միշտ, ամէն օր,
Շարունակ...:
Սակայն հազիւ թէ, յոգնած խիստ,
Նա կ'երթար
Քրնեւ մի քիչ, առնուլ հանգիստ
Ու դադար,
Ահա իսկոյն՝ ամենակեր,
Եւ անյագ՝
Գային նիհար թէ գէր մուկեր
Անառակ,
Գրասեղանին վերայ խայտալ
Ու՝ գըւարթ՝
Իւր բազմարժան ձեռագրոց տալ
Մի մեծ ջարդ,
Խածնել, կրծեւ, ծակել անդուլ,
Անխափան,

Վէսկ թէ քերթուած, կեղտով զեղուլ
Ամէն բան...:
— Խեղճ գըրագէտն, հինգ տասն՝ անգամ
Ի գուր տեղ
Չայնա ամուր մի դարակի, կամ
Մի արկեղ
Մէջ ամփոփեց, փակեց ուժգին,
Ու վըրան
Լաւ մ'հաստատեց կազմ, թանկագին
Մի դարան...:
Բայց ամէն հնարը ըսպառեցաւ
Անօգուտ,
Եւ վերջապէս սլ լաւ մ'եղաւ
Խեղամուտ
Թէ մուկիկներ (գըրածարակ
Ապաքէն),
Մեծ դիւրութեամբ արկղ ու դարակ
Կը ծակեն,
Եթէ անոնց մէջ, քով, կամ մօտ,
Կամ դռնէն,
Իրենց ճաշակին յարմար հոտ
Քիչ մ'առնեն...:
— Մեր գըրագէտն՝ որ խելք ունէր
Եւ հանձար՝
Շըփէր ճակատն և կ'որոնէր
Առ այս ճար.
— Յանկարծ իւր միտքն ըսթափեցաւ,
Եւ ժպտուն՝
Ա՛լ չը յիշեց յուզմունք ու ցաւ,
Գընաց տուն
Եւ իւր մաքուր կաղամարին
Մէջ իսկոյն
Մեղանի հետ և խաւարին
Լեցուց թոյն:

Եւ արդարեւ՝ թըլուառական,
Թըլնամի
Մուկերն երբոր ի ճաշ եկան՝
Մի առ մի
Կերան դարձեալ... այլ լուռ ու մունջ,
Յիր ու ցան,
Պահիկ մ'յետոյ ինկան անշունչ,
Ճայթեցան...:

— Գուցէ ոմանք ըսեն. — Այս սին
Վախճանի՝
Չարածըճի մուկերն էին
Արժանի. —

Ես կ'ըսեմ. Ո՛չ. — Մի գըրագէտ
Չը հոգար
Մտնել անբան մուկերու հետ
Ի պայքար.
Փանդի չըկայ՝ փուճ կամ ընտիր՝
Գործ, հատոր
Որմէ չը կրծեն անխըտիր
Մի կըտոր...:
Իսկ հեղինակ մ'երբէք պէտք է՛
Չարագոյն
Գրիչ գործածէ, և կամ թըրջէ
Չայն ի թոյն: —

ՉԵ Օգոստ. ՅՅ.
ՄԱՍԻՍ.

Մ Ա Ն Կ Ի Կ Ե Ի Ք Ո Ւ Ն

Ննջման խորշն անկեանն ի խոր
Ոյր մօտ կայ հեղ մի սուրբ սեղան,
Ընդ հովանեաւ մահճին իւր մօր
Քրնէ քաղցրիկ նորեկ տըղան.
Այլ մինչ նա կայ անդորր ի նինջ,
Իւր վարդագոյն և խընդագին
Յերկրի փակեալ աչկունքն այն ջինջ՝
Յաւէտ արթուն՝ տեսնեն զերկին:

Մերթ ընդ մերթ մի գողտրիկ երազ
Յուզէ հոգեակն իւր մանկական.
Տեսնէ եղբք մ'ուր իբր աւազ
Լուսաշողող ագամանք կան:
Բոցածարձատ տեսնէ զարեւ.
Եւ հրեշտակներ ալ գեղանի
Որոնց փափկիկ թեւոց վերեւ
Հոգւոց մի պար կը տատանի:

Ո՛հ, ի՞նչ երազ ըլմայելի...:
Առուակներ ալ կը տեսնէ նա.
Մի ձայն՝ բերր գաշնակութեամբ լի՝
Ջուրց տակէն դուրս կը սըլանայ:

Մերձ իւր զըւարթ քերց շնորհագեղ
Կը տեսնէ իւր հայրն որ գայ ման,
Եւ իւր մայրիկն՝ որ գունազեղ
Թեւեր ունի թռչունո՞յ նըման:

Միմեանցմէ նուրբ ու գեղունակ
Կը տեսնէ նա հազար հատ բան...:
Եւ ծաղիկներ օրք՝ շարունակ՝
Տան մէջ բուրեն ու ծրփծրփան.
Եւ ճըմայից լիճ մ'ալ վըճիտ,
Ոյր մէջ յաւէտ մի ձուկ սուրայ,
Եւ ոյր ալեաց ակնակիտ՝
Ոսկի եղէգք հային վերայ:

— Երազէ՛ դեռ, տըղէկ սիրուն,
Քրնէ՛, քրնէ՛ հատորդ հոգւոյս,
Դու կ'անդիտես թէ անկալուն
Օրերդ ի քէն ո՞ւր կուտան խոյս.
Եւ քեզ ի՞նչ փոյթ, կ'ընթանաս դու
Ձերք ծովասոյգ մեռեալ ծաղիկ...:
Կը տանի քեզ ջուրն ահարկու,
Այլ կը քընես դու խաղաղիկ:

ՄԵՆԿԻԿՆ Ի ՔՈՒՆ

Դու ննջես ի ճանապարհին ,
Անհոգ , անվիշտ և անվրդով .
Եւ անձկութիւնք ալ խաւարին՝
Իրենց հըզօր և ցուրտ մատով
Քու անկընճիւ և մաքրօփայլ
Ճակտիդ վերայ չ'են գըրած դեռ .
Թէ՛ երբ զարթնուս՝ մութ ու մըռայլ
Պիտի կըրես կեանքն և զիւր բեռ :

— Անմեղութիւն . . . կը քընէ՛ նա ,
Եւ հրեշտակներ եղեմակամ՝
Ոյց աչքն ի վաղուց կը ճանչնայ
Ճակատագիրն ամէն մարդկամ .
Տեսնելով գէժքն սոյն էակին
Ա՛յնքան անվախ որքան անզօր ,
Կը հակին և արտասուազին
Կը համբուրեն՝ ձեռներն անոր :

Հըպին իրենց շրթունքն անբիծ
Անոր անո՛յշ շրթանց վերայ .
Նա ենթադրէ սուգ ու կրակիծ
Եւ գոչէ . « Գարբիէլ զի՞ լայ . . . »
Սակայն հրեշտակն օրրէ զօրրան
Եւ՝ ծիծաղկոտ ու սիրազին՝
Մի մատամբ փակէ զիւր բերան
Եւ միւսօն ալ ցոյց տայ զերկին :

Այլ իւր մայրիկն՝ որ օրն ի բուն
Հըսկէ անգուլ և անթերի՝
Կը կարծէ թե մանկիկին քուն
Մի անըրջով կը խանգարի .
Ըզմայլանօք կը գիտէ զայն .
Լըսէ հասաչ՝ անոր սըրտի ,
Եւ տայ համբոյր մ'որով անձայն
Չարժնու մանկիկն և կը ժըպտի :

Յուճիս ՅԳ.

Վ. ՀԻՒԿՈ

1004
75062

ՎԱՐՂՆ ՈՒ ԳԵՐԵՉՄԱՆ

Վարդն հարցուց մի օր գու գերեզմանին .
— « Այն հոգիներն որք անդուլ կ'անկանին
Մըշտաբաց վրիիդ տակ , ի՛նչ կ'ընես դու : »
Գերեզմանն հարցուց . — « Ի՞նչ կ'ընես , վա՛րդ՝
Դո՛ւ , որ ջինջ սիրոյ ծաղիկն ես զըւարթ՝
Քեզ կեանք պարգեւող ցօղն առաւօտու : »

Վարդն ըսաւ անոր . — « Գերեզմա՛նդ անյուշ ,
Ես խաւարին մէջ՝ խընկաւէտ , անուշ
Մի մեղր եւ մի բոյր կը շինեմ ցօղէն : »
Գերեզմանն յարեց . — « Ծաղի՛կ յալազին ,
Յիս ապաստանող մէն մի կոյս հոգին՝
Ես մի պերճ հրեշտակ կը շինեմ հրեղէն : »

Վ. ՀԻՒԿՈ

ԳՆԻԹ

Ո՛վ
Գուժ,
Որ քոյդ
Իսպառ
Վառ

Փայլուն լուսով
Փութուս անդուլ
Կեանք եւ կորով
Գգուանք, գորով
Եւ յոյս հեղուլ
Տընանկ, աղքատ
Հիւանդ, վըհատ
Խեղճ, ալեւոր
Հոգւոց Ի խոր,

Իարձրեալ Աստուծոյն, սուրբ, շքնորհատու,
Թրթուուն, երկնապաղ մի ակնարկն ես դու

Որ թօթափի եւ վանե՛ փոյթ՝

Հեծուժիւնքն այն մուժ

Որբ գան անդադար՝

Նուրբ, անմըխիթար

Մեր քայլեց դէմ խուժ

Ու փապար

Լինել եւ մի պար

Կազմել մի պար դառնադէմ՝

Մեր հրճուանաց դէմ:

Անաղօտ

Պայծառ,

Գու՛ մեր մօտ,

Մեր վրայ, մեր մէջ

Այն ջահն ես անշէջ

Անվերջ, լուսափառ

Զոր ձեռքն Արարչին

Յ՛օրէն առաջին,

Սերովն իւր արի

Ետ աշխարհի,

Որ յաւէտ

Վէտ Ի վէտ

Նովաւ արագ անհետին

Ողբոց, չարեաց ստուերքն յետին:

Ով գու՛, դրախտաբոյսդ ով գու՛ լոյս

Ո՛հ, կա՛ց, յաւիտեան կա՛ց Ի մեզ

Սեր, սիրտ, եռանդ, կեանք, կորով գեղ առ դեզ

Եւ արշալոյս շնորհէ՛ ազգիս խաւարելոյս՝

ՄԱՀ ՎԱՀԱՆԻՆ

ԱՌ Տ. ՍԱՀԱԿ ԽԱՆՃԵԱՆ

* * *

Զերք գեղանի, խցնկաբոյր
Գարնանային մանիշակ
Զոր խամրէ՛ մահամբոյր
Անագորոյն մի խորշակ.

Գողտրիկ վախանդ այ իսպառ,
— Սիրուն ծաղիկ, ջի՛նջ էակ —
Թողուց կեանքն եւ ոգեսպառ.
Գրնաց հանգչիլ հողուն տակ.

Եւ ի մեզ՝ անտարակոյս՝
Վառեց անհուն սուգ ու ցառ.
Դժբա՛ղդ հայր որդեկորոյս,
Լացի՛ր դու. Մա՛յրն այ լացառ. . . .:

— Ո՛վ բարեկամ, մի՛ բընառ.
Հարցըներ քե՛ յաշխարհի
Այդ նուրբ ծաղիկն է՞ր ծնառ,
Եւ քե՛ է՞ր շոյտ կը խամրի.

Կամ քե՛ է՞ր այնքան փութով
Թըռառ բոյնէն մայրենի
Թռչնիկն որ անդ՝ անվըրդով
Գըտներ սեր, կեր ու նէ՛նի. . . .:

Էին կամօքն անխափան,
Դրախտէն՝ հեզիկ եւ արդար
Հըրեշտակներ պահապան
Առ մեզ հային անդադար.

Եւ մէն անոր արարած,
Ինչպէս մէն յարկ ընտանի՝
Գորովագուրբ, սիրատա՛ծ՝
Անդ իւր հըրեշտակն ունի:

Եւ արդ մանկիկդ այ գընաց,
— Ո՛ջ քե՛ ի հող, այլ յ՛երկին —
Երգոց, խընդից, հրճուանաց
Մեջ կեանք վարել անմեկին.

Եւ ընդխառնիլ սիրասուն
Հըրեշտակաց պահապան.
Լինել նոցա պէրճ դասուն
Աստուածընտիր միաբան,

Որ յաւետ այն լուսեղէն
Վայրէն՝ արքուն եւ արի՝
Իւր ջի՛նջ աչերն ողողէն,
Եւ հսկէն յարկդ անթերի:

ՆՈՔ ՏԱՔԻ

Ա

Ո՛հ Հայկազուն անմեղ մանկունք,
 Կենաց դըրան սեմին վերայ
 Զոր շուրջ պատեն գողտրիկ ծաղկունք
 Եւ ուր զեփիւռ կը գուրգուրայ,
 Յայս Բուրաստան
 Ուր խինդք խայտան,
 Իբրեւ հրեշտակ աւետաբեր
 Ահա մի կոյս գեղածիծաղ
 Ողջունելով ծաղկանց թռփեր,
 Չեզ աւետէ սիրակենցաղ
 Նոր եւ արի
 Բարի տարի :

Բ

Չեզ ի՞նչ փոյթ թէ կորաքամակ,
 Դողդոջաքայլ մի ծերունի՝
 Զբլեւն՝ արդէն կուգայ ճերմակ
 Եւ ցըրտաբոյր մի սաւանի
 Ներքեւ խոնարհ
 Պահել զաշխարհ .
 Չեզ ի՞նչ փոյթ ձիւն, սառնամանիք,
 Մըծին ամպեր եւ փոթորիկ,
 Մինչ ցանկալի կաղանդ մ'ունիք
 Որ աւետէ ձեզ աղուորիկ
 Նոր եւ արի
 Բարի տարի :

Գ

Օ՛ն, կայտուեցէք ժրպտուն, զըւարթ-
 Տանց յուսահեղ ոգիքն էք դուք .
 Սեղանն է ճոխ եւ լուսազարդ .
 Դաղրի՛ն տրտունջք եւ արտասուք,
 Եւ սիրաբոյր
 Տալով համբոյր,
 Չեր ծընողք՝ ոյց հոգին ցընծայ՝
 Չեզ նըւիրեն եռանդագին՝
 Ոսկեգօծ գիրք մ'իբրեւ ընծայ,
 Մաղթելով որ շնորհէ երկին
 Նոր եւ արի
 Բարի տարի :

Դ

Չեր նորածիլ սըրտերուն մէջ
 Թո՛ղ՝ արեւու լուսոյն նըման՝
 Երկինք այսօր վառեն անշէջ
 Սէրն ազգուծեան եւ սէրն ուսման,
 Սէրն ընկերին
 Եւ տրկարին,
 Որ օր մ'իբրեւ պըտողաբեր ծառ
 Մըշակին գանձն ըլլաք անգին,
 Եւ ձեր թրթռուն, ջինջ ու պայծառ
 Չայնն աւետէ մերոյ ազգին
 Նոր եւ արի
 Բարի տարի :

Ը Ռ Մ Ը Ն Կ Ի Կ Ն

Զ Ա Ր Ե Ն Խ Ս Ա Ր Ա Ճ

Գիշեր է: Մինչ մանկամարդ
Անքուն ի սպաս կայ մի կին,
Արեւելեան մերկ, անդարդ,
Այլ տաք, անդորր սենեկին

Կակուղ գորգին ի վերայ,
Ուր տարածի մըթընչալ,
Բան մ'անդադար կ'երերայ
Լըռիկ, մընջիկ ու խաղաղ:

Չիւներու պէս ըսպիտակ
Բարակ ծածկոց մ'ունի նա.
Սակայն ի՞նչ կայ անոր տակ,
Ի՞նչ բան ծածկել կը ջանայ...

Կայ միթէ անդ քաղցրաշունչ,
Հըրապուրիչ և սիրուն
Մի հազուագիւտ ծաղկանց փունջ
Ում նախանձի իսկ Գարուն:

Պահէ՞ արդեօք այդ կիներն անդ
Ընտիր, ազնիւ, թանկագին
Բուստ, մարգարիտ, ադամանդ
Ոյց շատ կանայք փախագին:

Կայ արդեօք անդ յարդադոյն
Մի ոտալար, գողդոջուն,
Փափկակառոյց փոքրիկ բոյն
Ուր ճըրլըրայ մի թըռչուն:

Փանդի անտի շարունակ
Հազար Ֆըլ Ֆըլ, հազար Լ'ն,
Դուրս կը յորդեն հեզունակ.
Ո՞վ կայ անոր տակ. — Չարեհ:

Չարեհն է անդ որ՝ արի՛
Կը քընէ ու կը մեծնայ.
Իւր ծընօղացն՝ յաշխարհի՛
Թըռչնիկն ու ծաղիկն է նա:

Չարեհն է անդ որ ծընաւ
Դեռ չը կայ վեց եօթն ամիս.
— Ոսկոր ունի՞. — Ա՛չ, բընաւ.
Ինքն է բոլոր գոյն ու միս:

Մաղերն այնքան ոսկեգոյն,
Ճակատն այնքան գեղանի
Են՝ որ կ'ըսէ մարդ խկոյն.
— « Մ'արդ է սա թէ աղաւնի: »

Իւր բիբերու մէջ երկու
Փոքրիկ աչեր կան դիւթիչ,
Որք պըլպըլան՝ լուսարկու՛
Չերդ զոյգ մ'աստղեայ սեւ չամիչ:

Բերանն է մի գողարիկ ձոր
Ոյր կից երկու գիրուկ այտ՝
Չերդ դրախտաբոյս զոյգ խնձոր՝
Կը փայլփըլան կարմրախայտ.

Եւ որք՝ յաճախ՝ երբ խընդան,
Առնեն վեր վար ել եւ էջ,
Իւր քիթն՝ հեղիկ հըրուանդան՝
Կարծես թաղուի անտնց մէջ:

Թունչ մ'ալ ունի. — գայն ի՞նչպէս
Նըկարագրեմ, ի՞նչ ըսեմ.
Բան մ'երբեք տեսած չ'եմ ես
Այնքան գողարիկ ու վըսեմ:

Իւր ուսերուն ալ, Աստուած,
Անգի՛ն նըւէր երկնատուր,
Երկու թեւեր է աըւած,
— Թռչնոյ թեւեր — անփետո՛ւր.

Եւ մի մարմին փարեղի
Որ՝ մաքրութեամբ մ'անապակ՝
Օրրանին մէջ՝ կենօք լի՛
Կը գողդողայ գերդ քամալակ:

* * *

— Քընէ՛, քընէ՛, քընէ՛ միշտ,
Անմեղ մանկիկ դու որ դեռ
Չ'ես գիտեր թէ՛ ի՞նչ են վիշտ,
Խինդ, արտասուք, սէր և հեռ.

Քընէ՛, մեծցիր, նո՛ւրբ ծաղիկ,
Եւ քու մօր ջինջ ու դողդոջ,
Ծոցին մէջ լի՛ց խաղաղիկ
Բուրում, փայլեր ու բողբոջ.

Եւ տան Երկինք որ մի օր՝
Հօրդ և անուանդ արժանի՛
Ուշիմ, ըզգօն և աղուոր
Լինիս դու մի պատանի.

Եւ զարգանաս անթերի.
Օր մ'ալ ծընօղքդ՝ այեղարդ՝
Տեսնեն ըզբեզ — մի բարի
Մարդ, ուսեալ մարդ և Հայ մարդ:

ԶԶ Դեկտ, 88

ՔԱՍԹԵՄՈՒՆԻ

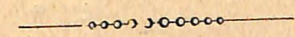

Վ Ե Պ - Ա Ռ Ա Կ

Մի օր Թագաւոր մ'ելած էր որսի
Հետն ունենալով հինգ տասն ըսպայներ,
Եւ իւր բընակած քաղքէն մեկուսի
Մի այգեստանի խիստ մծտէն կ'անցնէր:
Շատ տաք էր արեւն, եւ սաստիկ ծարաւ
Իւր արքայական կոկորդն էր պատեր.
Երբ հագիւ իւր ձին քիչ մ'յառաջ տարաւ
Եւ իւր քիթն ըզգաց զովարար հոտեր.
Եւ ահա յանկարծ նըջմարեց մի ծառ,
Այգեստանին մէջ մի նարնջենի

Որ կարմիր, դեղին, պարարտ ու պայծառ
Բիւր նարինջներով պըննէր գեղանի:
Փոյթ քըշեց իւր ձին, գընաց անոր քով
Եւ մէկ հատ նարինջ քաղելու մտքով
Երկարեց իւր ձեռքն... Այլ անմիջապէս
Նտ քաշելով զայն՝ ըսաւ ինքնիրեն.
— « Եթէ մէ՛կ նարինջ միայն բրցունեմ ես,
Մարդիկս՝ այգեստանն աւերակ կ'ընեն: »

Հսկտ, 1884

Ն Ո Ւ Ն Ի Ն

Նուսիկ նստած դըրան մէջ
Գիրք մ'է բացեր կը կարդայ .
Ա.յբ, բէն, գիմ, այբ, բէն, գիմ, դա,
Ա.յբ, բէն, այբ, բէն, գիմ, դա, ե'ջ . . . :

Իւր դէմ' ծաղկունք . իւր վերեւ
Պարզին երկինք կապտագեղ,
Եւ շողերով լուսահեղ
Զ'ինքն ողողել դայ արե :

Բայց մինչ Նուսիկ դողդոջուն
Մըմընջելով կը կարդայ,
Ա.յբ, բէն, գիմ, դա, բէն, գիմ, դա,
Յանկարծ երկու խօլ թըռչուն

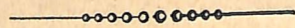
Ճըւճըւտով սիրագին,
Ըզմայլած յ'իւր ջինջ ձայնիկ,
Թըռչուն կարծեն ըզՆուսիկ
Եւ գան կենալ մօտ գըբին .

Եւ լիաշուրթն յեղյեղեն
Ա.յն այբ, բէն, գիմն աննրման
Զոր մեր ցաւոց ի դարման
Ուսան նորա Անեղէն . . . :

Բայց Նուսիկ է մի աղջիկ
Նորաբողբոջ, դեռ տըղայ

Որ ծաղկանց հետ կը խաղայ,
Թռչնոց կամի տալ սղաչիկ :

Կ'կցէ իսկոյն իւր թեւեր,
Ճիչ մ'արձակէ եռանդուն . . .
Վախնան թռչունքն եւ արթուն
Սլանան արագ անդ ի վե'ր . . . :

Հ Ա Ի Ա Տ Ք . Յ Ո Յ Ս . Ս Է Ր

Ա

Ժամ, օր, ամիս, տարի, դա՛ր,
Խինդ, վիշտ, երգ, սուգ, յիշատակ,
Կը գըլորին անդադար
Անցելոյն խոր վընին տակ .
Զի ոչի՛նչ է մըշտատե .
Եւ անսասան յ'աշխարհի
Ուր վեհափա՛ռն իսկ արե .
Մերք ընդ մերք կը խաւարի :
— Այլ լոկ՝ արե՛ւ լուսափայլ,
Ոգեւորիջ, կենսաւետ՝
Շողայ Հաւատքն անայլայլ,
Եւ մարդկանց ցոյց տայ յաւետ
Այն ուղին՝ ջի՛նջ ու վըսեմ՝
Որ կը տանի մեզ յ'երկին,
Յայն պե՛րճ դըբախտն ոյր ի սեմ
Յիսո՛ւս ժպտի սիրագին . . . :

Բ

Սակայն մինչդեռ մարդն յ'երկրի՝
Ամենայնի՛ ընդունակ՝
Մերք տառապի, մերք բերկրի,
Եւ դեգերի շարունակ .
Մինչ խոջընդուտ ու փուշեր
Զայն պաշարել գան սերտիւ,
Եւ գըտնէ նա մու՛րք գիշեր

Ուր որոնէր փայլուն տի .
Մինչ հեծե՛ծէ գըլխիկոր,
Զի իւր մանկունք՝ մերկ, հիւանդ՝
Զ'ունին հացի մի բեկոր
Ընդ դեմ քաղցուն մահաւանդ .
Ո՛հ, այն ատեն այ՛ գերդ վարդ,
Զերդ ըսփոփիջ արշայոյս՝
Եթերաճեմ եւ գըւարթ՝
Իւր սըրտին մէջ ցոյայ Յո՛յս . . . :

Գ

Մայրն ի սընար որդեկին,
Թիբունք փափկիկ ծաղկանց քով,
Կը գուրգուրան անմեկին
Նո՛յն սիրտ եւ նո՛յն խընամբով :
Անտառին քուխ ծառոց տակ
Թռչունք միմեանց տան համբոյր,
Մինչ մըմընջողն այն վըտակ
Յուգէ շուշանն հեշտաբոյր . . . :
— Զի՞ հըսկէ մայրն ի սընար
Նորաբողբոջ իւր մանկան . . .
Զի՞ թիբունք ջ'են յագենար
Վարդին . . . Եւ գի՞ սիրական
Թռչունք կայտուն միաբան . . .
Ի՛նչ են հաւատք եւ Յոյսեր . . .
— Ո՛հ, ամենքն այ, անխափան
Սե՛ր քարոզեն եւ են Սէ՛ր . . . :

Սեպտ. 83

Ա Ռ

Ք Ե Ռ Ո Ր Դ Ե Ա Կ Ն Ի Մ Ն Ո Ր Ա Մ Ի Ն

Մուծ էր գիշերն եւ ամպոտ-
Ներկայ տարին՝ արդէն ծեր՝
Կարծես մահուան դրոմն մօտ
Կուլար, կ'ողբար, կը հեծէ՛ր... :

Հով եւ անձրեւ, շարունակ
Կը թափէին ի վերուստ .
Լուռ էր պալատ թէ տընակ,
Հանգչէր աղբատն եւ հարուստ :

Դեռ հեռի էր լոյսն այգուն .
Թաղն ու փողոցն էին մուծ .
Տիրէր ամէն կողմ խոր քուն . . .
. . . Մի մեծ տան ժամն հնչեց ուծ . . . :

Չքնաղաղէմ, գեղավարս,
Վարդանըման, վարդասէր
— Բո՛յրս հարազատ — մի նոր հարս
Անձկաւ առ Տէր կ'աղերսէր .

Եւ չարչարուէր չարաչար
Եւ լալագին պաղատէր .
« Այի՛նչ գործած եմ ես չար . . .
Բաժակս յինէն անցո՛, Տէր . . . : »

Ողբայր, ցաւօ՛ք հառաչէր . . .
Տուեն իւր ձայնէն կը թընդար .
Մերթ սուր, մերթ խուլ իւր ճիչեր
Վեր կ'եղնէին անդադար . . . :

Պաղ պաղ քրտամբ ողորուն
Շուշան ճակատն իւր էր թաց . . .
. . . Յանկարծ հըզօր, շողշողուն
Ճիչ մ'արձակեց . . . ու խընդաց :

Եւ փոյթ կորան գայթ ի գայթ
Ողբք, հառաչանք, վիշտ ու ցաւ .

Բերկրուծեան վե՛հ ճառագայթ
Իւր աչաց մէջ փայլեցաւ :

Բացաւ իւր շուրթն՝ հոգևով լի՝
Եւ փառք տըլաւ Անեղին
Ոյր աջն՝ յաւէ՛տ պաշտելի՝
Օրհնած էր զիւր անկողին . . . :

Եւ սիրելիքն իւր իսկոյն
Աւետեցին իրարու
Թէ " Ծընաւ մեզ վարդագոյն
Մանկիկ մ'արի եւ արու : "

* *

Այն օրն՝ յորում դու ծընար՝
Խուժք մ'հըրեշտակք, սիրագին,
Ժըպտուն մօրկանդ ի սընար
Պար կազմելով ծա՛փ զարկին :

Այն օրն՝ յորում դու ծընար՝
Թեղադրուծեամբ լուսնակին
Աստեղք՝ յերկնից ի խոնարհ՝
Վա՛ն աչացդ ի տես եկին :

Այն օրն՝ յորում դու ծընար՝
Խընդաց երկիր եւ երկին,
Եւ խընդուծեամբ մ'անհընար
Խընդաց, խայտաց իմ հոգին :

Այն օրն՝ յորում դու ծընար՝
Դադրած էր ձայն սոխակին,
Այլ թրթուացուց իմ քընար
Քաղցրագոյն ձայնն իւր երգին :

Եւ որ կուգայ նաեւ արդ
— Եւ պիտի գայ ամէն օր —
Օրօրոցիդ մօտ՝ զըւարթ՝
Հիւսել, կարդալ քեզ օրօր :

Եւ զըզուանօք անհամար,
Մինչեւ լինիս դու աւագ,
Քեզ, մի՛միայն քեզ համար
Միշտ յօրինել մի նուագ :

Ձինջ ճակատիդ մօտ՝ յաւէտ՝
Դաշնակաւո՛ր հովանի՝ .
Իւր ձայնն անոյշ, վէտ ի վէտ,
Պիտի հընչէ, սաւառնի՛ .

Եւ մերթ գողտրիկ, սիրաբոյր,
Մերթ եռանդուն եւ ազդու,
Պիտի տայ քեզ բիւր համբոյր
Մինչեւ որ մարդ լինիս դու :

Մինչեւ որ քո սեւաւ աչեր,
Խորածափանց-եւ արթուն,
Կարեն տեսնել թէ ի՞նչեր,
Աւա՛ղ, բաժինն են մարդուն .

Եւ ուսանիս՝ ան-արգել՝
Ճանչել ըզմարդ եւ զաշխարհ,
Եւ չ'անիծել, չ'անարգել՝
Այն օրն՝ յորում դու ծընար . . . :

* *

Բայց ի՞նչ կ'երգեմ, ի՞նչ կ'ըսեմ,
Մինչ զըզուանաց իմ փոխան՝
Հագիւ կենաց դու ի սեմ՝
Չ'ես կարող տալ պատասխան .

Եւ իմ գողտրիկ, մեղմահունչ
Բիւր մաղթանաց եւ երգոց՝
Նորաբաբախ, խուլ ու մուսջ
Սըրտիդ դըրունքն են դեռ գո՛ց ,

Եւ անբարբառ, մաքրափայլ,
Անմեղրկ շուրթդ անուղղայ՝
Գիշեր, ցերեկ, անայլայլ
Կը յեղյեղէ զիւր ընկղայ՝ .

Եւ դըրախտէն տարագիր
Փափկիկ հոգիդ լուսակամ՝

Չը խընդրէր, չը՛ փափաքիր
Երգ ու գորով՝ հապա կա՛թ :

Բարւոյ ծառին պերճ պրտուղ
Քընքոյշ մարմինդ անրստուեր
Կ'որոնէ մի գիրկ կակուղ,
Եւ զինքն օրրող գիրգ թեւեր :

— Թեւոցս մէջ երբ աւի
Մարմինդ անգօր, դողդոջուն՝
Կարծեցի թէ անդ թառի
Կարմիր-ճերմակ մի թըւչո՛ւն .

Թըւչուն մ'անգին, աննըմա՛ն
Ոյր գըլուխն՝ հեգիկ, փարելի՝
Պայծառուծեամբ մ'անսահման
Անգիտաբար կը փայլի .

Թըւչուն մ'որ վարդ այտ ունի,
Եւ թամիկներ ծինագոյն,
Եւ խանձարուք՝ յորս բըռնի՛
Կը քընանայ զերդ ի բոյն :

Եւ գոչեցի. "Ողջո՛յն քեզ,
Մանկիկ, թըւչնիկ, հըրեշտակ,
Բարի՛ եկիր դու ի մեզ,
Դու որ յերկնից գաս շիտակ : "

Եւ ուղղեցի ջերմեռանդ
Աղօթքս առ Տէր բարերար,
Եւ օրհնեցի մա՛նաւանդ
Այն օրն յորում դու ծընար :

* *

Դեռ ի վերայ ճակտիդ նուրբ՝
Ոսկի բերնէն աղանոյն
Չը թափեցաւ միւռոն սուրբ .
Դեռ չը դըրին քեզ անուն .

Բայց այդ չէ փոյթ ինձ . — Ո՛հ, ո՛չ —
Ծաղիկն անուն, է՛հ, ունի՞,
Կամ վարդենւոյնն այն բողբոջ
Եւ կամ արփին գարնայնի . . . :

Անուն ունի՞ն այն լոյսեր
Որք հասանչեն երկինքէն ,
Որովք կորով , կեանք եւ սէր
Մեր սրտից խաւքն ուղղեն :

Անուն ունի՞ն աստեղքն այն
Որք յաւիտեան վառ , անշէջ ,
Պըլպըլալով լըռեւեայն
Մեր քայլն ուղղեն մըծան մէջ :

Ունի՞ն անուն այն անմիւ
Թիթռունք , Թըւչունք եւ զեփիւռ
Որք գան՝ որքան տեւէ տիւ՝
Կայտուել ոստոց մէջ ի սփիւռ .

— Է՛ն , ո՛չ . — Նոյնպէս ալ եւ դու ,
Թէպէտ եւ դեռ անանուն ,
Ուրախարար , կենսատու
Լոյսն , յոյսն եւ մեր ամէնուն :

Մօրկանդ՝ որ է վարդենի՝
Դու բողբոջն ես անդրանիկ .
Բոււրմամբդ ըզվեզ եւ զանի
Կ'ընես յանհունս երջանիկ :

Գերագնիւ հօրդ՝ որ է ծառ՝
Կանանչ ճիւղն ես առաջին .
Սիրուն մանկիկ , դու պայծառ
Մի նըւէ՛րն ես Արարչին :

Ողջոյն ուրեմն , ողջոյն քեզ
Որ գաս փայլիլ զերդ արեւ
Գերդաստանիդ յաղթ եւ հեզ
Հորիզոնին ի վերեւ .

Մանկի՛կ , գոհա՛ր Թանկագին ,
Աստուածային պերճ ընծայ ,
Քեւ՝ ծնողացդ եւ իմ հոգին
Կը ցընծայ ու կը պանծայ :
Նոյ . 84

Ձ Ի Ի Ն Ա Գ Ո Ւ Ն Տ

Տըբրունակ

Դառնաշունչ եղանակ

Մուժ ձմեռն եկած է ամէն կողմ՝

Կը թօթափի յորդ ձիւն և կը փըչէ հողմ՝

Այլ ահա ուրախ , զուարթ , կայտառ , գեղունակ
Երեք սիրուն հարազատք , Զարեհ , Վահէ , Գոհարիկ
Իրենց դասն աւարտելով փութացեր են ի պարտեզ
Եւ կ'աշխատին եռանդով ձիւն հաւաքել դէզ առ դէզ
Եւ կերտել մեծ ու ճերմակ մի ձիւնագունտ կըլորիկ ,
Որ սակայն խկոյն՝ հետեւեալ օրն՝ իսկ երբ դայ արեւ
Պիտի լինի ջուր՝ և հայի կորչի ցուրտ հողուն վերեւ .
Նշոյնպէս յերկրի եւ մեր մէն յոյսն ու նըպատակ
Մի ձիւնակերտ գունտի յար են եւ նըման .

Կը ցնդին արագ և կ'անհետանան
Բազդին հալիչ վառ արևուն տակ
Քանդի , աւա՛ղ չնչին և հեզ
Էակներ եմք մեք .
ԱՍՏՈՒԱԾ Է ՀԱՄԱՅՆԻՑ ԳԻՏԱԿ :
Դեկտ , 1884

Ձ Ի Ի Ն Ա Գ Ո Ւ Ն Տ

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ն Ա Ռ Կ Ա Յ Ծ Ա Կ

Կայծակ, կայծակ,
 Հուր սանձարձակ
 Որ յ'երկնից գաս որոտընդոտս՝
 Շանթ թօթափել
 Եւ փոյթ լափել
 Հըսպարտ կաղնւոյն գըրուխն ըմբոստ

Որ փափկագին,
 Նուրբ եղէգին
 Վերայ պարզէ իւր ճոխ թեւեր
 Ոստազարդար
 Զ'որս անդադար
 Մեծեն ճըմրան վայրագ հովեր:

Ես ալ եղէգ
 Մ'եմ, նուրբ և հէգ,
 Անզօր, անտէր, անպատըսպար
 Որ խոնարհի
 Ամէն չարի
 Մինչեւ անցնի փոթորկաց պար:

Յո՛յց ինձ ուղիղ
 Բարւոյն շաւիղ
 Որ տամ ողջոյն յ'ահեակ և յ'աջ,
 Կազմ և անվիշտ
 Ընթանամ միշտ
 Զայնարկելով. ՅԱՌԱՋ. ՅԱՌԱՋ:

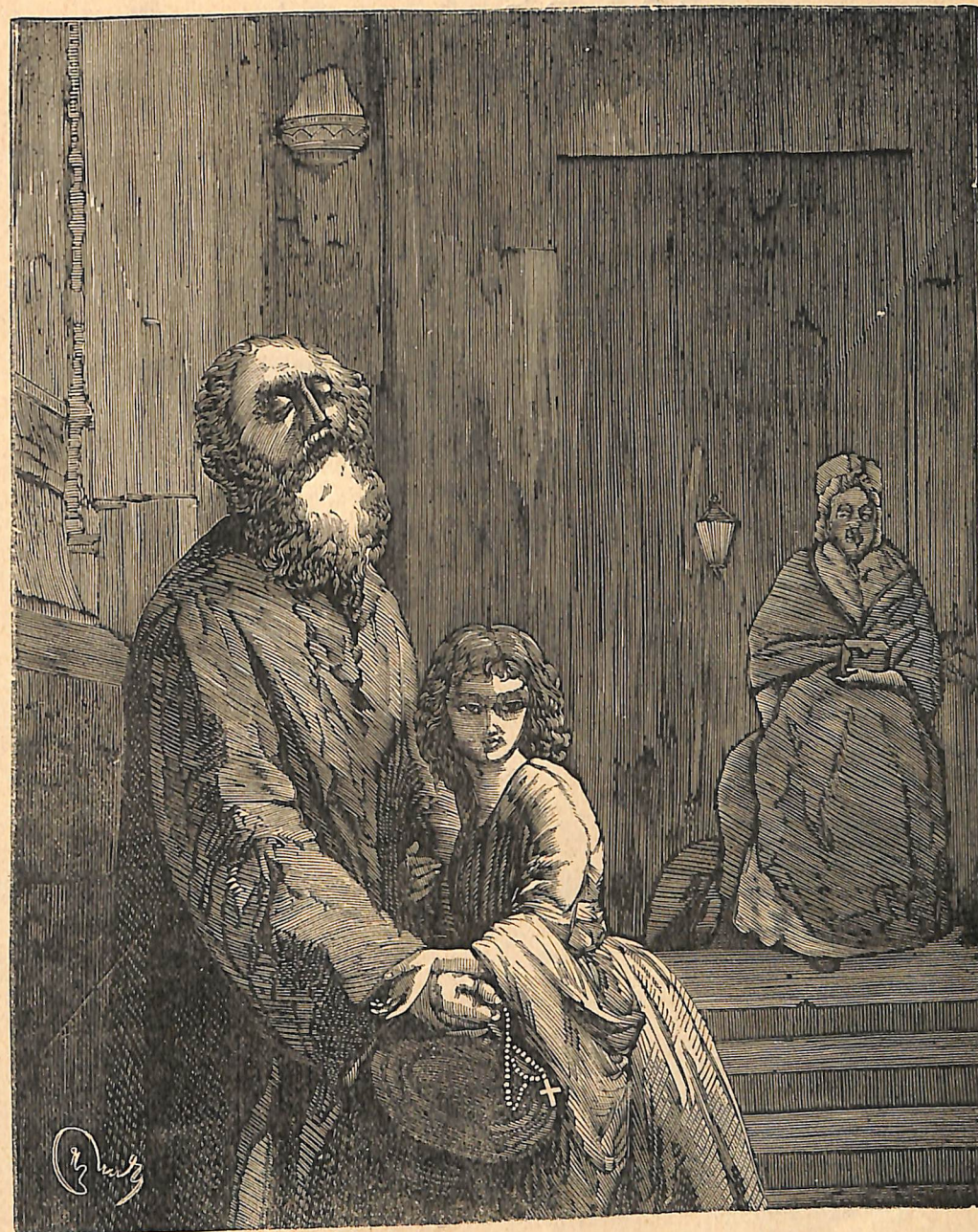
Դեկտ, 82

Կայծա՛կ ահեղ,
 Բե՛ր լուսահեղ
 Ճաճանչքդ հողւոյս խաւարին մէջ,
 Որ անդ՝ իբրեւ
 Փայլուն արև՝
 Վառի Բարւոյն հընոցն անշէջ:

Տո՛ւր որ յաւէտ
 Լինին անհետ
 Անշուք նախանձ, նենգ դառնագին,
 Եւ մութ դաւեր
 Որք կարեւիւր
 Յաւօք լընուն իմ խեղճ հոգին:

Գիտութեան լոյս,
 Անոտան յոյս
 Եւ վեհ սըփուէ առ իս եռանդ,
 Եւ բոցակուլ
 Մաքրէ՛ անդուլ
 Ինչ որ չէ սուրբ և երկնաւանդ:

Կ Ո Յ Ր Ծ Ե Ր Ո Ւ Ն Ի Ն

Կ Ո Յ Ր Ծ Ե Ր Ա Բ Ն Ծ Ն

Ա

Անցաւ յունվար

Մըբըրկավար

Ջըմեռնային վայրագ հովեր
Սըփռեն յ'երկրի ցուրտ եւ աներ ,
Ծառերն՝ անբոյր , այրի բեւեր
Ուղղեն տըրտում երկինքն ի վեր :

Ձիւնն հանգարտիկ ,
Հատիկ հատիկ

Թօթափելով , խիտ ու ձերմակ
Մի շողշողուն կակուղ վերմակ
Կը տարածէ տանեաց քամակ :

Լերինք , դաշտեր ,
Մերկ եւ անտէր ,

Այդ ձեան ներքեւ քաւայգընոր
Եւ կենագուրկ նընչեն բոյոր .

Ամենուրեք հողմնամոյոր՝
Ծըխնելոյգներն՝ ոյոր ոյոր՝

Կապոյտ կամ բուխ
Արձակեն մուխ

Որ սառուցեալ մըքնուորտին
Մէջ կը ցընդի՝ գերդ աղբատին
Դրամն , ածուխն եւ յոյսէրն յետին :

Բ

Ահա կոչնակ
Քաղցրաղաշնակ

Իւր ձայնն հեղյով սըբբանըւեր՝
Քրիստոնէից կարգայ հրաւեր
Որք գունդ ի գունդ անա հագուեր,
Սըբտիւ գըւարք եւ անըստուեր
Կ'երբան՝ արագ՝

Ի պատարագ :

Եկեղեցւոյն խորանն է վառ ,
Թընդան աղօթք , շարժի բուրվառ .
Այլ դըբան մօտ ալ մի բըշուառ .

Վարսնամենի

Կոյր ծերունի

Թեւատարած եւ անտըրտունջ
Միշտ կ'աղօթէ հոգեմըրմունջ ,
Մինջ իւր բով՝ յուռ այլ սիրաբունջ՝
Եւ քարմ իբրեւ մի ծաղկեայ փունջ
Մի փոքր աղջիկ
Կենայ հեգիկ .

— Ձի'նջ արարած , անմէղ հրեշտակ
Ձ'որ Տի'րն յ'երկնից դրկեց շիտակ
Ծերն ըսփովիլ իւր ցաւոց տակ :

Գ

Տայով Խաչին

Համբոյր վերջին ,

Երբ ժողովուրդն՝ իբրեւ բանակ՝
Դուրս կը յորդէ , այդ աղջընակ՝
Արտասուագին այլ գեղունակ՝
Ձեռին անամ մի սեաւ պընակ ,

Ձայնիւ բոբով
Այլ անվըրդով ,

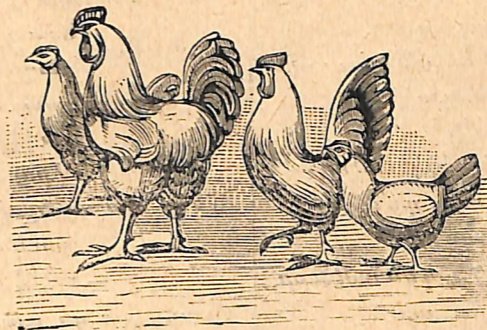
Կը պաղատի եւ կը մուրայ
— « Ո՛հ , գըբացէք , Տեա՛րք , մեր վերայ ,
Տըւէ՛ք , տըւէ՛ք մեզ հինգ փարայ : »

— Ո՛ւր որ տեսներ
Թըշուառ եւ հեգ

Կոյր մ'այեւոր , որք մ'անխընամ ,
Ո՛վ Հայ մանկունք մատաղերամ
Փուրացէք միշտ յօծարակամ
Նոցա նուիրել հաց ու դըբամ .
Ինչպէս Աստուած
Ձեզ է տըւած՝

Տըւէ՛ք որբին եւ ծերուկին ,
Մանկունք , քանզի փոխան մեկին
Ձեզ հագարներ կուտայ երկին :

Ի Ե Ո Ւ Ն Վ Ճ Ի Ո Ը

Գարնան առաւօտ
Մ'էր , ջիւջ , անաղառ .

Արեգակն յերկնի շողջղայր սայծառ ,
Եւ կանաչագարդ
Դաշտաց մէջ զըւարթ

Կը ճըլուըրային թռչուններ կայտառ .
Մինչ բարձրագըլուխ ,
Մեծաշուք եւ թուխ

Մի կաղամախուոյ հովանւոյն ներքեւ
Հինգ տասն հատ հաւեր
Գետիններն ի վեր ,

Կուլկուլ ըներով անդուլ ու թեթեւ ,
Աստ անդ հանդարտիկ
Հունտերու հատիկ

Եւ կամ ճըճիններ կ'որոնէին միշտ .
Եւ իրենց մէջ տեղ
Յաղթ , կարմըրագեղ

— Պետ ամենակալ , ամուսին անվիշտ —
Կը փայլէր՝ խաղաղ՝
Մի պերճ աքաղաղ
Որ մերթ , բանալով կըտուցն իւր արի ,

Գոռ եւ ահարկու

Մի « կո՛ւկո՛ւլի՛կկո՛ւ »

Կը թընդացընէր ի լուր աշխարհի :

* *

Յանկարծ ներդաշնակ
Մի գողոր եղանակ ,

Դիւթիչ , սըրտագրաւ եւ սիրամըրմունջ ,
Ոստոց խորերէն
Սահեցաւ անդրէն՝

Իբր ոգեւորիչ մի երկնածոր շունչ :
— Սոխակ մ'էր սիրուն ,
Որ ծաղիկներուն

Բոյրէն յուգեալ , գերդ կենսատու անձրեւ ,
Շուշանին , վարդին
Թօթափէր չորս դին

Իւր շըքեղ գեղգեղն եւ իւր ջիւջ բարեւ :
— Աքաղաղն ի վեր
Ուղղեց անըստուեր

Իւր հըպարտ աչերն , եւ նուրբ սոխակին՝

— « Է՛հ, բա՛ւ է ալ, բա՛ւ,
 Կըտրէ՛ ձայնդ, ըսաւ,
 Հոս կեանք կայ և ո՛չ թէ մահ, լալիսն կին.
 Դու միօրինակ
 Մի խեղճ՝ եղանակ
 Կը յեղ յեղես միշտ նոյն և անփոփոխ
 Իբրև թէ՛ դանդաղ՝
 Տանին մի դադաղ
 Կամ ի գերեզման դիմէ՛ մի ամբոխ... »
 — « Անբա՛ն կենդանի
 Որ բընաւ բանի
 Չ'ես հաւնիր, ըսաւ սոխակիին անոր,
 Գէթ դո՛ւ լըռէ, դո՛ւ
 Որ սուր և ազդու
 Կոչաւ «կո՛ւկո՛ւլի՛կկո՛ւ» դ կերգես ամէն օր
 Եւ յանձնապատան
 «ոչդ ալ ի տատան
 Անգործ կը շըրջիս, անօգո՛ւտ հըսկայ,
 Թռչնոց ջրհանկիր,
 Ա՛ն պաշտօնդ ի կիր,
 Գընա՛ հաւնոցին մէջ ուր կըրա՛կ կայ...
 Ձիս և զիմ՝ քընար՝
 Դու չես հասկընար : »
 — « Օ՛ն ուրեմն, ո՛ խեղճ էակդ ինքնագով,
 Յարեց միւսն, ահա՛
 Խոտերուն վերայ
 Մի էշ կ'արածի, երթա՛նք անոր քով.
 Նա մեր երկուքին
 Ունկնդրէ երգին,
 Եւ՝ անկողմնակալ իբրև դատաւոր
 Արդարակըչիո՛ւ՝
 Տայ մեզ իւր վըճիւ

Թէ մենէ որո՞ւն ձայնն է ա՛լ աղւոր : »
 — Սոխակն հաճելով,
 Երկուքն ալ փութով
 (Մին թողուց իւր բոյնն և միւսն իւր կիներ)
 Գացին իշուռն քով
 Եւ մի զոյգ խօսքով
 Դատն հասկըցուցին. նա մըտիկ կ'ընէր :—
 Սոխակիին յանկարծ
 Քաղցր և սիրարծարծ
 Մի երգ ըսկըսաւ... Այլ մինչ գեղանի,
 Փափկիկ մի շուշան
 Սիրոյ ի նըշան
 Մեղմ տատանելով կ'ողջունէր զանի,
 Իշուկն՝ անըզգայ՝
 — « Է՛հ, ատեն չըկայ,
 Ըսաւ, քանզի դուք մէկ չէք, այլ երկու,
 Իսկ քու ձայնդ, երէ՛ց... »
 — Ա. քաղազն յարեց.
 — « Ականջ տըւէք, տէր, կո՛ւկո՛ւլի՛կկո՛ւ : »
 — Է՛ն՝ անմիջապէս՝
 « Յաւատեան՝ կեցցես,
 Գոչեց, վեհ թըռչուն և վըսեմ երգիչ.
 Լըռէ՛ դու սոխակ,
 Դեռ անվարժ և խակ
 Ես դու, և պէտք է դա՛ս առնես մի քիչ : »
 * *
 Այն օրէն ի վեր
 Սըրտիւ կարեվէր
 Փորձաուու սոխակն երգէ անընդհատ.
 — « Ամէն ճիգ թափէք
 Որ բընաւ երբեք
 Մի տըլմար իշու չէնթարկի՛՝ ձեր դատ : »

Հովտ. 83

սո

Հ Ա Մ Ր Ա Ր Չ Ո Ւ Մ Ի Փ Է Կ Ճ Ե Ա Ն

Կեանքն է դառն եւ մուր մի քուռ. վետ ի վետ
 Չար երագներ միտ կը խանգարեն զայն.
 Եւ՝ մահն որ բզմեզ տապալէ յաւետ՝
 Այն յուզեալ քրնոյ գարբն ո՛ւմն է միայն :

* *

Մեծին Նուպարայ
 Եւ Շահնազարայ այն յարկին ներքեւ
 Ուր դու մեր վըրայ
 Հըսկէի, և որ իւր փայնն ունէր քեւ,
 Մանկավարժդ արի,
 Իբրև հայր բարի, տեսուչ անձանձիր,
 Դու մեզ՝ չորս տարի՝
 Շարունակ խընամբ ու սէր տածեցիր :
 Մարմնով միշտ հիւանդ,
 Այլ միշտ անյողողդ հոգով ու սըրտիւ,
 Ուսման լուսաւանդ
 Ուղին ցոյց տըւիր մեզ գիշեր և տիւ.
 Եւ ձայնդ, անթերի,
 Ուսոյց մեզ անգուլ, հըզօր, յաղթական
 Ընթանալ յերկրի
 Ուր անթիւ, անբա՛ւ ցաւ ու դաւեր կան,
 Եւ ուր կեանքն է մութ
 Վըրդովեալ մի քուն զոր ամէն ատեն
 Դառնաղին, անգութ՝,
 Բուռն և հոգետանջ երագք կ'ընդհատեն.
 Եւ մահն սիւրբիմ՝
 Ոյր կենազրաւ ձեռքն առնելով ըզմարդ
 Տանի ի շերիմ՝
 Այն յուզեալ քրնոյ զարթնո՛ւմն է զըւարթ :

* *

Չարադէպ բաղդին
 Ձեռքն, աւա՛ղ, փակեց այն յարկն յուսատու
 Որ միշտ իւր չըրս դին
 Լոյս սըփուէր գերդ պերճ ջահն առաւօտու,
 Եւ մենք՝ անգիտակ
 Անփորձ, անկասկած հարիւր պատանեաց
 Համեստ գումարտակ՝
 Գացինք խոռոչիւ գործնական կենաց,
 Մինչ դու՝ անդանդաղ
 Անխո՛նջ առարեալ՝ քաղաքէ քաղաք
 Ու թաղէ ի թաղ
 Գնացիր որոնել մեզ պէս Հոյ տըղաք,
 Աւանդել այլուր
 Այն գաղափարներն ու գասերն անգին
 Զորս ձայնդ հեշտալուր
 Յօգուտ մարդկութեան և յօգուտ ազգին
 Հեղջր դէպ առ դէպ :
 — Այլ միթէ երբեք մենէ աւելի
 Սիրեցի՞ն ըղբեք.
 Յարգանք ու պատիւ գըտա՞ր ինուլի.
 — Ո՛չ, քանզի իոպառ
 Սիրուելու համար այս չար երկնից տակ,
 Պէտք է անպատճառ
 Կա՛մ հարուստ ըլլալ և կամ հացկատա՛կ... »

Հարո՞ւստ — չ'էիր դու .
 Բըսակդ անոսկի էր միշտ եւ աղքատ .
 Այլ լո՛կ գանձ՝ աղքու
 Միտք մ'ունէիր եւ փայլուն մի ճակատ .
 Եւ լեզու մ'արդար
 Որ՝ յաւէտ պաշտպան բարւոյն , գեղեցկին՝
 Յորդոր կը կարդար
 Սերով , միտութեամբ գործել անմեկին ,
 Եւ թըշուառ հայուն
 Կազմել , նորոգել , կանգնել վերբստին
 Շէնքն այն քայքայուն
 Որ կեանքործան մընայ ի գետին .
 — Այն ժողովին մէջ՝
 Ուր մեծ այլ դատարկ շա՛տ գըլուխներ կան՝
 Խոհուն և անշէջ
 Բանիցդ ու կարծեացդ ո՞յք յարել եկան .
 Իբր երեսփոխան
 Լըսեցինք քեզ — Ո՛չ . ծընան ոխ ու քէն
 Եւ ոտից կոխան
 Ըրին , խընցին աթոռդ ալ ի քէն . . .
 Վասն զի իսպառ
 Լըսուելու համար այս սին երկնից տակ
 Պէտք է անպատճառ
 Մէշտ սըխալ խօսել , այլ երբէք շիտակ . . .

* *

Հեծութիւնք . ցաւեր
 Ըզքեզ պաշտրել եկան գունդ ի գունդ ,
 Եւ մահու հրաւեր
 Հընչեց օրհասին փողն ասեղաթունդ .
 Եւ ըզքեզ թողին ,
 Դըժբա՛ղդ իփէկծեան , անոք և անտեր
 Յոյն ցուրտ անկողին
 Ձոր թըշուառութիւնն , աւա՛ղ , կը պատեր ,
 Եւ ուր՝ տան ամիս՝
 Տառապեցար դու անյոյս և անլոյս .
 Հաց , ածուխ և միս
 Պակսեցան . . . ամենքն ի քէն տըւին խոյս .

Եւ հաղիւ նախկին՝
 Քեզ երախտապարտ՝ սաներէդ ոմանք
 Դեղ և հացադին
 Հայթայթեցին քեզ իբրեւ ըսփոփանք . . .
 — Եւ արդ չարաչար
 Տանջըւելէ վէրջ , անձա՛յն նահատակ՝
 Պըլլացիր , շիշար
 Ձերդ վըտիտ կանթեղ վայրագ հովուն տակ
 Եւ հաղիւ գըտար
 Մի հինուկ սաւան , չորս հատ հին տախտակ
 Եւ անդ , ի կտտար
 Լերանց , հանգըտեան փո՛ս մ'անյիշատակ :

* *

Ե՛հ , կեանքն է մի քուն
 Ձոր խանգարեն միշտ երազներ մըթին .
 — Ի ծագել այգուն
 Երազք , արհաւիրք իսկոյն կը ցընդին ,
 Եւ երկնից վերեւ
 Վեհափառ , ասե՛ղ , պերճ ու լուսաւէտ
 Մի փայլուն արեւ
 Նոր կեանք ու կորով կը հեղու յաւէտ : —
 Եւ արդ , մինչ ի հող ,
 Ո՛ մեծդ իփէկծեան , ցուրտ մարմինդ արկին ,
 Ձերդ թափանցիկ շող՝
 Լուսատենջ հոգիդ սըլացաւ յերկին .
 Եւ աչերդ բացեր
 Յայն վայրն անպատում ուր սիրագուճար
 Խուճի խուճի , ցան ու ցիւր
 Հրեշտակք և աստեղք խայտան անհամար :
 — Այլ ևս միշտ արթուն
 Պիտ'անդ կայտուես դու , և ջինջ , անըստուեր
 Յընծութիւնք անհուն
 Պիտի փայփայեն նուրբ հոգւոյդ թեւեր ,
 Եւ մերթ կարեկից
 Նայուածքդ ի վերուստ պիտի սաւառնի
 Նըկատել անկից
 Այս վա՛տ աշխարհն որ քեզ չ'էր արժանի :

Ք. Դեկտ. 83

Ա Ն Տ Ա Ռ Ի Ն Գ Ա Յ Լ Ը

— ՎԻՊԱԿ —

Մարիամ խաբուն
 Եւ Աճճիկ ,
 (Մեծ մայրն արբուն
 Եւ բոռնիկ ,)
 Գարնանային մի առաւօտ
 Իրենց համեստ տընակին մօտ
 Խընդագին՝
 Ուր ծաղկունք կային ցիւր ու ցան՝
 Արեգին
 Բիւր շողերուն տակ նըստեցան :

Աճճիկ՝ դըստրիկ
 Սիրարունջ՝
 Կապէր գողտրիկ
 Ծաղկամբք փռեց .
 Եւ ժողվելով շուշան , յասմիկ ,
 Բերէր գանոնք առ իւր մամիկ
 Որ փուրով՝
 Վարժ ի գործել որքան ի ս.ր՝
 Անվըրդով
 Մի կապոյտ գուլպայ կը հիւսէր :

Դըստրիկն յանկարծ
 Տարնալով ,
 Իւր սիրարժարծ
 Ձինջ ճայնով ,
 « Մամիկ , ըսաւ , եկո՛ւր շիտակ
 Երբանք անտառին ծառոց տակ ,
 Տէ՛ս , բըռչունք
 Հո՛ն՝ շուքին մեջ՝ երգ ի բերան
 Մի կոջունք
 Կուտան վարդին , կը գուրգուրան : »

Մամիկն երէց
 — « Ո՛չ , ո՛հ , ո՛չ ,
 Չ'երբանք , յարեց
 Մեծագոյ՛ .
 Անտառին մէջ՝ բըշուառական
 Խոշոր խոշոր չար գայլեր կան
 Որոնք միշտ
 Քեզ նըման գառնուկներ կուտեն .
 Ա՛հ , ի՛նչ վիշտ . . .
 Երբ դեմդ ելնեն , այն ատեն . . . »

Աճճիկ իսկոյն ,
 Անայայլ ,
 Իւր վարդագոյն ,
 Գեղափայլ
 Շըրքամբքն ըսաւ . « Մամիկ խաբուն ,
 Հոն՝ առջեւես կը քայես դուն .
 Այդ կերպով
 Գայն՝ երբ գայ՝ ըզքեզ կուտէ
 Եւ շտապով
 Կը փախցիմ ես . տունն հոս մօտ է . . . »

Սեպտ, 83

ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆ

Ա

Ջրւարթ , զարդարուն
 Անցաւ մի գարուն .
 Եւ կանանչ ծառոց մէջ , քով , ցիր ու ցան
 Կայտոռող ձայնարկու թրուշունք ալ անցան .
 Պերճ երկնից վերեւ
 Ճանանչողն արեւ
 Ատեն մ'անսասան լուսահեղ խընդաց .
 Դաշտաց , հովտաց մէջ՝ զորս այգն առնէր թաց՝
 Թրթուացին սիրուն թիթուունք սըրընթաց
 Եւ ծաղկանց վրան
 Ծընան ու կորան .
 Թարշամեցաւ վարդն ու լռեց վրտակ .
 Մեռան թոյրն եւ բոյրն իբրեւ նահատակ
 Եւ գարունն անցա՛ւ՝ մի քաղցր յիշատակ
 Կամ մի սուգ թողլով մեր սրտերուն տակ :

Բ

Ամառն հրրատապ
 Անցաւ հապըշտապ .
 Տեղացին առատ անձրեւք ի վերուստ
 Եւ ողողեցին սերմանեօք հարուստ
 Գործօն մըշակին
 Պարտէզն եւ այգին .
 Եւ մայր Բընուծիւնն , հրսկող եւ բարի ,
 Իւր կենարար հիւծն անդ հեղլով արի ,
 Շընորհեց անոր ցորեն ու գարի
 Որովք սընանին
 Մարդն եւ կենդանին :
 Մըրգաստանաց մէջ կամ լեռանց ի կող
 Ծառք պըտուղ տըւին եւ որթք ալ խաղող
 Որ տայ մեզ գինին , զերդ յերկնից սլացող
 Մի ոգեւորիչ եւ փայլիլուն ցող :

ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆ

Գ

Աշունն ալ՝ մըծին՝
 Յուրտ սրփուեց չորս դին .
 Պարտիզից , դաշտաց մէջ , հովտաց վերեւ
 Հեծեցին ծառերն անշուք , անտերեւ .
 Տըխուր , ձիւնաբեր
 Հասաւ Դեկտեմբեր ,
 Եւ Տարին անցա՛ւ . . . Սակայն մինչ այսօր
 Անցելոյն վրին մէջ Թաւալգըլոր
 Նա կ'անհետի , Դուք , անվիշտ եւ անդորր ,
 Բազմած յայդ սեղան
 Ուր ժըպիտք տեղան ,
 Կը վայելէք այն պրտուղներն անուշ ,
 Խընձոր , սերկեւիլ , նուռ , նարինջ եւ նուշ ,
 Ջորս հասոյց տարին որպէս զի քընքուշ
 Մանկունք ուտեն եւ ածեն զինքն ի յուշ :

Գ

Արդ՝ Տարւոյն նըման՝
 Մարդն ալ՝ Գերեզման
 Պարտի մըտնել օր մ'եւ Թաղուիլ յաւէտ .
 Այլ սակայն , ո՛ր Հայ մանկունք յուսաւէտ ,
 Ինչպէս նա՛ համեղ
 Գողտր եւ քաղցրահեղ
 Պրտուղներ Թողուց եւ այնպէս գընաց ,
 Դո՛ւք ալ՝ մանկական խաղուց , հրճուանաց
 Մէջ՝ զըւարթօրէն պարտիք ձեր կենաց
 Գարնան ժամանակ
 Տըքնիլ շա՛րունակ
 Որպէս զի կըրթէք ձեր միտքն եւ հոգին ,
 Եւ՝ ձեր ծընօղաց քըրտանցն իբրեւ գին՝
 Մեծնաք , զարգանաք , եւ պերճ ու անգին
 Պրտուղներն ըլլաք Արամեան ազգին :

Հոկտ. 83

Մ Ե Ծ Ա Մ Ի Տ Ո Ա Ի Լ Ը

— ԱՌԱԿ —

Ո՛ր քաղաքին մէջ՝ չ'եմ գիտեր ,
 Ատենօր
 Մի չըբարոր , բըշուատ , անտեր
 Եւ անօր
 Մուրացկանի մագերուն տակ
 Մի ոջիլ
 Եկաւ վարել կենցաղ մ'ըստակ
 Եւ հանգչիլ :
 Վայելէյու համար չորս դին
 Տեսարան՝
 Հաստատեց նա վեր գագաթին
 Իւր վըրան ,
 Ուստի կարեր ուղղել աչեր ,
 Եւ՝ արի՛
 Տեսնել թէ ի՞նչ լաւ էր կամ չ'էր
 Յաշխարհի :
 — Նա գըտաւ անդ առատ պարեն ,
 Կեր ու խուս . . .
 Եւ պիտ' ապրէր զըւարթօրէն ,
 Անտըրտում
 Անտարակոյս բագում երկայն
 Տարիներ
 Եւ բընական մահուամբ միայն
 Տի մեռներ .
 Սակայն միջատն՝ ամբարտաւան
 Եւ յիմար՝
 Խորհեցաւ թէ վայրն իւր անուան
 Չ'էր յարմար .

Եւ թէ՛ միեզդեւ մըլուկն եւ յուն
 Շարունակ
 Կը շըբշէին տեղեր փայլուն ,
 Գեղունակ՝
 Ի՛նքն ալ պարտեր՝ գէթ մէկ ամիս՝
 Ան-արգել՝
 Մարուր արիւն եւ փափուկ միս
 Ճաշակել . . . :
 Ուստի մի օր ծայրեց փութով
 Զիւր վըրան ,
 Թողուց իւր բոյնն — այն անվըրդով
 Ճաշարան —
 Եւ փափկասուն , ազըւադեմ
 Մի Տիկնոջ
 Վըզին վըրայ՝ իբր անխոնեմ
 Հիւր անկոջ՝
 Եկաւ կենայ . . . Այլ նոյն պահուն
 Մի կայտառ
 Երիտասարդ , այր եռանդուն ,
 Սիրավառ ,
 Իւր ամուսնոյն քաղցրիկ , գողտրիկ ,
 Անկըսկիծ
 Մարմնոյն վըրայ տեսաւ փոքրիկ ,
 Սեւ մի բիծ ,
 Եւ հակելով գայն կաթոզին
 Համբուրեց . . .
 Եւ խեղճ ոջիլն իսկոյն հոգին
 Աւանդեց :

* * *
 Աշխարհիս մէջ անդորր , անվիշտ
 Եթէ կ'ուզենք վարել կեանք՝
 Մեր անձն ի ցոյց հանելէ՛ միշտ
 Պետք է որ բզգուշանանք :

Օգոստ. 84

ՏԱՍՆԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՔ

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՏՂՈՅ

- 1. — Ամէն առաւօտ, արեւուն լուսով
Իսկոյն անկողնէդ դուրս պիտի ցատկես.
- 2. — Երեսդ ու ձեռքերդ՝ առատ պաղ ջրով
Պիտ' անհրաժեշտ լըւաս ու սրբես .
- 3. — Նոյն օրուան դասերդ՝ ուշադիր մըտքով
Պիտի վերստին հեգես ու սերտես .
- 4. — Յետոյ անդանդադ, եւ ուրախ դէմքով,
Ուղղակի պիտի դըպրատուն վագես .
- 5. — Անդ, ակնածանօք եւ անկեղծ սիրով,
Պիտի վարժապետդ յարգես ու պատուես .
- 6. — Հընազանդութեամբ, անդուլ, անխըռով
Անոր պատուէրներն պիտի կատարես .
- 7. — Եւ բընաւ երբէք՝ ձայնով ու խօսքով՝
Զը՛ պիտի դասին խանգարում առնես .
- 8. — Տետրակ ու գիրքերդ ալ՝ մեծ խընամքով
Պիտի անաղարտ եւ մաքուր պահես .
- 9. — Եւ քեզ բարեկամ՝ լա՛ւ որոշելով՝
Բարի տըղոցմէ միայն պիտ' ընտրես .
- 10. — Ամէն իրիկուն՝ լըռիկ ու շուտով
Դըպրոցէն շիտակ տուն պիտի դիմես :

Գ. Փետր. 84

Ա Ր Մ Ի Ն Ե

— ՎԻՊԱԿ —

Հինգ տարեկան
Մի աղջկան
Մեքենայ մի կտրեց տարաւ
Աջ թեւն, (ո՛հ, ի՞նչ աղէտ անբաւ.)
— Մանկիկն այնքան հեծեց, լացաւ,
Թափեց այնքան արցունք և ցաւ
Որ հայրաբար
Աստուածն արդար
Գըթուլթեան շող մ'ուղղեց վըրան .
Ամենաբո՛յժ ըսպեղանի
Որ փոյթ գոցեց վէրքին բերան
Եւ միաթեւ — այլ կենդանի —
Հատոյց իւր մօր
Մանկիկն աղւոր :
— Անցան օրեր, եւ Արմինէ,
(Արմինէ էր անունն, ըսի՞)
Ալ դերձ վէրքէ, դառնութենէ,
Ամէն առտու կ'երթար դասի,
Եւ անդադար
Գիրք կը կարդար,
Եւ իւր պարտուց խիստ ուշադիր,
Զախոֆն այնքան լաւ գըրէր գիր
Որ՝ վարժատան յարկին ներքեւ՝
Ինքն առնելով նիշ ու պարգեւ
Միւս աղջկանց
Առթէր նախանձ :
— Յանկարծ մի օր՝ մեծ եւ բարի
Կին մ' (ամուսին թագաւորի)
Գիւղին մէջէն անցած ատեն,
Կանգ առաւ եւ գիւղապետէն

Խընդրեց խկոյն
Որ փոքրագոյն
Այլ խելացի, յառաջադէմ՝
Մի աշակերտ բերեն իւր դէմ :
— Մարդ զըրկեցին եւ Արմինէն
Առին բերին վարժատունէն :
Աղջկին՝ անվախ,
Կազմ եւ ուրախ,
Այլ թեւազուրկ՝ երբ երեւցաւ,
Ազնիւ տիկնոջ աչքը լեցաւ,
Եւ գըգուանօք ու քաղցրածայն,
Իւր գըրկաց մէջ առնելով զայն
Տըւաւ պաշիկ
Եւ « Փոքր աղջիկ »
Ըսաւ, « Գոհ եմ որ դու այդպէս
« Աշխատասէր եւ խոհեմ ես .
« Լաւ կը գըրես, լաւ կը կարդաս
« Եւ կը սովորես ինչ որ տան դաս .
« Արդ, փոխարէն՝
« Առատօրէն՝
« Քեզ վարձատրել կ'ուզեմ այսօր .
« Ըսէ՛, ի՞նչ տամ, գըրո՞յժ մ'աղւոր,
« Հագո՞ւստ, պատկե՞ր թէ խաղալիք .
« Կ'ուզե՞ս շաքար, դրամ, ուտելիք .
« Կ'ուզե՞ս օղեր,
« Մի՛, մի՛ վախեր .
« Ըսէ՛ շիտակ : » Իսկ Արմինէ՛
Հոգին լըցուած ցնծութենէ՛
Բացաւ շըրթունքն, եւ խընդագին
Գոչեց. — « Թե՛ւ մի տըւէք, Տիկին . . . »

Դեկտ. 82

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Յիսուս ըսաւ . « Այդ մանկըտւոյդ տըւէք բոյլ
 Որ գան առ իս հոյլ ի հոյլ : »
 Եւ այդ գըթոյ , անհուն սիրոյ , անաւեր ,
 Սո՛ւրբ , պաշտելի՛ , վե՛հ պատուէր ,
 Աստուածորդւոյն , մարդկան փըրկչին , հովուին քաջ
 Որ հաճեցաւ կըրել Խաջ ,
 Երկնից խորէն թօթափելով կարագին
 Ոռոգէ սիրտն Հայ ազգին :
 Ժըպտին հրեշտակք , հրճուին ընտրեալք դըրախտէն ,
 Նախահարք այ գմեզ դիտէն . . .
 Եւ անա վսեմ եւ յաղբ մի շէնք բարձրանայ . . .
 — Տառապելոց տո՛ւնն է նա ,
 ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆ՝ ուր տընանկաց եւ ոքբոց
 Համար վառի գըթոյ բոց .
 Ուր անտէրունջ ցաւագարաց՝ անդադար
 Զեռք կարկառի մըխիթար ,
 Եւ ուր անբիւ մատաղ մանկանց աղքատաց
 Բաշխի ուսման առատ հաց :
 — Յիսուս յերկնից տեսէ մեր տունն այս բարի ,
 Գըթայ , յուզի եւ բերկրի ,
 Եւ մըրմընջէն Հայրն , Որդին եւ Սուրբ Հոգին .
 — « Օ՛ն , ողորմի՛մք այս ազգին . . . : »

Սեպտ , 84

ՀՈՎԱՆՈՑ

« Մայրիկ , մայրիկ , ըսաւ Տիրան ,
 Տես , երկինքէն անարփի՛
 Կաթիլ կաթիլ՝ գեանին վըրան
 Մաքուր մի ջուր կը թափի .
 Տես , տես ինչ տարօրինակ բան ,
 Ի՛նչ ջուր անվերջանալի ,
 Մեր գիմացի երկայն ճամբան
 Շուտով մ՛եղաւ ցեխով լի : »

Հըրեշտակներն արդեօք վերէն
 Լը թափեն զայն դէզ առ դէզ
 Որպէս զի շոյտ մ՛ողեւորեն
 Դըրախտային մի պարտէզ .
 Մի՛ գուցէ մանկանց չարեաց դէմ
 Նրկնային պատիժ մ՛ըլլայ ,
 Կամ բարկացայտ , խոժուողէմ՝
 Աստուած պապան իսկ որ լայ . . . :

— « Ո՛չ, որդեակ իմ, դու չես գիտեր,
 Ըսաւ մայրիկն իւր բարի,
 Թէ ի՞նչ են այն ջուրերն որ Տէր
 Հեղու յօգուտ աշխարհի :
 Ծովեր, լիճեր, գետեր ամէն,
 Արեւուն տակ անբստուեր,
 Երբոր տաքնան՝ շոգի կազմեն
 Եւ առաքեն զայն ի վեր .
 Այն թուխ ամպերն որք եթերին
 Մէջ թաւալին անդադար՝
 Շոգւոյ կոյտեր են խաւարին,
 Անգոյն, անգօր, անզարդար .
 Այլ պաղելով բարձանց վերեւ
 Ամաք ջուր կ'ըլան վերջստին

Եւ զերդ կարկուտ, ձիւն կամ անձրեւ
 Կը թօթափին ի գետին : »
 — « Մայրիկ, ուրեմն, յարեց Տիրան,
 Այսօր տունն եմ, այնպէս չէ՞.....
 Քանզի եթ' երթամ վարժարան՝
 Այս ջուր գիւ պիտի թըրջէ՞..... : »
 — « Ո՛չ, վարժարան եթէ չ'երթաս՝
 Այն ատեն ալ՝ վայրապար
 Պիտի թըրջի, կորչի՛ քո դաս
 Ի խաղ, ի խինդ եւ ի պար .
 Ես քեզ կուտամ մի հովանոց,
 Գըլխուդ վերայ կը բանաս,
 Եւ կը հասնիս մինչեւ դըպրոց,
 Անթաց, անհող, անվրնաս : »

* *

Քառորդ մ'յետոյ փոքրիկ Տիրան
 Ձեռքն համբուրեց մայրիկին,
 Եւ անդանդաղ, երգ ի բերան
 Համբայ ելաւ խընդագին .
 Տեղայր անձրեւ երկնածորան,
 Այլ նա կըրէր յաղթական՝
 Մի մետաքսեայ շարժուն վըրան,
 Մի հովանոց պատուական :

Սեպտ. 84

Ս Ի Ր Ե՞ Ս Յ Ե Ս Ն Ե Լ

— Սիրե՞ս տեսնել ծաղկանց վերեւ
 Մի ժըրաջան մեղու Թեժեւ
 Որ կը փուծայ տալ զիւր բարեւ
 Առ վարդենին նորաբողբոջ.....

— Ո՛հ, ո՛չ.....:

— Սիրե՞ս տեսնել մանկան սիրուն
 Յօրօրոցին նընջելն ի քուն
 Մինչ իւր մայրիկն ալ՝ օրն ի բուն՝
 Զայն օրօրէ՛ ձայնիւ դողդոջ.....

— Ո՛հ, ո՛չ.....:

— Սիրե՞ս տեսնել Թուխ ոստոց տակ
 Արծաթափայլ ջինջ ու յըստակ
 Գարնանային մի նուրբ վըտակ
 Որ արձակէ մեղմիկ խոխոջ.....

— Ո՛հ, ո՛չ.....:

— Սիրե՞ս տեսնել եւ փոյժ ի փոյժ
 Թիթեռնիկներ կարմիր կապոյտ
 Որոնք՝ ծաղկանց վերայ կոյտ կոյտ՝
 Խայտան, զըւարժ հիւրերդ անկոջ.....

— Ո՛հ, ո՛չ.....:

— Սիրե՞ս տեսնել արագընծաց
 Ահեղ արծիւ մ'որ Թեւաբաց
 Կը սըլանայ՝ իւր զաւակաց
 Համար բնտուել մի մուծ խոռոջ.....

— Ո՛հ, ոչ.....:

Սիրե՛մ տեսնել մի պատանի
 Որ իւր պարտուց հոգ կը տանի,
 Եւ՝ աշխատող ու խելանի՝
 Միշտ կը կարդայ եւ կ'ուսանի,
 Որպէս զի օր մ'անվրէպ լինի
 Հայ՝ ազգասէր, Մա՛րդ պիտանի :

Օգոստ. 82

ՊԱՅՏԱՐՆ ՈՒ ԳՈՐԾ

— ԱՌԱԿ —

Մայիսի պերճ առուրց մէջ էր .
 Մի ջինջ առու կը դըրճէր
 Արեւուն տակ,
 Եւ զովարոյր ողջոյն տալով
 Կազմ ու կայտառ արագ ի ծով
 Կ'երթար շիտակ :

Իւր ախանց քով՝ կանանչապորրա ,
 Մեծագըլուխ խոչոր մի գորտ
 Ալ՝ աչարուրջ՝
 Ծաղկազարդար դաշտ ու մարգին
 Հայելով յար՝ եռանդագին
 Զննէր զիւր շուրջ :

Յանկարծ տեսաւ որ դըրացի
 Գիւղէն երկու մարդ՝ Է երկու ձի
 Մերկ, անհամես
 Երեւցան կից դաշտին վըրան .
 Եւ փակելով՝ փոյթ՝ իւր բերան՝
 Կեցաւ ի դէտ :

Մին պայտար մ'էր, միւսն ալ մըշակ,
 Եւ կուգային — ինչ նուրբ ճաշակ —
 Այն գունախայտ
 Եւ խընկարոյր գողտրիկ մարգին
 Վերայ՝ երկու ձիոց ոտքին
 Զետեղել պայտ :

Գամեր, խարտոց, մուրճ հանեցին .
 Մըշակն յառաջ բերաւ իւր ձին,
 Եւ կենդանուցին
 Վէր առնելով ոտքերէն մին՝
 Ուժեղ պայտարն ալ իւր գործին
 Սկսաւ խսկոյն :

Մեր կարճամիտ գորան այն ատեն
 Յանկալով որ զինքն ալ պայտեն
 Զիուն նըման՝
 « Վարպետ, դոչեց, բաղձայ հողիս
 Որ արդ իմ ալ զարնէք ոտքիս
 Պայտ մ'աննըման . . . : »

Պայտարն անձայն կեցաւ մի քիչ .
 Յետոյ բարձաւ ծաղու քըրքիջ,
 Եւ՝ « Գորտ յիմար,
 Յարեց, այդ կամքդ ի զուր ծընաւ .
 Քանզի իմ քով չ'ունիմ բընաւ
 Պայտ քեզ յարմար . . . : »

ՄԱՆՈՒԿՆ ԱՌ ԱՒԶԱԳԱՆԻՔ

* *

Կրնա՞ս, Արծագա՞նգ ձայնատու,
 Ինձ՝ մի առ մի՝ անուանել դու
 Եւ ըսել Թէ՛ մեր Հայ տառեր
 Ո՞յք են . ո՞ւր են ծընունդ առեր .

* *

- Արդ այքն Արարատէն ելաւ
- Ի՞նչ տառ բերաւ բաղըն յետ այբէն
- Իսկ բեճէն վերջն, արծագանգ ի՞մ
- Յետոյ ո՞ր տառ գալ կը փուլայ
- Զայնաւոր տառ կա՞յ ասոնց մէջ
- Մերթ գեփիւռն ալ տառ կը բըզզայ
- Մեր երրորդ ձայնաւորն ո՞րն է
- Իսկ չորրորդ ձայնաւորն եւ ե՞ր
- Կա՞յ տառ մ'որ Թագչի յ'ամօքոյ
- Ո՞ր տառ ժայռէն դուրս կը խուժէ
- Գինքն ո՞ր տառն առնէ գինի
- Ո՞ր տառ տայ մեզ լոյս եւ լալիւն

- Ո՞ր տառ Թանն ի ԽԹան փոխէ
- Ո՞ր տառ ծիծաղի եւ ցընծայ
- Կայծակունք ալ տառ կ'արծակե՞ն
- Ո՞ր տառ կ'երթայ չեմ գիտեր յ'ո՞
- Ես ո՞ր տառով ձայն ունեցայ
- Կա՞յ տառ մ'անջինջ ի մագաղաթ
- Զմեզ ճանճն ո՞ր տառով կը կըճէ
- Ո՞ր տառ գայ մեզ Աբրահամէն
- Բաւից ծայրն ո՞ր տառ կը սահի
- Ո՞ր տառ ոտքեր տայ Յովհաննու
- Շոգին ի՞նչ տառ կը Փըշփըշայ
- Ո՞ր տառ մարմին տայ կարովայ
- Ո՞ր տառ սուր ձայն հանել տենչայ
- Ո՞ր տառ պարիսպ մ'իսկ պինդ կապէ
- Զուրն ո՞ր տառով կը կարկաջէ
- Պառաւանց սիրտն ո՞ր տառ կ'եռայ

— Սոււրող սիւքն ալ տառ կը հոսէ՞
 — Սէ՛ :
 — Ի՞նչ տառ տայ վարդն յիւր Թեթեւ հեւ
 — Վէ՛վ :
 — Իսկ արտուտիկն յիւր ոստոստի՞ն
 — Տի՛ն :
 — Սուքն ի գետին ի՞նչ տառ գըրէ
 — Րէ՛ :
 — Ո՞ր տառ երգէ միշտ « Տէր կեցո՛ »
 — Յօ՛ :

— Ո՞ր տառ տայ մեզ հուր եւ աւին
 — Ի՛ն :
 — Ո՞ր տառ տայ մեզ փափաքներ ըիւր
 — Փի՛ւր :
 — Ո՞ր տառ գոչէ . « Ա՛լ հերիք է՛ »
 — Քէ՛ :

* *

Օտարամուտ մեր Օն ու Ֆէն՝
 Գուցէ կուգան Սամաքոֆէ՛ն
 * *

Սեպտ . 83

ԳԻՆՈՎՆ ԱՌ ԶԻԹՆ ԻՒՐ

ԹԱՐԳՄ .

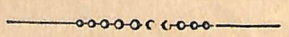
Ո՞ր գեղեցիկ քիթս որ , բագմաքանակ
 կարմիր քէ ճերմակ գինւոյ շքնօրհի ,
 Այտերուս մեջտեղ փայլիս շարունակ
 Ձերդ շէկ կամ կապոյտ գոհար գերագնի .

Ո՞ր յաղբանդամ քիթս , երբ մի գաւարի
 Մեջէն տեսնուիս՝ ա՛յ գեղանի ես ,
 Ձի ջէս նըմանիք ա՛յն մարդոց քրքի
 Որք՝ գինւոյ տեղ՝ ջո՛ւր խըմեն սուկապէս :

Մի հընդկահաւի գըլխուն ես նըման .
 — Խեղճ են անոնք որ քրքով են աղբատ . —
 Քեզ տայու համար այդ գոյնն , ո՛ն , երկայն
 Ատեններ պէտք է տըքնիլ անվընատ :

Գաւարն է միակ վըրձին քեզ յարմար ,
 Եւ անհըրաժեշտ ներկն ալ է գինի .
 Քեզ այդ երփներանգ գոյն տայու համար
 Պէտք է որ գինին ալ ընտի՛ր լինի :

Կ՛ըսեն քէ աջաց տեսն արգիլես դու .
 Ի՞նչ փոյք , մինչ գինին պանէ մարմինն ողջ ,
 Լա՛ւ է որ պակսին պատուհանք երկու ,
 Քան քէ աւերակ լինի տունն ամբողջ :

ՄՈՒՐԱՅԻԿ ԿԻՆԸ

Ա

Ամառն անցաւ վերջստին .
 Անցաւ զեփիւռն ալ նախշուն
 Եւ թուփերու թարմ հոտին
 Փոյթ յաջորդեց ցուրտ աշուն :

Կանանչազուրկ ու դեղին
 են դաշտօրայք ու լերինք .
 Արդէն հովիւք ալ թողին
 Իրենց մախաղն ու սըրինգ :

Ամպերու մէջ՝ դիմաքօղ՝
 Լուսակորոյս է արեւ .
 Չըկան զըւարթ եւ երգող
 Թըռչունք ծառոց ըստրեւ :

Չըկան թիթուներ գունազարդ
 Որք թրթըռան սիրագին ,
 Չըկայ շուշան , չըկայ վարդ
 Որ նախանձին մեխակին :

Չըկան բուրմունք անուշակ ,
 Ո՛չ յամիկ , ո՛չ շահօքրամ ,
 Ո՛չ ալ գողտրիկ մանիչակ .
 — Եւ ոչ ճըճեաց խօ՛ւ երամ :

Եւ ոչ ճըպուռ որ հեղու
 Իւր ճըռճըռներն ոստոց տակ .
 Եւ ոչ փութիտ , ժի՛ր մեղու
 Որ բերէ մեղր ի փեթակ :

Վէհ կաղնիներն՝ անտերեւ՝
 Գըւխնին ուղղեն դէպ ի վեր
 Ուստի կարկուտ եւ անձրեւ
 Թափին երկրիս տալ աւեր :

Գիշերներն ալ՝ անմըռունջ՝
 Չունին ո՛չ աստղ , ո՛չ լուսին .
 Մի քանի բու մահաշունչ
 Իրարու հետ կը խօսին : —

Մոլն ալեկոծ , կատաղի ,
 Մըռնջեղով մոլեգին ,
 Փրփրապարար մի ուղի
 Յոյց տայ նաւուց ընթացքին :

Մերթ ընդ մերթ շանթ ու կայծակ ,
 Մըթին յերկնուստ վայր ի թափ ,
 Կարծես բանալ գան մի ծակ
 Ուստի տեղայ մահ , սարսափ :

Բ

Ինչպէս աշունն՝ ամառին
 Յաջորդեղով՝ ցրտաբոյր
 Շնչովն խօսոյն կը սառին
 Թռչնոյն երգն ու ծաղկին բոյր .

Այս աշխարհիս մէջ ալ մարդ
 Կենաց աշնան երբ հասնի ,
 Կորաքամակ , ալեգարդ
 Երբոր լինի ծերունի .

Երբ դառնան հերքն ըսպիտակ ,
 Ճակատն՝ անգոյն՝ թարշամի .
 Անցեալ աւուրց յիշատակ
 Իւր սրտին խորն ընկզմի .

Եւ միտքն յուզի դառնագին
 Այն ժամերու փափագով
 Ոյց մէջ խայտար իւր հոգին ,
 Եւ որք ալ չեն իրեն ըով .

Մ Ո Ւ Ր Ա Յ Ի Կ Կ Ի Ն Ը

— Փափկիկ ծաղկանց փոխան՝ փուշ
 Զինջ հեշտութեանց փոխան՝ սուգ—
 Գան պաշարել զինքն՝ անյուշ
 Յաւեր եւ յորդ արտասուք .

Եւ նըջմարէ՛ դիմայլայլ՝
 Այն վիհն, անեզր, անսահման
 Ուր կընթանայ . — այն մըռայլ
 Վիհն որ կոչեն « Գերեզման » , —

Եւ հեծէ նա . — այլ երկին
 Որ մարդն հոգայ անդադար ,
 Իւր բարութեամբն՝ անմեկին
 Լինի նըմա մըխիթար .

Տառապելոյն՝ թն թիկունք
 Տայ , բոյներուն ալ՝ թռչուն ,
 Իսկ ծերունոյն՝ տայ մանկունք
 Սիրաթոթով, դողդոջուն ,

Որք՝ դըրախտին ջինջ տիպար ,
 Զուարթնոց քովէն վայր եկած՝
 Գորով, գըգուանք, խինդ ու պար
 Սըփռեն ի մեզ անկասկած .

Եւ ոյց աչաց մէջ իսպառ—
 — Անմեղութեան հայելի —
 Արեւուն պէս վեհափառ
 Մի շող, մի լոյս կը փայլի..... :—

Գ

Սակայն, աւա՛ղ, աշխարհի
 Մէջ՝ անգիտակ նահատակ՝
 Երբեմն այդ լոյս կը մարի
 Ճակատագրի շնչոյն տակ .

Երբեմն, անշուք, գլխիկոր՝
 Թըշուառ մանկունք, մերկ, նիհար ,
 Աստ անդ շըջին՝ մի բեկոր
 Հաց որոնել վշտահար :

Փոքր են նոքա և բոպիկ .
 Ի՞նչ հագած են — ցնցոտի՛.....
 Պատառ պատառ մի շապիկ
 Եւ կիսաթուլ մի գօտի.....

Եւ կը վագեն տխրադէմ,
 Արտասուելով շարունակ,
 Անցնող արանց, կանանց դէմ
 Ափ կարկառել կամ պընակ .

Մուրալ հաց կամ հացագին ,
 Զոր կը փութան անխտոր՝
 Տանել յանձնել առ մի կին .
 — Իրենց հիւանդ , լըքեա՛լ մօր

Որ պարզած լաթ մ'ի գետին ,
 Զայնով, շեշտով ու ձեռքով
 « — Ողորմեցէ՛ք աղքատին..... »
 Հեծէ ժամուն դըրան քով..... :

— Ողորմութի՛ւն . — տըւէ՛ք միշտ ,
 Տըւէ՛ք ցերեկ ու գիշեր .
 Ըստփեցէ՛ք ամեն վիշտ ,
 Փոյթ չէ՛ թէ՛ դձեզ չեն յիշեր :

Փոյթ չէ՛ եթէ՛ շատ անգամ
 Համեստ լինի ձեր նըւէր .
 — Բա՛ւ է որ յօժարակամ
 Տա՛ք զայն սրտիւ անըստուեր .

Մըխիթարէք մի էակ,
 Ժըպտով լընուք մի հոգի
 Որ հեծութեանց բեռին տակ
 Թըշուառօրէն կը կըքի .

Եւ որդեգրէք՝ սիրատած՝
 Ամէն անտէր, որք տըղայ
 Որ՝ երկինքէ՛ն վար եկած՝
 Երկրիս վերայ կը դողա՛յ..... :

ԳԹԱՍԻՐՏ ԲՈՒՆ

— ԱՌԱԿ —

Կորակըտուց, արիւնարբու,
 Չարագուշակ խոշոր մի բու՝
 Կիսախարխույ եւ անբընակ
 Տան մի վերայ կ'ապրէր մինակ .
 Եւ ամեն օր, երբոր արեւ
 Կուտար երկրին վերջին բարեւ,
 Եւ Բընուքեան վերայ՝ գիշեր
 Մի մութ վարագոյր կը քաշէր,
 Մեր մենակեացն՝ արագարեւ՝
 Կը բողոք իւր բոյնն ու՝ բէբեւ՝
 Կը սըլանար միմզէն յանտառ .
 Իւր ճանկերով պատառ պատառ .
 Գիշատելու բագում անմեղ,
 Խեղճ բռնցիկներ սիրագեղգեղ
 Որք՝ երգէյէ բազմավաստակ՝
 Կը նընջէին բուխ ոստոց տակ :
 Սակայն, բարձած հարուստ աւար,
 Երբոր դառնայր յիւր բոյն խաւար,
 Դիտմամբ ի գետին կը ձըգէր
 Մի քանի հատ բռնցնոց ձագեր
 Որպէս զի՝ շուն, մուկ կամ կատու .
 Իւր դըրացիքն, ամեն առտու,
 Տանն առջեւէն անցած ատեն
 Անանց հոտն առնուն եւ ուտեն,
 Եւ հռչակեն մեծաբարբառ .
 Թի՛ իրեն չափ առաքինի՝
 Պատուոյ, գովեստից արժանի,
 Հոգի՝ տե՛ղ մի չը կար իսպառ :

— Եւ արդարեւ այ գունդ ի գունդ,
 Շուներ, կատուներ սրտաբունդ,

(Պընակալի՛ց չորքոտանիք,
 Գուք այ ոմա՛նց կը նըմանիք . . .)
 Կուշտ որովայն, ցերեկն ի բուն
 Կը գոջէին եռանդագին .
 — « Երկինք օրէ՛ր շնորհեն անգին,
 Յաւետ անվորճ պահեն մեր բուն,
 Չի այսքան սուրբ, ազնիւ, արդար,
 Բագումողորմ, կենդանետեր,
 Աղբատաց նեցուկ, մըխիբար
 Բու՝ միմզէն ցարդ մենք ջե՛նք տեսեր : »

* * *

Ես կը ճանցնամ մեկ, երկու՝
 Բուին նըման ահարկու՝
 Մեծափարբամ հարուստներ,
 Որք կը քանդեն շատ տուներ
 Բիւր կերպերով անիրաւ,
 Կ'առնուն այլոց ոսկիներ,
 Եւ կը դիգեն գանձ անբաւ .
 Ունին կառք, ձի, ապարանք,
 Թանկ կարասիք, ձիւն սեղան .
 Իրենց՝ պատիւ ու յարգանք
 Ամեն կողմէ կը տեղան .
 Եւ որք՝ տարին մի անգամ՝
 Կը փութան յօծարակամ
 Իրենց անպաշտպան ազգի
 Նըպաստ տալ հինգ տասն ոսկի,
 Որ մեծ ու պտտիկ բերբեր
 Տըպեն իրենց անուաներ
 Եւ գոջեն միմզէն յէբեր .
 « Կեցցէն Հայ բարերարներ . . . : »

Յուլիս. 88

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Մինչդեռ կարմիր ու կապոյտ,
 Ճերմակ ու գեղին
 Շաղկուճք՝ բուրուճներ կոյտ կոյտ
 Ուղղեն Անեղին .

Մինչդեռ ցօղեր ու շողեր
 Թօթափին թեթեւ
 Հո՛ն ուր ձըմեռ կը մաղէր
 Յուրտ, ձիւն ու անձրեւ .

Խարտիչազեղ մի մանկան
 Մատղաշ մարմնոյն տակ,
 Ահա Գարուն սիրական
 Մեզ հասաւ շիտակ .

Եւ մեզ բերաւ միասին
 Թըռչնոց մի բանակ՝
 Որք ոստոց մէջ կը խօսին
 Լեզու մ'ներդաշնակ .

Քանզի ինքն իսկ անոնց քով
 Կանգնած՝ գեղունակ՝
 Դաս տայ ձայնով ու ձեռքով՝
 Մի գողտր եղանակ .

Եւ քաղցրաձայն սարեկին՝
 Որ կը ծուլանայ՝
 Յեղյեղել կուտայ կըրկին
 Մի պերճ Ովսանակ

Ուր՝ Արեւուն ի պատիւ՝
Թըռչունք պիտ'երգեն .
« Անկեղծ սիրով, ջինջ սըրտիւ
Գոհանա՛մք ըզքէն . . . »

Գարունն իրեն օգնական
Ունի մի սոխակ
Որ երգիչ մ'է պատուական,
Այլոց պէս չ'է խակ .

Եւ որ ահա վար եկած
Մըծին այն թըփէն
Ոյր մէջ կ'երգէ անկասկած
Նա ամէն ատեն ,

Դալար խոտերուն վերայ ,
Իւր բոյնէն հեռի ,
Դեմ բըռնելով կ'երբայ
Եւ շընչով կ'ուռի :

Սարեկին քով անմեղուկ ,
Տըփոյն ու խոնարհ
Թառած պըզտիկ մի ճընճղուկ
Բերան չը բանար .

Իսկ ի վերեւ մի արտոյտ
Եւ մի ձախտարեկ
Կ'ըսեն . « Մենք մեր դասն , ո՛հ , շոյտ
Սովրեցանք երեկ : »

Քիչ մ'անդին ալ մի փլօրեկ
— Վարպետ տիրացու —
Թըթուեցընէ իւր կլօրեկ
Երեսն եւ կըծու .

Չախ տալով կ'ըսէ . « Լ'ուս կաց ,
Սէգ կ'որմըլանջին ,
« Լ'ուս, որ պահ մ'իմ գիւրազգաց
Ականջներս հանգչին : »

Դեղնիկ մ'ալ իրեւ տըղայ
Որ առաւօտուն
Անմըտօրէն կը դողայ
Երթալ վարժատուն՝

Կը պատրաստէ իւր թուեր
Որ գոչէ « ձի՛, ձի՛ »
Սըլանայ լեռներն ի վեր
Եւ դասէն փախի :

Իսկ ծիծեռնակն անվըրդով
— Մայր փափկատըտուն
Ոյր որդւոցն հարկ է փութով
Յարգաչէն մի տուն —

Կ'ըսէ — « Ես դասս՝ իրա՛ւ որ՝
Չ'եմ գիտեր , Տէ՛ր իմ ,
Ձե երգելէ կարեւոր
Ուրիշ գործ ունիմ : »

* * *

Հայ մանկունք, ծիծեռնակին
Յար նըման եւ դուք
Պէտք է ձեր պարտքն՝ անմեկին
Ճանչնաք եւ լընուք :

— Թո՛ղ թըռչուններն ոտոտտեն
Անհոգ եւ անքէն .
Խընդագին ամէն ատեն
Պարեն ու երգեն .

Եւ թո՛ղ ծաղիկներն աստ անդ
Թարմ եւ հոտաւէտ
Փայլին . թո՛ղ մարգ ու մարմանդ
Ծիծաղին յաւէտ . —

Դուք գիտցէ՛ք միշտ, անդանդաղ,
Սիրով մ'անսահման
— Թողրով անպէտ խի՛նդ ու խաղ —
Պարապիլ ուսման :

Ձեր սըրտից մէջ՝ գեղանի
Շինեցէ՛ք մի բոյն
Ուր միշտ Բարին ծընանի
Եւ մեծնայ իսկոյն .

Ուր գընի անգին մի գանձ
Գըթո՛յ անըսպառ ,
Ուր սիւ ե քէն ու նախանձ
Չը մըտնէ՛ն իսպառ .

Եւ ուր անասան ապրին ,
Վառե՛ն յաւիտեան ,
Սէրն ընկերին , տըկարին
Եւ սէրն Հայութեան :

Ք. Փետր. 94.

ԱՌ ԼՈՒՍՆԱԿ

Երբոր գիշերն անեղաստուեր՝
Տիեզերաց վերայ համայն
Գայ տարածել իւր մուր քեւեր ,
Եւ սոխակին ա՛յ գողտրիկ ձայն
Չ'ուղղէ վարդին սիրոյ հրաւեր .
Մինչ քաղցրագին ու լըռելեայն
Հեզիկ էլնեն երկիւնքն ի վեր
Մահուն այեաց մըքմունջք միայն .

Ի տըքնութեանց բազմավաստակ
Մինչ բըշուառն իւր ցուրտ յարկին տակ
Փութայ հանգըլի յանդորր ի քուն ,
Եւ մինչ այլուր հաճոյք եւ պար
Եւ հեշուութիւնք՝ ոյց մեջ քաքուն
Վիշտեր հըսկեն մահատիպար՝
Յուգեն ոգիքն եւ կը խայտան
Ուստերք , դըստերք սիրատատան .

Խորհըրդաւոր , աստեղափայլ
Գիշերին մեջ՝ դու , դայկանար ,
Թողուն ամպերն եւ յամբաբայլ ,
Ո՛ր երկնաճէ՛մ ժըպտուն գոհար ,
Լուսնակ , շըբչիս՝ վառ , անայլայլ
Աչօք դիտել ըզմեր աշխարհ ,
Եւ բօբափել ճակտիս մըռայլ՝
Շողերեդ շո՛ղ մ'ուրախարար :

Սիրե՛մ ըզքեզ սիրով յիմար .
Պաշտե՛մ ըզքեզ — զի դու , լուսնակ ,
Գորովագութ եւ շնորհունակ
Սիրոյ հրեշտակ մ'ես ինձ համար .
Ըզքեզ տեսնեմ՝ երբ միայնակ ,
Արտասուաց մեջ աջերս ի լող ,
Ի գուր խընդրեմ ըմպել մի ցող
Որով մարի հոգւոյս կըբակ :

Ըզքեզ տեսնեմ՝ երբ՝ դառնագին
Երագոց մեջ՝ սըրտիկս անյոյս
Որոնէ ջինջ յոյսն արեգին
Եւ երբ արեգն անդ չը տայ յոյս . . .
— Չ'ես՝ դու հըպարտ անոր նըման ,
Դու հիւղ սիրես , նա՛ օթեւանք ,
Նա պայտսնէ՛ր սիրէ , դու՛ վանք ,
Նա՛ բոյն , օրբան , դու՛ գերեզման . . . :

Պաշտե՛մ ըզքեզ , զի դու , լուսնակ :
Ինձ պէս՝ անշուք եւ վըշտակիր՝
Թափառելո՛ւ համար մի՛նակ
Էին կամօքն յաշխարհ եկիր .
— Ետ ինձ ցաւեր բազմագունակ ,
Քեզ՝ բիւր աստղեր . . . անկարեկիր ,
Եւ երկուցունցս ալ շարունակ
Հեծել . . . — անգո՛ւր ճակատագիր :

Իսկ դու , խոժոռ ամպոց իսկ տակ ,
Լուսնակ , կայտառ մըշտածիժաղ ,
Դու վայելես երբն յըստակ ,
Աստեղաց մօ՛տ վարես կենցաղ .
— Ինձ ըսպառնան բաղդին ապտակ ,
Անյուր աղետք , մահու մանգաղ ,
Եւ մարդակույ , անյիշատակ
Մի ցուրտ եւ նեղ փայտեայ դագաղ . . . ,

Սիրե՛մ ըզքեզ , լուսնակ
. — Բայց մինչ
Կ'երագեմ ես՝ նա կ'ընթանայ
Ամպոց ի պան տայ գլուխն իւր ջինջ . . .
— Բարեա՛ւ երբաս , լուսնակ , գընա՛ . . .
Պերճ ոգի մ'ես դու . — Ե՛ս , Ոջի՛նջ . . . :

Ապր. 93

Ա Ղ Ո Ւ Է Ս Ն Ո Ւ Օ Ջ Ը

— ԱՌԱԿ —

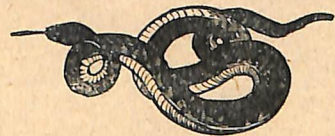

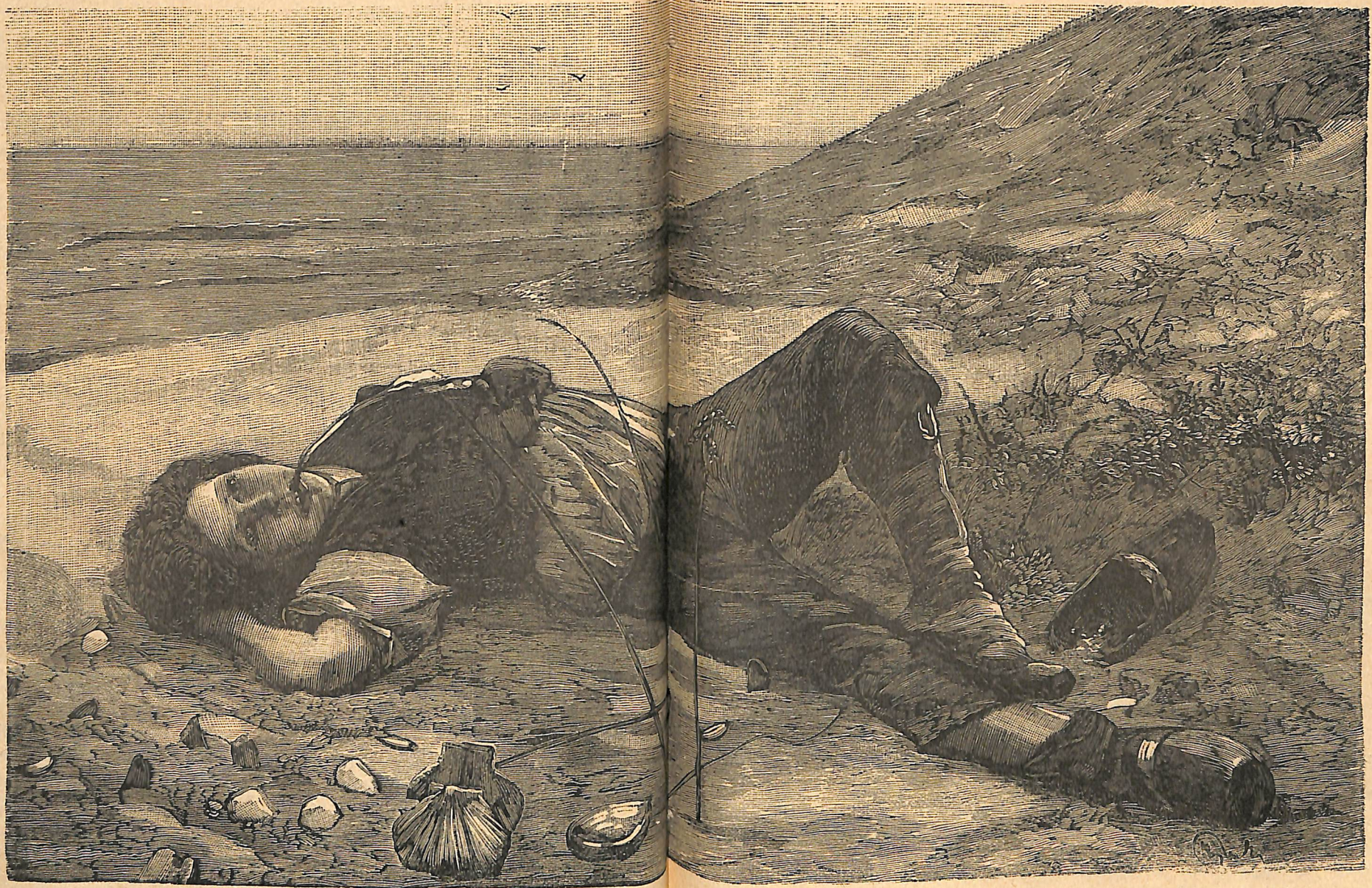
Մի օր աղուէս մ' յոյժ խորագէտ,
 Անօրէն,
 Ետ կը դառնար մի օձի հետ
 Դաշտերէն .
 Սըրտերնին գոհ, փորերնին կուշտ
 Եւ զըւարթ,
 Ջի միասին խիստ արիւնուուշտ
 Մի մեծ ջարդ
 Էին տըւած ըստուերարկու
 Ծառոց տակ
 Որսալով հինգ ճագար, երկու
 Նապաստակ,
 Որոց արիւնն օձն էր քամած՝
 Աղուէսին
 Թողլով վայելքն անշընչացած
 Թարմ մըսին .
 Ատեն մ'այսպէս գացին անխօս,
 Շիփ շիտակ .
 Յանկարծ տեսան արագահոս
 Մի վրտակ
 Որ մի հովտի մէջէն գալով
 Անդադար՝
 Մուրտուրալով, փըրփըրալով
 Ծով կ'երթար .
 Մեր ճամբորդներն ընկերաբար
 Առին կանգ,

Եւ օձն յարեց. — « Աղուէ՛ս աղբար,
 Ի՞նչ եկանք .
 Չը կայ կամուրջ, տախտակ մ'իսկ նեղ
 Ջոր կամաց
 Բըռնենք, անցնինք քեզ հետ մէկտեղ
 Մենք դիմաց .
 Չ'ունիմ ձեռներ, չ'ունիմ փետուր
 Եւ ո՛չ թեւ
 Որ անկասկած մըտնեմ ի ջուր
 Ու՛ թեթեւ՝
 Սագի նըման, բադի նըման
 Իմ թամով
 Լողամ, եւ հոս ու հոն գամ ման
 Անվըրդով .
 Այս ի՛նչ փորձանք, ի՛նչ պատահար . . . »
 — « Օձի՛կ, տե՛ս,
 Անօգուտ տեղ դու վըշտահար
 Կաս այդպէս .
 Ես՝ մանկուծեանս՝ աղէկ լողալ
 Սովրած եմ .
 Կրնամ դիւրաւ յառաջ խաղալ,
 Եւ կարծեմ
 Դո՛ւ ալ այնքան ծանրամարմին
 Չ'ես ի պար
 Որ մեր մարմինք շուտ մ'ընկըղմին
 Ջերդ կապար

Եթէ ուժգին, ոլոր ոլոր
 Փամթըլիս,
 Տարածուելով մէջքիս բոլոր
 Գրկես զիս,
 Եւ լողամ ես կամաց կամաց
 Ու երթանք
 Հինգ վայրկեանէն հասնիլ դիմաց
 Անվրտանգ . »
 Օձն՝ հըրճուանօք, յօժարակամ,
 Սըրտագին՝
 « Աղուէ՛ս, գոչեց, դու բարեկամ
 Մ'ես անգին,
 Եւ բարձրածայն կը դաւանիմ
 Ես հիմայ
 Թ'երախտապարտ պիտի լինիմ
 Քեզ ցըմա՛ն . . . »
 Երթա՛նք ուրեմն, օ՛ն, անյապաղ . . . »
 Ի երկոքին
 Մըտան ի մէջ սահուն եւ պաղ
 Հոսանքին .
 Լողար աղուէսն անխոնջ, անձայն,
 Անխտոր .
 Միւսն ալ ուժգին կը գրկէր զայն .
 Բայց երբոր
 Խիստ մօտեցան — չո՞րս քայլ մընաց —
 Եզերքին,
 Չարացաւ օձն եւ՝ փըրկանաց
 Իբրեւ գին՝
 Գլուխն երկընցուց անոր տըժգոյն
 Վըզին մօտ
 Որպէս զի անդ թափէ իւր թոյն
 Մահահոտ .
 Աղուէսն յանկարծ ըզգաց մի ցաւ
 Մուր, ազդու .

Իւր ընկերոջ միտքն հասկըցաւ .
 « Խե՞նդ ես դու,
 Հանդարտ կեցիր պահ մ'օձի՛կ քոյր,
 Ի՞նչ կ'ընես . . . »
 — « Ոչի՛նչ, այտեղ մի քաղցր համբոյր
 Կ'առնում ես . . . »
 — « Իրա՛ւ . բարի՛, թո՛ղ որ գոնէ
 Փոխարէն
 Համբոյր մ'ալ ես առնում քենէ
 Արտօրէն . . . »
 Եւ օձն անմիտ՝ գլուխն երբ բերաւ
 Բերնին քով,
 Իւր ատամանց կենացըրաւ,
 Սուր շարքով
 Աղուէսն իսկոյն խածաւ ուժգին
 Եւ ցըմիշտ
 Անհետացուց նորա հոգին
 Ամպարիշտ .
 Եւ երբ եզերքն ելաւ . « Ողջո՛յն,
 Վատ Յուդա . . . »
 Մ'նջեց . քակեց օձն, որ անգոյն
 Ջերդ շըղթայ
 Պատէր իւր անձն, եւ զայն ձրգեց
 Ի գետին .
 Յետոյ շըտկեց, ծըռեց, շըտկեց
 Վերստին,
 Եւ ուղղակի տարածելով
 Վերջապէս՝
 Ականջն . ի վար որոտալով .
 « Ես՝ այսպէս՝
 Կ'ուզեմ, ըսաւ, որ, այս անդուռ
 Երկնից տակ,
 Բարեկամներս ըլլան՝ ո՛չ ճուռ՝
 Այլ շիտակ : »

07ԱԿԱՐՅՑ ԴՂԵԱԿ

ՕՊԵՐԱԿԱՌՈՅՑ ՊԵՆԱԿ

Մինչ ծառոց տակ մեղմատատան՝
Երգ ի բերան թըռչունք խայտան
Ժիր, արթուն,
Եւ շընչաւոր էակք ամէն
Գարնանային մի պար կազմեն
Եռանդուն:

Մինչ վարդերով լի են դաշտեր,
Եւ գոյնըգոյն թիթուանց վաշտեր
Փափկաթեւ,
Սըրանարով, եղեմնաբոյր
Գողտրիկ ծաղկանց հազար համբոյր
Տան թեթեւ:

Մինչ կապտադեղ երկնից վերեւ
Լուսաճաճանց փայլուն արեւ
Կը շողայ,
Մովեզրին մօտ, դետնատարած,
Ո՛ւր կը նայիս այդպէս թըմրած,
Ո՛վ տըղայ:

Ինչո՞ւ աչերդ յառած, խոհուն,
Յուզեալ դիտես եթերն անհուն.
Ո՛հ, ինչո՞ւ...
— Հոգւոյդ, սըրտիդ մէջ մանկական,
Ըսէ՛, քանի՞ երազներ կան
Մեղմ ի չու:

Ջըւարթածեմ՝ ամպոց նըման
Քանի՞ երազք գունդ ի գունդ ման
Գան ի քեզ.
Եւ քանի՞ խօլ իղձեր կայտուն
Եւ սըրտիդ մէջ նախանձ վառեն
Հոգեկէզ...:

Աչացդ առջեւ ունի՞ս (անշո՛ւշտ)
Դաւարազգեստ լերան մ'ի կուշտ
Մի դըղեակ
Ահեղակազմ եւ դրօշազարդ
Ոյր գոյութեանն իսկ միտքը՝ ցարդ
Չ'էր տեղեակ:

Դու նորա տէ՞րն ես ինքնիշխան.
Միթէ ոտիցդ ըրի՞ր կոխան
Այն ամէն
Չար ասպետներն որք անկասկած
Ըզքեզ ընկձել էին եկած
Չորս կողմէն...:

Ունի՞ս իբրեւ զինանըշան
Մի նազելի, փափկիկ շուշան
Որ՝ յաւէտ
Կատարելով բիւր ելեւէջ՝
Կը ծածանի եթերին մէջ
Խընկաւէտ:

Ջքեզ կ'ողողե՞ն պատիւ և փառք.
Ունի՞ս յիսուն ծառայ, վեց կառք,
Քրսան ճի.
Եւ իբրեւ մուկ — երբ դայ կատու —
Դողայ՞ քենէ մէն հարկատու
Գիւղացի...:

Կայ՞ դըղեկիդ պատերուն տակ
Մի մըրմընջող պայծառ վըտակ
Մեղմահոս,
Որ սուրսուրայ գիշեր եւ տիւ,
Եւ ուր գորտեր ցատկեն անթիւ
Հոն ու հոս...:

Շուրջն ընդարձակ կայ՞ մի անտառ
Ոյր մէջ զըւարթ՝ և միշտ կայտառ,
Ներդաշնակ՝
Ջերգ նըւագներ որք քան դրախտէն՝
Անո՛յշ երգեր՝ զքեզ կը պատեն
Շարունակ:

Դըղեակդ ունի՞ մարմարակուռ
Մի զարդարուն փոքրիկ մատուռ
Ուր՝ արագ՝
Մէն կիւրակէ եւ տօն օրեր
Փութան լըսել գիւղացիներ
Պատարագ:

Ունի՞ս չըքեզ մի զինարան,
Մի հընութեանց ըշտեմարան
Փառաւոր,
Ժանգոտ սուրեր, գուռ վահաններ,
Կտորած տէգեր, սաղաւարտներ
Դարաւոր...:

Եւ կայ՞ մի ծեր որսորդապետ,
Վարժ շուներու խայտաբըզտ
Գուժարտակ,
Ոյց հետ երթաս ամէն անգամ
Որսալ կաքաւ, այծեամն և կամ
Նապաստակ...:

Արդէն շորհա՞ծ է քեզ Երկին
Ազնըւատոհմ, գողտրիկ մի կին
Գեղանի,
Որ արժանիք ունենայ բիւր,
Քեզ կենակից լինի եւ հիւր
Ընդունի...:

Ունի՞ս արդեօք... — բայց մի՛ գուցէ
Երազք համեստ փիճակ մ'հայցէ
Ի վերուստ,
Եւ նախադաս համարես միշտ
Խըրճիթի մէջ ապրիլ անփիշտ՝
Քան հարուստ:

Եւ մի՛ գուցէ բաղձաս մի արտ,
Շատ մ'ոչխարներ, կովեր պարարտ,
Մի ջուր բուզիս
Որով մէն ամ, մեծ դիւրութեամբ
Յառաջ բերես դըղում, կաղամբ
Մեծագլուխ...:

Որով բուսնին առատօրէն
Սոխ և հաճար, գարի, ցորեն
Եւ խաղող.
Ջանոնք ծախես եւ փոխարէն
Քաղաքացիք քեզ վըճարեն
Առատ փող:

Եւ երբ ձըմրան սառնամանիք
Հասնին ծածկել ամէն տանիք
Ու դաշտեր,
Բոցաճարձատ կըրակին դէմ՝
Իբր հիւրասէր, ազնըւադէմ՝
Տանուտէր՝

Ընկողմանած, շուրջդ ալեւոր
Այր ու կիներ ժողվես բոլոր,
Եւ անհող,
Հանգըստացած ամէն կողմէ
Լըսես անձայն ինչ որ պատմէ
Ամէն ոք...:

Բ

Ե՛լ ու կանգնէ՛, անփորձ տըղայ,
 Մխաբղէ երազոց մէջ կը լողայ,
 Եւ այդպէս՝
 Այն մանկութեան ժամերն անգին՝
 Զորս քեզ նըւէր տըւաւ երկին՝
 Կը վատնես:

Ե՛լ ու կանգնէ՛. ժիր և ժըպտուն
 Գընա մըտնել դու վարժատուն
 Եւ ջանա՛
 Ուսուցչիդ դէմ ըզգօն և հեզ
 Լինել և սովորիլ ինչ որ քեզ
 Դաս տայ նա:

Պիտ՝ այն ստեն տեսնես թ՛անպէտ
 Բան է կոչուիլ մեծ կամ ասպետ,
 Եթէ մարդ
 Չէ կարդացած գըրքեր անթիւ,
 Չ՛ունի ուսմունք իբրեւ պատիւ,
 Իբրեւ զարդ:

Պիտ՝ համողուիս թէ աշխարհի
 Մէջ ոչինչ է այ՛քան բարի
 Եւ վըսեմ՝,
 Քան թէ ուսումն և գիտութիւն.
 Եւ ոչինչ վատ՝ քան ծուլութիւն:
 — Քեզ կ'ըսեմ՝,

Ե՛լ ու կանգնէ՛, եւ գըլխիկոր
 Փութա՛ գընալ դու ամէն օր
 Վարժատուն,
 Եւ հոն կըրթէ՛ մխաբղ անվըհատ.
 — Հող չէ լինիս անտէր, աղքատ.
 — Լէ՛ր գիտուն:

Յուլիս. 83

ՄՈՂԷՁՆ ՈՒ ԿՐԵՍՅՆ

— Ա.Ռ.Ա.ԿԻԿ —

(Նմանօղարար)

- «Տարաբախտ կըրեայ.....» - գոչեր մի մող.գ :
- «Ինչո՞ւ տարաբախտ...» - «Զի բստիպուած ես Ուր որ էրբաս՝ տունդ հո՛ն տանել քեզ հետ .»
- «Է՛ն, բեռն օգտակար՝ քերեւ է յանետ :»

ԵՐԳՆ ՆՐԵՇՏԱԿԱՑ

(Թարգմ.)

Եւ հրեշտակներն երգէին . « Ե՛կ առ մեզ, կո՛յս նագելի,
 « Ե՛կ տեսնել մեր շքեղ երկինքն ուր ամէն բան կը փայլի .
 « Մեր երկինքն առ որ վարէն, ծընրեալ, հային աջօք հեզ .
 « Մեր երկինքն աստեղազարդ պերճութեամբք անհուն, անշէ՛ջ,
 « Ուր պիտ՛ապրիս դու յաւէտ մեր օրհնեալ դասերուն մէջ .
 « Ե՛կ առ մեզ, Ե՛կ առ մեզ : »

- « Մա՛յր իմ, հեռուէն մի ձայն չ՛ե՞ս առներ . »
 Մըրմինջեց հիւանդն ի լուր այս երգին :
- « Ո՛չ, աղջիկս . հոգիդ պատեն ցընորքներ.....: »
- « Ո՛չ, մա՛յր իմ, խըմբերգ մ՛է այս քաղցրագին .
 « Գիշերանուագ մ՛է, մա՛յր իմ, որ ինքնին
 « Կը փութայ կըրկնել հիւճեալ հիւանդին՝
 « Երգն որով անոր կը հըրճուի հոգին : »

Եւ հրեշտակներն երգէին . « Ե՛կ առ մեզ, կո՛յս նագելի,
 « Ե՛կ եւ լե՛ր դու ի մեզ այն աղամանդն որ կը փայլի .
 « Աստղն ոսկեծաղիկ՝ որուն երկիրն է նախանձակէզ .
 « Ե՛կ բացուիլ մեր պարտիզին մէջ, ո՛վ դու գեղանի վարդ .
 « Զոր իւր ցովմամբք ողողել հաճի արփին լուսազարդ .
 « Ե՛կ առ մեզ, Ե՛կ առ մեզ : »

- « Մա՛յր իմ, բընաւ ձայն չ՛ե՞ս առներ, լըսէ՛ . »
 Մըրմինջեց հիւանդն ի լուր այս երգին .
- « Աղջի՛կս, այդ անշուշտ բան մ՛ըլլալու չէ..... »
- « Ո՛չ, մա՛յր իմ, խըմբերգ մ՛է այս քաղցրագին .
 « Ընկերուհիներս են, մա՛յր, որք ահա
 « Կ'երթան պար կազմել դալարեաց վերայ,
 « Եւ կ'ուզեն եւ զիս տանիլ միասին.....: »

Եւ հրեշտակներն երգէին . « Ե՛կ առ մեզ, կո՛յս նագելի .
 — « Թագիս միայն կը պակսի մի մարգարիտ որ փայլի » —
 « Ըսաւ մեզ Տէրն երկնաւոր . եւ ամէնքս ալ՝ սիրակէզ՝
 « Ոստոց վրայէն մի ծաղիկ քաղող մի խումբ թըռչնոց պէս՝
 « Եկանք մեր ջինջ թեւերով ըզքեզ բառնալ յաշխարհէս.....
 « Ե՛կ առ մեզ, Ե՛կ առ մեզ : »

— « Մի ձայն չ'ես առներ , մա'յր , օղին մէջէն »
 Մըմընջեց հիւանդն ի լուր այս երգին .
 — « Աղջիկս , հովերն են..... հեգիկ կը փըջեն..... »
 — « Ո՛չ , մա'յր իմ , խըմբերգ մ'է այն քաղցրագին.....
 « Մա'յր իմ..... հրեշտակաց..... ձայնն է..... վեհունակ.....
 « Որ կ'երգէ..... երգեր..... նուրբ..... տարօրինակ.....
 « Եւ որ..... կոչէ..... զիս առ ինքն..... անձկագի՛ն.....: »

..... Եւ հրեշտակներն երգէին . « Ահա՛ , կուսի՛կ նագելի ,
 « Ահա՛ , տես՛ պերճ մեր երկինքն ուր ամէն բան կը փայլի .
 « Մեր երկինքն առ որ վարէն , ծընրեալ , հային աջօք հեզ .
 « Մեր երկինքն աստեղազարդ պերճութեամբք անհուն , անշէ՛ջ ,
 « Ուր պիտ'ապրիս դու յաւէտ մեր օրհնեալ դասերուն մէջ .
 « Լե՛ր ընդ մեզ , լե՛ր ընդ մեզ : »

ՇՈՐՇԱՆՆ ԼՈՎՏԱՅ

(Նմանողաբար)

— ԱՌԱԿԻԿ —

— « Ո՛ կապուտակ շուշանդ հովտաց ,
 Խոնարհ բաժակէդ կիսաբաց
 Կը բուրբուրէ հոտ մ'անուշակ .
 Սիրո՛ւն ծաղիկ , զայն ո՛ւստի առիւր դու : »
 — « Մի փունջ կապելու համար , այս առտու ,
 Մի կոյս քաղեց զիս , և մեխակ ,
 Յասմիկ ու վարդ և մանիշակ
 Ընկերքս եղան անդ շարունակ :
 Բոյրս - ոյր ուստի դա՛ն հասկըցար արդէն -
 Առի մեխակէն , յասմիկէն , վարդէն : - »
 — Ի միտ առէք թէ՛ մարդ կ'օգտի ամէն անգամ՝
 Երբ կը ջանայ ընտրել իրեն լաւ բարեկամ : —

Ա Հ Ո Ւ Վ Ա Հ

Թաւայ բաւայ , բուխ բուխ այլք , դիգ առ դիգ ,
 Յառաջանան ի ծովն այն մերք գոռ , մերք հեզ ,
 Զոր մարդկութեան մինչ ցարդ բափած արտասուք
 Սընուցեր են , եւ որ վասն այն կայ ի սուգ.....:
 Եւ այս պահուս՝ յուռ , անփըրփուր , հանդարտիկ՝
 Կը փայփայէ նա զբագունին վեհետիկ
 Ոյր բիւրեղեայ լանջքն եւ ճակատն ալ մարմար
 Կը փայփայեան ցոյումներով անհամար :
 Կը շոյե՛ նա սիրոյ քաղաքն այն տիպար
 Ուր կան կոնտոյք , ջութակք , ժըպիտք , երգ ու պար ,
 Տաճարք վըսեմ , պալատք , զըմբէքք ալ կապար ,
 Նենգ ու դաւեր , բանտ , կախաղան ու տապար.....:

* *

Այլ ի՞նչ է դա Զոյգ պայտանց կողն ի վեր ,
 Լայն , յաղթածիգ , աղեղանման , մեծասուներ .
 Միքէ այդ յարկք , ի նշան սիրոյ անաւեր ,
 Գորովագին միմեանց տըւե՛ր են բեւեր.....
 Ունենալով հանդիպակաց , ճոխ , վըսեմ ,
 Այլ միմեանցմէ յաւետ անջատ կըրկին սեմ ,
 Փութա՞ն միթև՝ գերդ երկութեակ գողտրիկ քոյր՝
 Գըրկընդխառնիլ , տալ եւ առնուլ բիւր համբոյր.....:
 Ի՞նչ միութեան , եղբայրութեան է այդ զիծ .
 Հաղորդե՞ դա ամէն բան , խինդ թէ կըսկիծ ,
 Հըրճուանք , արտօսք , յոյս , յոյգ եւ յոյս թէ խաւար
 Որք փոխն ի փոխ՝ աստ անդ՝ զըտնեն ճոխ աւար..... :

* *

Ի՞նչ է դա Ո՛ն , այդ գոյգ դըրանց ի վերեւ .
 Ոսկի տառեր կը կարդացուին ակներեւ .
 — Աստ ե՞ն Օրեճք , Արդարութիւն , Դատաստան : —
 — Մահապարտից ա՛յս է վերգիճն ապաստան : —
 Այդ պայտանց մին է յարկն ուր՝ անընդհատ՝
 Վարին մատնիցք , ոճրալործք եւ ջարք ի դատ .

Եւ միւսն՝ անյուշ, անել, անեղ ե մի բանտ .
 Դատապարտեալք անդ իրենց ման գըտնեն ժանտ.....
 Եւ միութեան գիծն այն՝ կամուրջ մ'է միայն,
 Ա.Հ ՈՒ ՎԱՀԻ՛ կամուրջն, ուստի լըռելեայն՝
 Իրենց մեղաց — կամ բարութեանց մերք — փոխան՝
 Շատեր կ'անցնին, կ'երբան..... Եյնել կախադան :

* *

— Վըճուէ ստեանն..... Եւ բացուի դուռն անարկու .
 Մի մարդ, հագած երկայն եւ գորշ վերարկու,
 կ'երեւի, մունջ, մըռայլ..... Իւր շուրջն, երկուստեք,
 Պատեն զինուորք, հըրացաններ, սուր եւ տեգ.....
 Մահապարտն է նա..... կ'ընթանայ յամբարայլ .
 Այլ իւր սըրտին մէջ՝ կատաղի՛ կայ մի գայլ,
 — Խըղճմըտա՛նքն — որ՝ անյագ գագան՝ ջը՛ գըքար,
 Չայն կը յափէ, կը բըզըկտէ՛ անդադար.....
 Իւր հոգւոյն մէջ դըժոխայի՛ն վառի հուր.....
 Իւր սառ շըրքանց եզրն երեւի յորդ փըրփուր.....
 Համայն բնութիւն իւր աջերուն քրտի բուխ,
 Սըզագգեցիկ..... Եւ կ'ընթանայ կորագլուխ.....:

* *

Այլ մինջ կ'անցնի այն անիծեալ կամուրջն
 Որոյ ներքեւ հեզասան շուրք դըղըջեն,
 Նըւաղ ակնարկ մ'ուղղէ նա իւր ոտից տակ.....
 Տեսնէ ընթացքն այեաց ծովուն անյատակ
 Որք՝ յաշխարհի՛ իւր կենացն իսկ են պատկեր .
 Յանկարծ յիշէ կախադանն այն մարդակեր.....
 Եւ մահն անշո՛ւք, մահն անուշի՛, մահն անա՛րգ,
 Փոսն անանուն, քաղումն անձայն եւ անկարգ.....
 Եւ սարսըռայ, եւ մըռընջէ մոլեգին,
 Եւ կ'անիծէ զԱստուած, զերկիր եւ զերկին.....
 Եւ կ'արտասուէ, եւ կը զըղջայ, կը հեւա՛յ.....

 — Ի հեռուստ ձայն տայ արձագանգն . — Ա.Հ ՈՒ ՎԱ՛Հ.....:

ԲՈՒՆ , ԿԱՏՈՒՆ , ՍԱԳՆ ԵՒ ՄՈՒՆՆ

— ԱՌԱԿ —

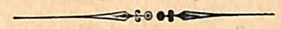
(Նմանողաբար)

Դըպրոցական մանկունք մի օր՝
 Մի խաւարին , խոնաւ եւ խոր
 Ծակի մէջէն՝ ձեռք ձրգեցին
 Մի բու անշուք եւ անաւոր ,
 Եւ զայն իրենց տան հաւնոցին
 Մէջ դըրին , դուռն ալ գոցեցին :
 Թրուչունն իւր քով՝ ամէն առտու՝
 Սագի ձագ մ'եւ ծեր մի կատու
 Կը տեսնէր , որք , միմեանց քրմաց
 Միշտ համաձայն ընծանալով
 Կը վարէին կեանք մ'անխըռով .
 Ուստի ինքն ալ կամաց կամաց
 Ըսկըսաւ տալ 'ւ առնուլ բարեւ ,
 Ժրպտիլ , եւայլն . . . Եւ արդարեւ
 Շաբաթ մ'յետոյ այս երեքին
 Մէջ՝ սերտ , անկեղծ եւ սրբտազին
 Մըտերմութիւն մ'հաստատուեցաւ .
 Ա՛լ յոյս թէ սուգ , հըրձուանք թէ ցաւ՝
 Ի՛նչ որ ըզգար իրենց հոգին
 Զայն իրարու կը յայտնէին :
 — Երեկոյ մ'էր . ազգաց , ազանց ,
 Անոնց փառաց , զօրաց մասին
 — Առանց փաստերն ընելու զանց —
 Կը վիճէին անդ միասին :
 — « Իմ համոզումս , կատուն կ'ըսէր ,
 Է թէ՛ խոհուն , աստուածասէր ,
 Արթուն , գործօն , ճաշակաւ նուրբ ,
 Խոհեմ , ազնիւ , բարի , մե՛ծ , սո՛ւրբ
 Մի ժողովուրդ , ազգ պատուական՝
 Եգիպտացիք մի միայն կան : »
 — « Իմ կարծիքս է թէ , կ'ըսէր Բուն ,

Ա.Թ.Ենացիք է՛ն իմաստուն ,
 Քաջամարտիկ , արժանեօք լի ,
 Առաջնակարգ , յաղթ , պանծալի
 Աննըման ազգն են յաշխարհի : »
 — Սագի ձագուկն , յուզմամբ մ'արի ,
 Բարկութեամբ կը պատասխանէր .
 « Զարմանալի՛ էք , պարոններ ,
 Հռովմայեցիքն ո՛ւր կը թողուք .
 Այն ազգն արդեօք կը մոռնա՞ք դուք .
 Այն ազգն որ ցարդ ամէն բանի
 Մէջ փառաւոր անուն մ'ունի .
 Որ փայլ տըւաւ գեղարուեստից ,
 Յարգ ընծայեց երկնային դից .
 Պատերազմաց մէջ միշտ յաղթող՝
 Ամենուրեք կանգնեց կռիող .
 Է՛հ , կը մոռնա՞ք ազգն այն , կ'ըսեմ ,
 Աշխարհաշէն , պերճ ու վըսեմ ,
 Ոյր որդիքն են կատօն , Կեսար .
 Ո՞ր ազգ անոր է հաւասար . . . : »
 — Այս միջոցին՝ ուշիմ մի մուկ
 Որ ի հեռուստ մըտիկ կ'ընէր ,
 Ընդմիջեց վէճն եւ « Պարոններ՝ ,
 Բա՛ւ է , ըսաւ , այդքան աղմուկ .
 Տարբեր կարծեօք եւ միմեանց դէմ
 Խօսելուդ պատճառն ես գիտեմ .
 Եգիպտոս՝ միշտ կատուներուն
 Կը սիրէր ցեղն եւ կը յարգէր .
 Նոյնպէս Ա.Թ.Ենք կը պատուէր Բուն .
 Հռովմայ բերդին մէջ ալ սագեր՝
 Թէեւ ի վնաս կայսեր գանձուն՝
 Կ'ապրէին կուշտ ու կուռ եւ գէր : »

Նոյնն է եւ մեր բըռնած ճամբան .
 Մեզ ո՛վ որ շահ , դըրամ , ուտեստ
 Տալու ըլլայ՝ լոկ , անխափան
 Կը շրոպլենք անոր գովեստ :

Ա Ռ Դ Ե Ր Ե Ն Ի Կ

Երբոր արեւ ,
 Լուսածաճանչ յերկնից կամար ,
 Սըփռէ շողեր , փայլ անհամար
 Լեռանց վերեւ ,
 Եւ կը զարթնու սիրուն սոխակ ,
 Յընծայ շուշան , ցընծայ մեխակ
 Փափկատերեւ .

Երբոր լուսին ,
 Թաքուն ի ծոց ամպոց մըռայլ ,
 Մինչ ի ծագել արծաթափայլ
 Սըշալուսին ,
 Կանթե՛ղ սիրոյ Աստուածավառ ,
 Իւր աչերով մըշտապայծառ
 Հայի կուսին .

Կամ ի սընար
 Երիտասարդ ոգեւորի
 Ոյր կեանք իբրեւ վարդ կը խամրի
 Խորշակահար ,
 Պարզելով ջինջ լուսոյ շաւիղ
 Երբոր հընչէ թըրթուուն տաւիղ ,
 Վիրոյ քընա՛ր .

Արեւուն ըյս՝
 Վանէ բնութեան ըստուերքն ի բաց .
 Լուսնին ի շող երկնասըլաց՝
 Ծիծաղի կոյս .
 Տաւղին դաշնակն երանաւէտ՝
 Ոգեւորին ձօնէ յաւէտ
 Մէ՛ր , կեանք և յո՛յս :

Ո՛ր Գերենիկ ,
 Նոյնպէս եւ ես , մինչ յուսահատ ,
 Խաւարն ի սիրտ , սուգն ի ճակատ
 Կայի մենիկ ,
 Յանկարծ ցաւերս առին դադար .
 — Խայտաց հոգիս անմըխիթար՝
 Ի քօ ձայնիկ :

Հողի՛ շքեղ ,
 ՅՈղի՛մպ լերին մըշտադալար
 Ծընար արդեօք , կամ յոստալար
 Ի բոյն անգե՛ղ
 Որ՝ մերթ գողտրիկ իբրեւ պըլպուլ ,
 Եւ մերթ վըսեմ՝ հեղուս անդուլ
 Քո վեհ գեղգեղ :

Ո՞ր մայր-հրեշտակ
 Եղեմաբուղիս քաղցրիկ կաթով
 Սընոյց լեզուդ սիրաթոթով
 Իւր թեւոց տակ .
 Կամ ո՞ր Մուսայ , երգ ի բերան ,
 Քոյդ մանկութեան շարժեց զօրբան ,
 Ասա՛ չիտակ :

Պերճաբարբառ
 Յաւերժահարս մ'արդեօք բարի
 Հիւսեց տաւղիդ թեւերն արի .
 Եւ կամ յանտառ
 Զեփի՛ւուն արդեօք նազելաշունչ
 Գորովագին շյեց քօ թունչ ,
 Քո սիրտ կայտառ :

Անեղին հուր
 ՅԱպողոնեանն արդեօք տաճար
 Վառեց ի քեզ այդ սուրբ հանճար
 Ոյր բոց մաքուր
 Բիւր կայծերով կամի լափել
 Ձեռներն որք դեռ չ'են թօթափել
 Սըւին և սուր :

Ո՛հ, չ'ե՞ս գիտեր,
 (Ձայս անգիտել քեզ չ'է հընար)
 Ո՛հ, չ'ե՞ս գիտեր թէ այս աշխարհ
 Գալտ մ'է անտէր
 Ոյր մէն մըշակն՝ ինքնիշխան պետ՝
 Հընձէ վարդերն իբրեւ անպէտ,
 Վայրի խոտեր :

Եղբայր անուշ,
 Ո՛հ, չ'ե՞ս գիտեր թէ այս աշխարհ՝
 Մեր անձկալի հոգևոց համար՝
 Բա՛նտ մ'է անյուշ
 Ուր կըրելով բախտին ապտակ
 Միշտ կը քաղեմք մեր ոտից տակ
 Տատասկ և փո՛ւշ..... :

Օր մ'ալ, աւա՛ղ,
 Մեր երազոց փայլուն երամ
 Կ'անհետանայ վաղաթառամ,
 Եւ սուր մանգաղ
 Անգութ մահուն կենսազրբաւ
 Ըզմեզ գըրէ որբաթաթաւ
 Ի ցուրտ դագաղ..... :

— Արդ, մինչ հովեր՝
 Չարագուշակ, թուխ և մըթին
 Ամպոց ի ձայն՝ սըփուեն չորս դին
 Մահու հրաւէր,
 Օ՛ն, իբր արծիւ բարձրաթըռիչ,
 Երկուքս՝ յեցեալ ի մեր գըրիչ՝
 Սլանա՛մք ի վեր :

Ի վե՛ր, ի վե՛ր,
 Հո՛ն ուր քերթողն ապրի ազատ.
 Մըտածութեան վայր հարազատ,
 Վա՛յր անըստուեր,
 Ուր անհունին մէջ՝ անսայթաք՝
 Նա կը գըտնէ իւր գըլխուն թագ,
 Փա՛ռք անաւեր :

Ե՛կ, սըրտաթուռ
 Հոգւոյս ընկեր, տո՛ւր ինձ քո թեւ,
 Ի վե՛ր, ի վե՛ր սլանամք թեթեւ
 Յաստեղաց գունդ,
 Կոխտելով մեր ոտից տակ
 Այս աշխարհի վիճն անյատակ,
 Անեզրն անդունդ..... :

Անդ՝ դրախտաբոյր
 Եթերին մէջ, թաւալքըր
 Քեզ հետ ապրիմք սիրամոլոր
 Իբր երկու քոյր,
 Եւ անդ երազք գեղաձիծաղ
 Գան օրօրեւ մեր ջինջ կենցաղ
 Երկնահամբոյր :

Անդ՝ վարդագոյն
 Շըրթունքդ ոչ եւս հեծեն ի քող.
 Անդ չիք դըժնեայ մահու կոթող,
 Տապար կամ թոյն,
 Ձիք դառնաղէտ վիշտ, գերեզման.....
 Այլ լոկ՝ չըքնաղ սըրտիդ նըման
 Չըքնաղ մի բո՛յն :

— Ո՛հ, բայց ի զո՛ւր
 Հոգիս կամի տալ քեզ բարեւ.
 Յայտ և անյայտ ես դու իբրեւ
 Շըրջմոլիկ հուր,
 Ի զո՛ւր բառնամ աչերս յերկին,
 Հառաչանօք գոչեմ կըրկին.
 « Ո՞ ես և ո՞ւր..... »

ՊԱՐՈՆ ԼԱՓԱԼԻՍ

— Թարգմ. —

Պարոն Լափալիս մեռա՛ւ...
 Հոգին մարմնէն տըւաւ խոյս.
 — Եթէ չը մեռնէր՝ հարկաւ
 Պիտի տեսնէր դեռ շա՛տ լոյս..... :

Յաղթանդամ էր եւ աղւոր.
 Սիրտն ալ էր լի սիրով բուղիս.
 — Միշտ՝ երբ հանէր իւր կըրոր
 Գըլխարկ՝ բացուէ՛ր իւր գըլուխ..... :

Իւր խոհարարն ամեն օր
 Եփէր ճաշեր խիստ համեղ.
 — Գիտէր թէ՛ հաւկի՛թն է որ
 Կըրնայ շինել ձըւագեղ..... :

Սեղանին վերայ յաւէտ
 Գինի կը խըմէր անուշ.
 — Թէ չը խըմէր՝ կենսաւէտ
 Գինւոյ տակառն հատնէր ո՛ւշ..... :

Երբ իւր տան մէջ գիւղական
 Գտնըւէր նա միայնակ.
 — Ձայն որոնողն ի շուկան
 Պարապ կ'ենէր շարունակ..... :

Մինչ աղքատ էր ու թըշուառ՝
 Ոչինչ ունէր Լափալիս.
 — Առատութեան մէջ իսպառ
 Լողաց...հարուստ լինելիս..... :

Իւր հանգուցեալ հօր նըման
 Քաղցրասիրտ էր եւ խոնարհ.
 — Նա չէ՛ր միտնէր մէջ ցասման
 Մինչեւ որ... չը բարկանա՛ր..... :

Երբ չը բանար իւր բերան՝
 Չէր հանէր ձայն կամ հառաչ.
 — Եւ կը տօնէր միշտ խըթման
 Օրն ալ... Ձատկէն օ՛ր մ'առաջ..... :

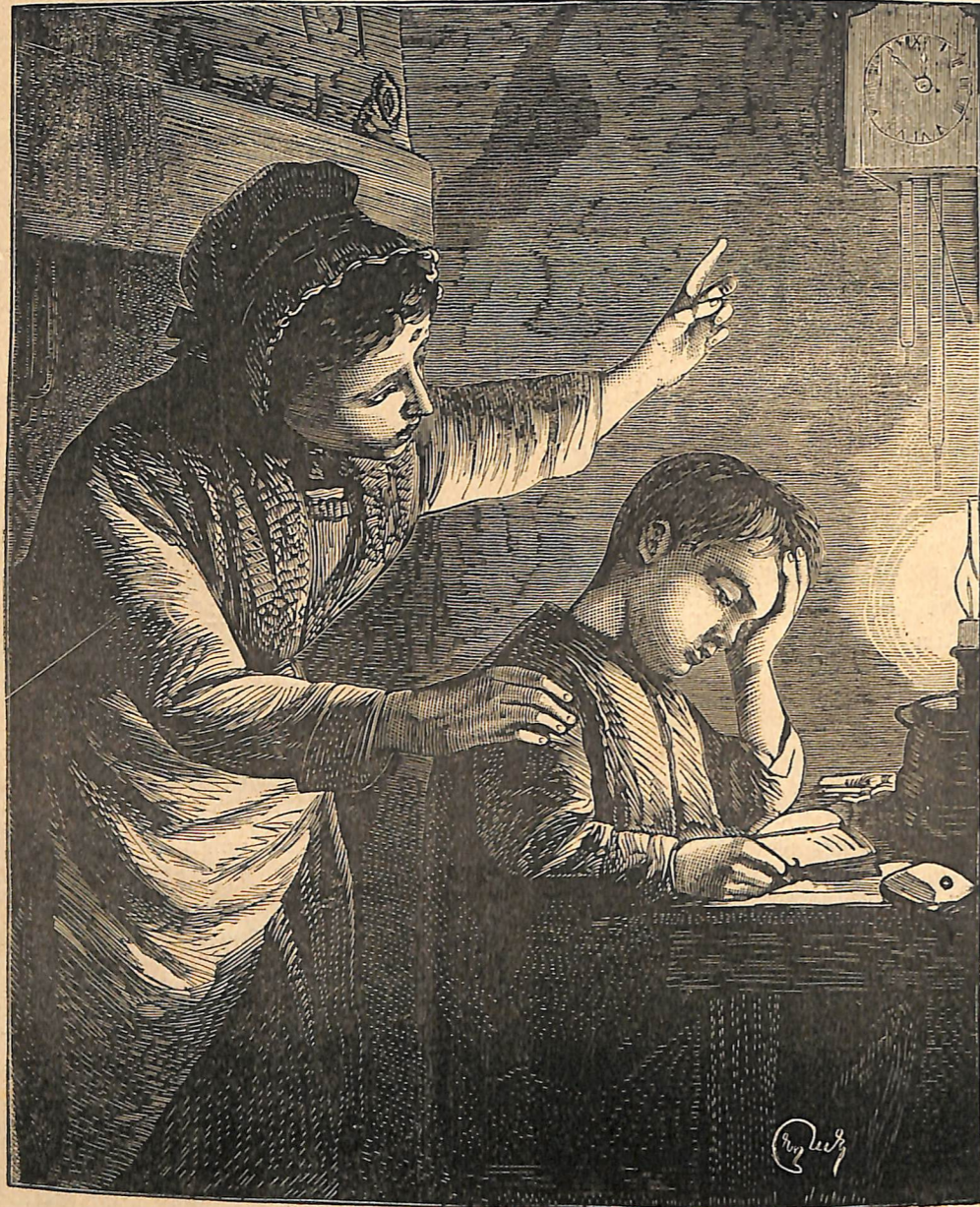
Բըժիշկներուն՝ իւր լուման
 Չէր վըճարէր անպէտ տեղ.
 — Մինչեւ որ մի լաւ լըծման
 Պէտքն ըզգարով... չ'առնէր դեղ..... :

Շատեր ապշին անգիտուն
 Անմիտութեամբ մ'անհընար
 Թէ նա ծախեր է զիւր տուն...
 — Պէտք էր որ տուն մ'ունենա՛ր..... :

Մերձ իւր մահուն արիւնուշտ՝
 Գըրեց նամակ մ'առ արքայն.
 — Եթէ չը գըրէր՝ անշուշտ
 Չը պիտ' արքայն կարդար զայն..... :

Իւր զօրացմէ ողբացեալ՝
 Յաշխարհ մահուն նա գընաց...
 — Աւա՛ղ, իւր մահուան օրն ալ
 Վերջինն եղաւ իւր կենաց..... :

ԱՇԽԱՏԱՍԷՐՆ ԱՐՇԱԿ

ԱՇԽԱՏԱՍԷՐՆ ԱՐՇԱԿ

Մայրն

— Տը՛նն, տը՛նն, տը՛նն, տը՛նն, տը՛նն, տը՛նն. — վ. Ե. ց.
 Ե՛լ, որդեակ իմ, չէ՞ս յիշեր,
 Կ'անցնին ժամերն. ա՛լ բաւեց,
 Շատ կարդացիր այս գիշեր:

Արշակ

— Մայր իմ, խընդրեմ, ի՛նչ, զիս թ'ո՛ղ,
 Ձը սովրեցայ տակաւին
 Ինչ որ՝ բարւոյս ցանկացող
 Վարպետներս՝ ինձ դաս տըւին:

Մայրն

— Ի՛նչ անհատեում գիր ու դաս.....
 Դու կ'աշխատիս օրն ի բուն,
 Բայց արդ ժամ է որ երթաս
 Փակել աչերդ մեղմ ի քուն:

Արշակ

— Սակայն, գիտե՞ս, ճըմբան մէջ
 Օրերն, ո՛վ մայր սիրական,
 Ա՛յնքան կարճ են որ՝ տասն էջ
 Լերտերու չեն բաւական:

Մայրն

— Ե՛լ, դու մըտի՛ր յանկողին.
 Վաղն առաւօտ, Տէր վըկայ,
 Ես իսկ, քեզ դաս տըւողին,
 Պիտ՝ ըսել դամ որ քիչ տայ:

Արշակ

— Մայր, մի՛ ըսեր, խընդրեմ, մի՛.
 Դու չես գիտեր թէ՛ սրբան
 Նա կը ջանայ, կը կամի
 Պատրաստել իմ ապագան:

Մայրն

— Ապագայ ի՛նչ ապագայ.....
 (Ի՛նչ նոր բառեր ալ գիտեն.....)
 Եթէ գըլտուդ փորձանք դայ,
 Հիւանդ ըլլաս, այն ատե՛ն..... :

Արշակ

— Ո՛չ, չեմ ըլլար ես հիւանդ,
 Քանզի ուսման սիրով նոր,
 Կը տըքնիմ, և մանաւանդ
 Կը խաղամ ալ ամեն օր:

Մայրն

— Յամա՛տ տըղայ, անպիտան,
 Դու մայրդ երբեք չէ՞ս գըլթար
 Որ՝ վըլտաց մէջ ի տատան
 Կը թողուս զայն անդադար:

Արշակ

— Մայրդ իմ ազնիւ ու բարի,
 Թեւոցդ անդորր շուքին տակ
 Դու պահես զիս յաշխարհի
 Ձերդ պահապան հըրեշտակ:

Մայրն

— Ուրեմն ինչ՞ու, սպերա՛խտ,
 Դու չես անսար իմ խօսքիս
 Եւ՝ կամակոր ու անխախտ՝
 Կը մաշես սիրտս ու հոգիս:

Արշակ

— Մայր, կ'աշխատիմ ամեն օր
 Օգուտ քաղել իմ դասէն
 Որ ինձ համար՝ « Բարի մօր »
 « Բարի գաւակն է » ըսեն:

ԵՐԹԱՅԻ ԲԱՐԵԱՒ

Ա. Պ. Բ. ՍԵՆԵԱՆ ԵՆ Մ. ՊԵՆԵԱՆ.
աշակերտք Հայկական Կրթարանի :

Ա

Մեր գիւղային այն վարժատան
Յարկին տակ,
Ուր մանկանց մի մըշտատատան
Գունարտակ
Խայտայ անդունդ, սիրաբարբառ,
Եւ ժպտուն ,
Մինչեւ ամենքն երբան՝ կայտառ՝
Յիւրեանց տուն ,
Բարեկամք իմ , ձեր հետ , ձեր քով ,
Մի տարի
Ձեր կրթութեան ես խընամբով
Հոգ տարի :

— Թողլով այն յարկն այսօր՝ երգ , խինդ
Ի բերան՝
Կերբաք մըտնէլ յայդ լուսապինդ
Կրթարան
Ուր տքնելով , ժիր եւ գըւարբ ,
Օրն ի բուն ,
Կրնաք լինէլ մի օր Հայ մարդ ,
Հայ գիտուն :

Բ

Երբա՛յք բարեաւ , իմ բարեկամք .
Սրտագին
Համամիտ է նաեւ իմ կամք
Ձեր կամքին .
Եւ խնդակից եմ ձեզ այսօր
Լիռնի ,
Ձի կ'ընտրէք դուք ուղի մի , նոր ,
Փարեյի ,
Որոյ վերայ՝ քուցնոյ նըման՝
Կարէք արդ
Քաղէլ ամեն օր , նոր ուսման
Մի նոր վարդ ,
Եւ աշխատիլ եռանդագին ,
Յոգնաքիրտ ,
Պանէլ գարդուք ձեր խակ հոգին
Եւ ձեր սիրտ :

— Երբայք բարեա՛ւ . ձեր ընթացքին
Արժանի
Թող յայսմ յետէ ձեզ վեհն Երկի՛ն
Հոգ տանի..... :

Գ

Սակայն այսօր՝ բարեացակամ
Իբր եղբայր՝
Ձեզ մի քանի խրատ տայ կուգամ
Ես յայս վայր .
Քանդակեցէ՛ք գայնս ձեր մտքին
Մէջ անխա՛խտ :
— Նախ՝ Ծոյլութիւնն՝ է մոլեգին ,
Սին մի ախտ ,
Որ ջարաջար գմեզ կը գերէ ,
Եւ՛ յաւետ՝
Թըշուառութիւն , մա՛ն կը բերէ
Իրեն հետ .
Մի՛ լինիք Ծոյլ , դանդաղաբայլ ,
Այլ միշտ ժիր ,
Գործօ՛ն եղիք յար անայլայլ ,
Անճանճիր ,
Եւ դասատուաց փոքր ու մեծին ,
Ձինջ սքրտիւ ,
Մի՛ խընայէք ազնւածին
Յարգ , պատիւ :

Դ

Դուք ամենուն մեծարանք , սե՛ր
Կը պարտիք .
Կատարեցէ՛ք յաւ ձեր դասեր
Ու պարտիք .
Գիտցէ՛ք լինիլ միշտ Հընագանդ ,
Եւ աշխոյժ՝
Ձեր մէն քայլին առե՛ք նոր խանդ
Եւ նոր ոյժ :

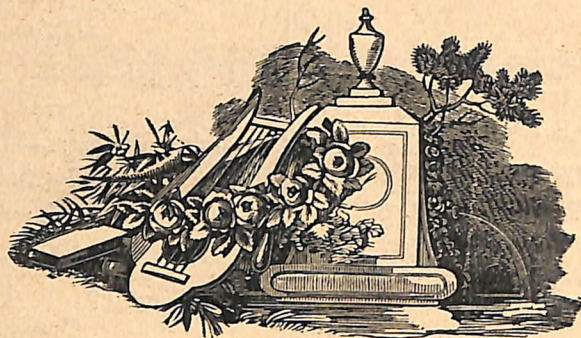
Ոյս , ջար Նախանն ի ձեզ բընաւ
Ձը վառի՛ .
Եւ բող շրջին ձեհէ , Նեհգ , Դաւ ,
Մի՛շտ հեռի :
Ձեր ընկերներն՝ իբր եղբայրներ
Հարագատ
Նրկատեցէ՛ք : — Թող ձեր ձեռներ
Ու ճակատ
Քըսութենէ , մատնութենէ
Ձերժ , մարո՛ւր ,
Դիմեն ո՛ւր որ Բարին ճայնէ
Քաղցրայուր :

Ե

Եւ ջանացէ՛ք որ մանաւանդ
Ձեր հոգին
Ուսնի այն բան՝ աստուածաւանդ ,
Թանկագին՝
Ձոր կոչեն . ջինջ Բարոյական
Կրթութիւն ,
Այն երկնաբոյր ընկերական
Գիտութիւն
Որ մեր զըլխուն վերայ գերդ քագ՝
Յաշխարհի
Կը վարէ մարդն , յաղք , անսայրաք ,
Եւ արի՛ :

— Երբա՛յք բարեաւ.....-Յուգեայ, տժգոյն
Սըրտիս տակ
Պիտի պահեմ ձեր քաղցրագոյն
Յիշատակ ,
Եւ մաղթեմ միշտ որ՝ ձեր քրտանց
Իբրեւ սակ՝
Տայ՝ ձեզ Երկին փառաց անա՛նց
Մի պըսակ : —

ԱՌ ՎԻՔԹՕՐ ՀԻԻԿՕ

Բարձրեալն Աստուած ըսաւ՝ ըզքեզ տալով երկրիս իբր ընծայ .
 — «Թո՛ղ ազգ մ'ամբողջ, սերո՛ւնդ մ'ամբողջ, դա՛ր մ'ամբողջ քեւ՝ յար պանծա՛յ»
 Տըժգոյն, նիհար, մանուկ խոնարհ, այս դարուս հետ դու ծընար .
 Երկինք քեզ կեանք պարգեւեցին, դու ալ երկրիս՝ մի քընար
 Հեզ եւ հրգօր, քաղցր եւ անեղ էիր, ինչպէս գողտր եւ գու .
 Մարդիկ զքեզ Մե՛ջ հրոչակեցին, եւ Մուսայք ալ՝ իրենց թող :
 Եթերն՝ իւր շող, թըռչունն՝ իւր երգ, ծաղիկն՝ իւր բոյր, այգն՝ իւր լոյս
 Շըռայլելով առատօրէն՝ ողողեցին հոգիդ կոյս,
 եւ սիրեցիր, հաւատացիր, եւ յուսացիր անձանձիր,
 Մեղր ու լեղի, նեկտար եւ թոյն, ցօղ եւ արտառք ըմպեցիր .
 եւ հընչեց ժամն յորում հոգիդ՝ թողլով զաշխարհ մեր ջընջին՝
 Ահա սլացաւ գըտնել կըրկին իւր քընավայրն առաջին :
 — Ողջ լե՛ր, քերթո՛ղդ արի, Մուսայդ հըրալեզու, տարագիր,
 Երթաս բարեա՛ւ, ե՛րթ եւ այլ եւս անմահութեա՛ն մէջ հանգիր :

10 Մայիս. 85

ՎԻՔԹՕՐ ՀԻԻԿՕ

Ի Ժ Ն ՈՒ Տ Ձ Ր ՈՒ Կ Ը

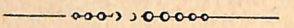
— ԱՌԱԿ —

(Նմանողաբար)

Մի օր, պատահմամբ, իժ մ'եւ մի տըզրուկ
 Միմեանց դէմ ելան. իժն ըսաւ. « Գնուրուկ,
 Դու ալ ինձ նըման՝
 Մի արիւնխըման
 Տըգեղ սողուն ես. քու խայթուածքդ ալ միշտ՝
 Որպէս իմս՝ ազդէ մարդկանց ալ եւ վիշտ.
 Ես խոտերուն տակ,
 Դու ջուրց ի յատակ,
 Կ'ապրիմք յաւիտեան անշուք ու խոնարհ.
 Կայ սակայն մի կէտ զոր չ'եմ հասկընար.
 Ունինք՝ ես եւ դու՝
 Ակռայներ ազդու.
 Անունդ է տըզրուկ, իսկ գիս կոչեն իժ.
 Կը սիրեն ըզքեզ, մինչ գիս անպատիժ
 Ձեն թողուր, գիտե՞ս,
 Երբոր խայթեմ ես.
 Ձիս կը հալածեն անդուլ անդադար,
 Եւ միշտ կ'ըսպաննեն, բընաւ չ'են գըթար.
 Դու՝ գիշեր և տիւ՝
 Գըտնես յարգ պատիւ.
 Ըզքեզ կ'որոնեն, հանեն ի վաճառ.
 Այս մեծ խըտրութեան ի՞նչ բան է պատճառ : »
 — « Ո՛հ, խիտտ պարզ է այդ.
 Միմեանց նըման խայթ
 Ունիմք արդարեւ, սուր, արիւնահեղ,
 Այլ քու խայթդ է թոյն, մինչդեռ իմս է դեղ.
 Դու մարդ կ'ըսպաննես,
 Մինչ կը բուժե՛մ ես : »

* * *

Քրննադատութիւնն է տըզրուկն որ միշտ
 Օգտակար լինի խայթերցն.
 Իսկ իժն՝ երգիծանքն է՝ չար, ամպարիշտ,
 Ոյր շուրթն հեղու ըսպանիչ թոյն :

Ս Ի Ր Ե՞ Ս Լ Ս Ե Լ

— « Երբ արեգին փայլուն շողեր
 Երկնասըլաց՝
 Գան փայփայել լերանց կողեր,
 Եւ երբ ի լաց՝
 Վարդակարօսն երգէ պըլպուլ
 Մուծ յանտառի,
 Սիրե՞ս լըսել գեղգեղն անդուլ
 Իւր բարբառի : »

— « Թըռչնոց ձայնին ականջս է խո՛ւլ.....
 Երթա՛յ հեռի : »

— « Երկրի անեգր առաստաղէն
 Երբ գունդ ի գունդ
 Մըռայլ ամպեր շանթ կը ցօղեն
 Ահեղամուկն,
 Եւ երբ դողայ քնուծիւն համայն
 Կարսափահար,
 Սիրե՞ս լըսել որոտմանց ձայն
 Մըրըրկավար : »

— « Կայծականց դըրրդք յար ընդունա՛յն
 Են ինձ համար : »

— « Հրեշտակադէմ եւ շնորհունակ
 Երբ մի կուսի
 Փափկիկ մատանց ներքեւ՝ դաշնակ
 Մեզ կը խօսի,
 Մինչ ունկընդիրք հոգեպիշ, մունջ
 Կան առ նըմա,
 Սիրե՞ս լըսել կուսին մըրմունջ
 Սըրտահըմայ..... : »

— « Ես անտարբեր եւ անմիտունջ
 Հայիմ ի նա : »

— « Ձեփիւուն՝ իբրեւ մանկիկ պըլէտ
 Հոգևով հիւանդ՝
 Երբ համբուրէ կանանչաւէտ
 Մարգն ու մարմանդ,
 Եւ երբ գըլարծ բուրմունք խայտան
 Մինչեւ յ'եծեր,
 Սիրե՞ս լըսել շրշիւնն որ տան
 Ծաղկանց թերթեր : »

— « Ձեփիււ, բուրմունք՝ չ'են ինձ պիտան,
 Երթա՛ն ի վեր : »

— « Փոծորկատանջ Ովկէանէն՝
 Երբ անայլայլ
 Կոյտ կոյտ ալիք փրփուր հանեն
 Սպիտակափայլ,
 Եւ գան փշրիլ մօտ եգերքին
 Ժեռուտ, նըսեմ,
 Սիրե՞ս լըսել գոռու՞մն ուժգին
 Ալեաց վըսեմ : »

— « Ո՛հ. — այլ բերկրիմ եւանդագին՝
 Երբոր լըսեմ
 Ձայնիկ մանկան, հեզամըմունջ
 Եւ քաղցրալուր,
 Որ յ'աղօծըս կայ անտըրտունջ
 Էին ի լուր.
 Կամ երբ լըսեմ ձայնիկ մանկան
 Որ փափկագոյն՝
 Տայ առ մայրիկն իւր սիրական
 Կ'իրոյ ողջոյն : »

Սեպ. 82

ԱՌԻՒԾՆ ՈՒ ԿԱՊԻԿՆԵՐԸ

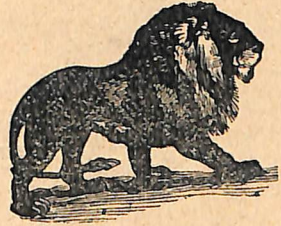
— ԱՌԱԿ —

Ահեղատուեր մի անտառի
 Ծառոց տակ
 (Քաղաքէ եւ գիւղէ հեռի ,)
 Խեղդատակ
 Անհոգ , անպիշտ , կազմ ու ճարպիկ ,
 Վառվրտուն
 Քըսան երեսուն հատ կապիկ
 Օրն ի բուն
 Ծառէ ի ծառ , կամ ոստէ յոստ՝
 Ծաղկանց քով՝
 Կը ցատկէին որոտընդոստ
 Զոյգ ոտքով :
 Եւ մերթ ընդ մերթ ալ բացարձակ
 Քուէով
 Կորոչէին գալ , համարձակ ,
 Անխըռով ,
 Զըմբըխտագեղ խոտերուն մէջ՝
 Շուքին տակ՝
 Խաղալ , ընել բիւր ել եւ էջ
 Ու կատակ :
 Իրենց խաղերն էին յաճախ
 Աչքկապուկ ,
 Կամ ցատկըտուր , կամ վախն ի վախ
 Պահուըտուկ ,
 Կամ մի տեսակ խաղ դիւրախաբ՝
 Ոյր գիտակ
 Եղողն՝ այլոց զարնէր բիւր ծափ
 Ու ապտակ :
 Սակայն երբէք մեր կապիկներ ,
 Փոքր ու մեծ ,
 Իրարու մէջ չէին հաներ
 Այնքան ծեծ
 Որմէ գըլուխ , քիթ կամ բերան
 Արիւնէր ,
 Եւ կամ մընար իրենց վըրան
 Նըշաններ :

— Մի օր յանկարծ , — մինչ անկասկած
 Ու խաղալ ,
 Ի գործ դընել էին եկած
 Ծափի խաղ —
 Վըրայ հասաւ առիւծ մ'արի ,
 Յաղթ եւ սէգ .
 — « Օ՛ , ձեզ լոյս կը մաղթեմ բարի ,
 Ի՞նչ կ'ընէք »
 — « Կը խաղայինք , Տէր..... » — « Խաղացէք
 Շարունակ ,
 Դուք կայտառ եւ սըրընթաց էք ,
 Խօ՛ւլ բանակ
 Զեր ծիծաղն ինձ հաճոյք կ'ազգէ
 Արդ եւ միշտ ,
 Անկից ես խինդ կ'զգամ քան թէ
 Կիրք կամ վիշտ :
 — Լեռնաբընակ , իբրեւ վայրի
 Ճըգնաւոր ,
 Սիրաս՝ անժըպիտ՝ կը տողորի
 Ամէն օր .
 Զուներք դուք յիս մի անըզգամ
 Դըրացի .
 Այսօր ահա յօժարակամ
 Փութացի
 Հոս գալ — ձեզ ի թակա՞րդ ձըգեւ —
 — Ո՛չ , ո՛չ , ո՛չ ,
 Ի մօտոյ դիտել անարգել
 Թէ՛ ձեր պոչ ,
 Թէ՛ ձեր խաղեր ու ոստոստում ,
 Թէ՛ ձեր ճիչ ,
 Որ զովանայ հոգիս տըրտում ,
 Եւ մի քիչ
 Զեր խաղին ես ալ անգիտակ՝
 Մասնակից
 Լինիմ , ուտեմ հինգ տասն ապտակ
 Եւ կամ կից ,

Եւ վայելեմ պահիկ մ'այդու
 Ըզբօսանք .
 Կը լըռէ՞ք..... » — « Տէ՛ր , ձեր աչքն ազդու
 Երբ տեսանք..... »
 — « Ո՛չ , ո՛չ , պէտք է՛ որ ինձ համար
 Ըսպառին
 Խաղերն այդ ձեր սիրագումար
 Կաճառին .
 Զի այս դարուս մէջ (ապաքէն
 Դար ազատ)
 Ողջ կենդանիք զերդ եղբարք են
 Հարազատ .
 Զը կայ հասակ , ոյժ , կարգ , խըտիր ,
 Նոյն պատիւ ,
 Նոյն սէր պարտիմք միմեանց , ընտիր ,
 Կիրթ սըրտիւ..... : »
 — Իրենց այս պերճ բարեկամին՝
 Կապիկներ
 Ակնածանօք քոջիւ եկան . մին
 Կը յիկնէր ,
 Միւսն այլայլէր իւր կերպարան ,
 Եւ՝ խոնարհ՝
 Յարգանք տալու համար բերան
 Եր բանար ,
 Երբ մեր առիւծն երկրորդ հրաւէր
 Մ'ալ կարդաց ,
 Իւր հաստ թաթերն ուղղեց ի վեր
 Կիսաբաց ,
 Եւ — « Օ՛ն , գոչեց , եկէ՛ք փութով ,
 Անյապաղ
 Խաղանք , ուրախ եւ անվըրդով ,
 Ծափի խաղ : »
 — Ճարահատեալ , յուզեալ սակաւ
 Եւ տըժգոյն

Պըղընձադէմ՝ կապիկ մ'եկաւ
 Բայց խկոյն ,
 (Հագիւ թէ վեր առաւ իւր թաթ՝
 Որ զարնէր ,
 Առիւծն հարուած մ'իջաւ , չա՛թ , բա՛թ)
 Իւր մատներ
 Արիւնլըւայ գետինն ինկան
 Ա՛յլ մ'եկաւ
 « Զա՛թ..... » միաթեւ փախաւ..... : Եկան
 Այս կարգաւ ,
 Եւ ամէնքն ալ , խոշոր թէ մանր —
 Առիւծին
 Ո՛չ դիտմամբ այլ ի բընէ՛ ծանր
 Հարուածին
 Դէմն ելնելով (զի բարեկամ
 Երեւին) —
 Իրենց մարմնէն մէկ մէկ անդամ
 Զոհ տըւին..... :
 Առիւծն անդուլ եւ սըրտագին
 Կը խընդար ,
 — « Եղբայրութիւն , կա՛ց անմեկին ,
 Անվըթար ,
 Զի քեւ բերկրի մեր մութ հոգին
 Անդադար ,
 Եւ օրհնեալ լեր , դու ալ , անգին
 Եւ նոր դա՛ր »
 Կը գոչէր նա . իսկ կապիկներ՝
 Վիրաւոր
 Կը հեծէին , եւ մին կըրկնէր
 Թէ՛ — « Ո՛վ որ
 Իրմէ մեծին հետ յանդըգնի
 Խաղալ՝ կա՛մ
 Կը մեռնի եւ կա՛մ կը լինի
 Խեղանդամ..... : »

ՄԱՆԿԻԿՆ ՈՒ ԹՈՉՆԻԿ

Մանկիկն

Թեթև, թրթռուն ու դողդոջուն,
 Ո՞ւր կը դիմես, փոքրիկ թռչուն.
 Կայտառ, անվիշտ,
 Կ'երթաս, կուգաս և խորոտիկ
 Հունտերու բիւր հասուն հատիկ
 Կ'որոնես միշտ :

Մացառներու, թրփերու քով
 Երգ ի բերան ոստոստելով
 Անյազօրէն,
 Յերեկն ի բուն, ժիր, անվըհատ
 Կը ժողովէ՞ս քեզ անընդհատ
 Զըմբան պարէն :

Ինչո՞ւ երբեմն ալ մըշակին
 Ըշտեմարանն երթաս կրկին
 Եւ անփոփոխ՝
 Կը գողանաս գարի, ցորեն,
 Զոր պահէ նա, և զոր իրեն
 Զես տըւած փոխ :

Ըսէ՛, ինչո՞ւ միօրինակ
 Կ'ոստոստես դու և շարունակ
 Ընթանալով
 Կը նեղես անձդ որ տակաւին
 Նիհար, փոքր է բոլորովին
 Որբան թոթով :

Թռչնիկն

— Բարի մանկիկ՝ որ անկասկած
 Առաւօտուն ինձ դէմ եկած
 Զըւարթագին՝
 Քու անմեղուկ հարցումներով՝
 Զուարճացրես իմ անխրուով
 Սիրան ու հոգին :

Ականջ տուր ինձ . դու չե՞ս գիտեր
 Թէ ինձ յերկրի տըւած է Տէր
 Փափկիկ մի բոյն
 Ոյր մեջ ունիմ հինգ հատ ձագեր
 Զորս՝ անտէրունջ՝ անգ եմ ձրգեր
 Եւ ես իսկոյն

Անտառէն գուրս, դաշտէ ի դաշտ
 Սըլանալով, ընելով հաշտ
 Ճի՛, ճի՛, ճի՛, ճի՛ . . .
 Կ'երթամ գտնել անոնց համար
 Հունտեր, հատեր և անհամար
 Ճանճ ու ճըճի :

Ես ալ ազնիւ քո մօր նըման
 Որ քո վերայ մի անասման
 Սէր կը տածէ՝
 Կը մեծցընեմ այն թռչնիկներ
 Զորս Արարիչն՝ համայնից Տէր՝
 Ինձ տըւած է :

Մանկիկն

— Բայց ըսէ՛ ինձ, թըւչնիկ սիրուն,
 Մինչ ծաղկազգեստ դշխոյն Գարուն
 Զարդերով նոր
 Պըճնէ սարերն ոյց ջինջ արեւ
 Ճաճանչաշատ մի վե՛հ բարեւ
 Տայ ամեն օր :

Եւ ամեն տեղ յասմիկ ու վարդ
 Գոյն ու բոյրեր հեղուն զըւարթ,
 Գու անդադար
 Ի՞նչպէս տուկա նոցա հոգին,
 Զը՞ ձանձրանար քո խեղճ հոգին
 Համբերատար :

Թռչնիկն

Անմիտ մանկիկ, կը սըխալիս .
 Մայրս ալ՝ նոյնպէս խընամեց զիս,
 Եւ նոյն սիրով

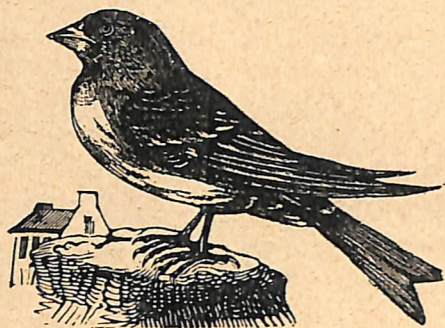
ՄԱՆԿԻԿՆ ՈՒ ԹՈՉՆԻԿ

Մեր նուրբ բոյնին վերայ անդուլ
Գիտցաւ հսկել, երգել, հեղուլ
Կեանք, ու գորով:

Նոյնպէս իմ պարտքս է յաշխարհի
Պահել ձագերս, և միշտ արի
Ու խանդավառ
Դիտել որ մի՛ երբեք բազէ,
Օձ կամ ագռաւ՝ զանոնք ուզէ
Ջընջել իսպառ .

Որ անոնք ալ մի օր մեծնան ,
Բոյներ շինեն , բանան բերան
Եւ քաղցրալուր
Գեղգեղանօք լընուն յաւէտ
Լեռ ու պարտէզ և ծաղկաւէտ
Դաշտ ու բլրուր :

Գ. Դեկտ. 82

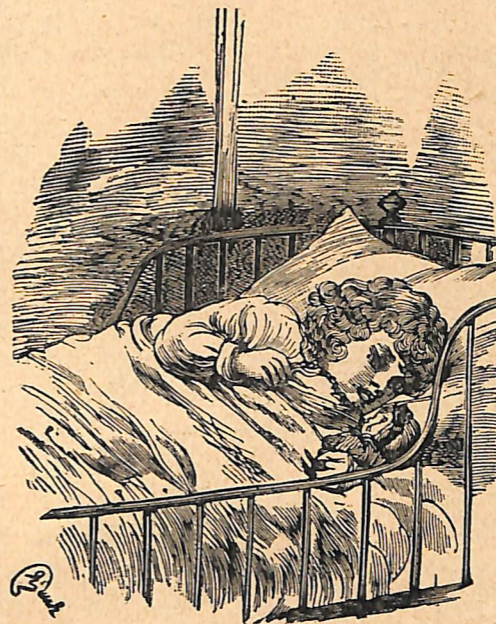

ԱԳՌԱԻՆ ՈՒ ԽՂՈՒՆՁԸ

— ԱՌԱԿԻԿ —

(Նմանողաբար)

Ագռաւն՝ հրսկայ, բազմատերեւ
Մի ծառի գոռ, բարձանց վերեւ
Տեսաւ խրդունցն, եւ՝ ցասմամբ լի՝
— « Դո՞ւ, հո՞ւ, զագիբ ու զարշէլի ,
Գոչեց , ի՞նչպէս այս ամպոց դըրացի
Ոստոց վրայ եկար..... » — « Սողացի՛ . . . »

Օ Յ Յ Ե Ն Գ

Ա Ռ

ՔԵՆՈՐԴԵՆԿՆ ԻՄ ՍԻՐԱՍՈՒՆ

ՀՐԱՆՏ Գ. ՀԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

ԾՆԵԱԼ Ի 4 ՆՈՅՄԲԵՐԻ 1884

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
Իմ աննըման , իմ աղւոր
Հըրանտիկ ,
Դու՛ իմ յուսոց , բերկրութեանց
Պայծառ արեւն ես եւ զանձ
Մե՛կ հատիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
Իմ աննըման , իմ աղւոր
Հըրանտիկ ,
Ո՛վ կենսաբուռն իմ աղբիւր ,
Որ ցնծութեամբ լցնուս բիւր՝
Ձիմ սըրտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Հրէշտակիկդ իմ գեղանի ,
 Հոգիս միայն քէ՛ն լինի
 Հըպարտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Ունիս լուսնի կերպարան ,
 Շուշան-ձակաւո , նուռ-բերան ,
 Վարդ-այտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Որբան քընքոյշ , ո՛րբան գէր
 Մարմին ունիս եւ ձեռքեր
 Ու տոտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Կարծեմ տեսնէս արփին՝
 Բիբերուդ մէջ այն նըրբին ,
 Պը՛գոցտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Ո՛վ իմ կենաց վառ աստղիկ ,
 Ո՛վ իմ բըռչնիկ , իմ ծաղիկ
 Խորոտիկ :

Փետ. 85

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Աղանեա՛կ մ'ես դու , ի՞նչ ես ,
 Որ օրբանիդ մէջ ննջես
 Հանդարտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Թըռչնի՛կ մ'ես դու ճայնարկու
 Ում կը պակսին քէնք էրկու
 Խատուտիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Երէ ինձ գա՛ն նըրբէն՝
 Ո՛չ - ես ջե՛մ տար փոխարէն՝
 Քո մատիկ :

Օրօր , օրօր , օրօրօ՛ր.....
 Իմ աննըման , իմ աղւոր
 Հըրանտիկ ,
 Քըն՛ն , մեծցի՛ր անխափան ,
 Թո՛ղ քեզ լինի պահապան
 Առաք Ձատիկ :

ԱՌ ԴՍՏՐԻԿՆ ԲԵՐԹՈՂԻՆ

ԱՌ Տ. Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Վ դու քերթողին դստրիկն երկնաբոյս ,
 Այս կեանք՝ զուգածայն օրհներգ մ'է յստակ :
 Իւր ճակատն՝ անմեղ ճակտիդ սփռէ լոյս .
 Իւր քնարն ալ կ'երգէ քու մատերուդ տակ :

Աչերուդ վերայ իւր շուրթն երբ՝ զըւարթ՝
 Դրօշմէ անսարսուռ համբոյր մ'ընտանի ,
 Բիբերուդ վերայ ըսպիտակ ու վարդ՝
 Քաղցր համբոյրն ուրի՛շ հընչուն ձայն մ'ունի :

Երբ իւր թեւոց մէջ ըզքեզ վեր կ'առնու
 Նախանձոտ երկնից որպէս զի ցոյց տայ ,
 Կարծես թէ իւր պերճ , վեհ երա՛զն ես դու
 Զ'որ կը զըզուէ նա իւր ծնգաց վերայ :

Իւր մատն երբոր քեզ թոյլ տայ մեղմագին
 Կարդալ այն տաղերն որք իւր հառաչք են ,
 Կը թըլիս լինել իւր քնարին հոգին
 Որ զայն ներշնչել կուգայ երկինքէն :

Զ'այնս ինքն երբ կարդայ՝ մի արտօսը փայլի
 Առ ինքն յար յառած աչերուդ մէջ վառ .
 Իւր դստեր աչաց այդ մի կամիլի
 Մէջ լողա՛յ իւր սիրտ . փառք գտնէ իսպառ :

Ի լուր այն երգին որ բերնէդ տայ խոյս՝
 Կը բերկրի երկիցս իւր սիրտն յուզմանց տակ .
 Ո՛վ դու քերթողին դստրիկն երկնաբոյս ,
 Այս կեանք՝ զուգածայն օրհներգ մ'է յստակ :

ԿԱՂԱՆԴ

Կ Ա Ղ Ա Ն Գ

*

Ահա հեռուն

Տանիքներուն

Վրայ՝ գերդ վերմակ

Քցնքոյչ ու ձերմակ՝

Ձիւնն է տարածուեր .

Ամպեր մեծաստուեր

Պատեն երկիւնն անարեւ .

Այլ այդ տանեաց ստորեւ

Երիտասարդք , կանայք եւ ծերք

Ծիծաղ , հրճուանք ունին եւ երգ

Եւ ամենուն այտից վերայ

Յուսոյ , յուսոյ շող մ'երերայ .

Մանկունք կայտառ , խարտիչագեղ բէ զանգրաներ ,

Կը ճյուղւան ուրախ զբարք , վառին ջաներ .

Եւ մեն տըղու ձայնն անհամբեր

Գոչէ « Մայրի՛կ , սեղանն այ բէ՛ր ,

Բէ՛ր կաղանդինն այն սեղան

Ոյր շուրջ ընծայներ տեղան : »

Եւ մարք այ կ'ըսեն .

« Սեղանն այն՝ դրսեն

Կէս գիշերին

Ձեզ Նոր Տարին

Պիտի բերէ , յուսանորեայ եւ զարդարուն .

Ըսպատեցէ՛ք որ ժամն հնչէ , մանկունք սիրուն : »

— Այլ ո՞վ է դա . մա՞րդ , ոգի՞ , հըրեշտա՞կ ,

Որ , բերեւ իբրեւ բռնցիկ մ'ըսպիտակ ,

Ձիւնին վերայ եւ փութին տակ

Անդույ յառաջ կ'երբայ շիտակ .

Իւր դիմքն է պայծառ .

Եւ փոքրիկ մի ծառ .

Կը տանի նա՛ ոյր ոստերն

Վար կախաւած են առատորէն

Գողտրիկ՝ նըւրբներ եւ ողկոյզ ողկոյզ

Անոյչ պըտուղներ , նուռ , նարինջ , ընկոյզ

— Կէս գիշերն հնչէ՛ — Ահ , ԿԱՂԱՆԴԻՆ է նա որ կուգայ՝ արի՛
Մտնել ամեն տուն , աւետել նոր կեանք , ՆՈՐ ԲԱՐԻ ՏԱՐԻ :

ԳՈՐՏՆ ՈՒ ՍՈՒԱԿԸ

— ԱՌԱԿԻԿ —

(Նմանոգաբար)

Առ. քվ. վ.

Սոխակ մ'անտառին բնակչաց անհամար՝
Պատմէր վիշտերն իւր սրբտին սրգաւոր.
Եւ ահա մի գորտ, նախանձոտ, յիմար,
Կամեցաւ կեղծել ջինջ ձայնիկն անոր :

— « Գորք իմ, ինձ մըտիկ ըրէ՛ք, ըսաւ նա,
Ե՛ս իսկ եմ սոխակն, երգիչն այն վըսեմ.
Եւ արդ պիտի ձեր ունկն ըսքանչանայ
Երբ մի քաղցրանուագ դայլայիկ հիւսեմ : »

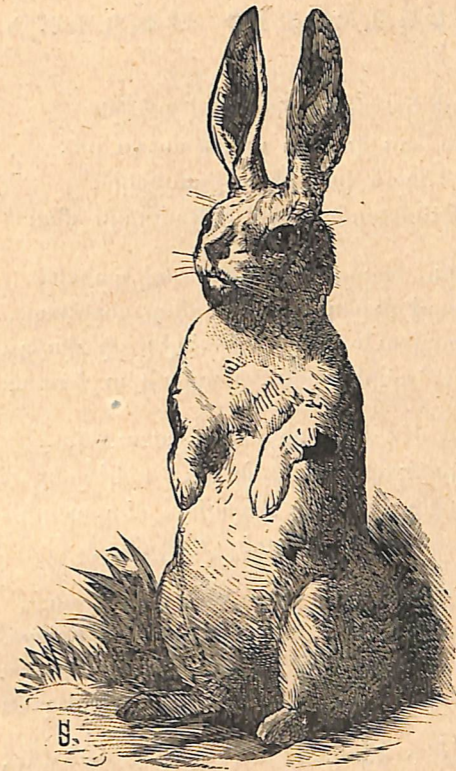
Եւ անմիջապէս ջրային կենդանին
— Անպիտան երգիչ այլ ընտիր լուղակ —
Կոկորդին խորէն ձայնարկեց ուժգին.
« Կը՛ղ, կը՛ղը՛, կը՛ղը՛, կը՛ղ, կուղա՛կ, կուղա՛կ : »

Իւր ընկերքն այս ձայնն հրաշայի՛ գըտին.
Ինքն՝ առ ի ձըգել ամենքն յ'իւր ծուղակ՝
Արծակ համարծակ կրկնեց վերըստին.
« Կը՛ղ, կուղակ, կըղա՛կ, կը՛ղ, կը՛ղը՛, կո՛ւղա՛կ : »

Այլ գորտերէն մին՝ փոքր ինչ փորձառու՝
Ըսաւ. « Գեղգեղդ յոյժ քաղցր է արդարեւ.
Սակայն փետուրներդ ալ մեզ ցոյց տո՛ւր դու.
Օ՛ն, Թըրի՛ր, տեսնենք, սա ծառին վերեւ : »

— « Գո՛ւրուկ, Թըջած է մարմինս, եւ այդու
Չեմ կարող աւնուլ օդին մէջ Թըրիչ »
— « Լա՛ւ ուրեմն, այդպէս Գո՛րտ մընացիր դու
Եւ սիրուն Սոխակն հանգի՛ստ Թող մի քիչ : »

Ապր. 85

Ն Ա Պ Ա Ս Տ Ա Կ

Յեց ականջներդ ուղղած ի վեր,
Վար կախած զոյգ կարծուկ թեւեր,
Մացառին մէջ, շուքին տակ,
Ըսե՛, այդ քու վառ սեւ աչեր
Ինչե՞ր կուզեն տեսնել, ինչե՞ր . . .
Փորրիկ, կայտա՛ն նապաստակ :

Թեթեւ, փափկիկ, ճարպիկ, արթուն,
ԱՍԼ կարճամիտ էակ մ'ես գուն,
Կը սիրես խաղ ու կատակ,
Եւ՝ անառակ մանկանց նըման՝
Անդադար աստ և անդ գաս ման,
Անհոգ, անգործ, անվաստակ :

Սակայն ի զուր շուքին մէջէն
— Երբ որսորդաց շուներ հաջեն —
Աչերդ ուղղես զերդ դիտակ,
Եւ պահ մ'յետոյ ալ չորս ոտքով
Կ'աճապարես փախչիլ փութով
Քեզ կը հասնի՛ մի գնդակ

Եւ ահա թարմ կանանչ խոտին
Վերայ փրչես դու շունչդ յետին,
Սիրուն այլ խե՛ղճ նապաստակ,
Եւ որսորդներն՝ իբրեւ դագաղ
Քեզ կը բերեն . . . կաշեայ մախաղ,
Եւ քեւ շահին ապա ստակ

Շ Ո Ղ Ո Ք Ո Ր Ք Մ Ե Ղ Ո Ւ Ն

Այտերով կարմիր, մազերով դեղին
Նազելին Նուրիկ՝ մի պերճ առաւօտ,
Հագիւ թողած իւր քնքոյշ անկողին՝
Եկած կանգնած էր մեծ հայելոյն մօտ:

Ինքնին ժրպտելով, հակելով զըւարթ,
Դիտելով իւր դէմքն որ անդ ցոլանար,
Իւր գըլխուն վերեւ գետեղէր մի վարդ,
— Սիրոյ ծաղիկն այն, փայլուն ու խոնարհ: —

Սենեկին մէջ կար մի բաց պատուհան
Ուստի յանկարծ ներս մտաւ՝ ոսկելանջ,
Բըզզուն մի մեղու — վարպետ մեղրահան —
Որ հեռացած էր դաշտերէն կանանջ:

Գողտրիկ Նուրիկին շրթանց մօտեցաւ .
— Շրթանցն այն շնորհաց ցօղովն ողողուն —
Եւ խայթեց թէ չէ՝ կոյսն ըզգաց մի ցաւ,
Ընդ միջ մ'արծակեց եւ բըռնեց մեղուն:

— « Անկիրթ, անպատկառ ճըճի՛դ անօրէն,
Հիմայ պիտ' ընեմ զքեզ ոտնակոխ՝ այդ
Ոճրոյդ համար, զի դու անգըծօրէն
Շուրթս արիւնեցիր մըխելով քո խայթ: »

— « Ներեցէ՛ք, ըսաւ մեղուն շողքորթ,
Ես բոլորովին յանցաւոր չեմ արդ,
Քանզի ձեր կարմիր զոյգ շրթունքն, օրիորդ,
Հեռուանց տեսնելով՝ կարծեցի մի վարդ...: »

Այս խօսքն որ լսեց կոյսն այն նազելի՛
Որ գարնան վարդին քոյրն էր հարազատ՝
Իւր սիրտն հրճուեցաւ եւ՝ գոհութեամբ լի՝
Թողուց որ մեղուն թըռչըտի ազատ:

— Այսպէս ալ կենաց մէջ՝ խօսք գիտցողի
Հանոյական կամ խելանի մի բառ,
Կամ մի պատասխան մերթ կը յաջողի
Ձ'այն փորձութենէ մ'ազատել իսպառ:

Խ Ր Ա Տ Բ

Ա Ո Ե Ր Ո Ւ Ա Ն Պ

Ա

Թեւոցըս մէջ եկ իմ հրեշտակ
Որ քեզ ըսեմ
Ինչ որ ունիմ՝ սրտիս յատակ՝
Ուրբ և վըսեմ:

— Քեզ անծանօթ են դառնագին
Կենաց փուշեր . —
Դու ըկ տեսար փայլն արեգին .
Ե՛ս՝ ըզգիչէ՛ր

Դեռ մանկութեան պերճ արշալոյս
Շողայ ճակտիդ .
Ժըպիտք, գըզուանք, հրճուանք և յոյս
Պատեն չորս դիդ .

Անճիդ նըման՝ միտքդ ալ փափուկ
Է տակաւին,
Եւ քեզ համայնք, անմեղ մանուկ,
Ձինջ կ'երեւին:

Դեռ համբոյրներ շոյեն այտերդ
Գեղածիծաղ,
Եւ անկասկած ուղղես քայլերդ
Ի պար, ի խաղ:

Նըւարդին հետ, ծովուն եզերք
Եւ կամ ի տան,
Երբ կը խայտաք՝ ալեւոր ծերք
Երնէկ ձեզ տան:

Ծառերուն մէջ թռչնոց ձագեր
Ըզմայլանօք
Ձեզ կը ձօնեն քաղցրիկ երգեր
Սիրաբորբօք:

Իբրեւ թիթեռն ոստոստելով
Ծաղկէ ծաղիկ,
Հոտոտելով, կոխոտելով
Վարդ և յասիկ,

Երբ կ'զբօսնուք՝ հոգիս զըւարթ
Խորհի մենիկ .
— Խարտիչագեղ Նըւարդն է վարդ,
Երուանդն՝ յասիկ:

« Կամ երկուքն ալ սպիտակաթեւ
Մի զոյգ տատրակ
Են՝ երկինքէն իջած թեթեւ
Ի մեր պուրակ: »

Բ

Գիտցիր, որդեակ, թէ մերթ բազդին
Դաժան ապտակ,
Անգըծօրէն մա՛հ տայ վարդին .
— Խեղճ նահատակ . —

Դո՛ւ ալ, քնքոյշ, ծաղկի նըման
Դեռ դիւրաբեկ,
Հագիւ հասած կենաց գարնան,
Սիրուն տըղեկ,

Պարտիս քիտնալ թէ՛ յայս աշխարհ՝
Խեռ և նախանձ
Եւ նենգութիւն՝ իշխողաբար
Տիրեն անասնձ .

Եւ թէ՛ անբաւ չարիք և վիշտ ,
Կսկիծ և սուգ՝
Մեր աչերուն թափել տան միշտ
Յ՛րդ արտասուք .

Եւ թէ՛ միայն Աստուածաւանդ
Եւ լուսահեղ
Մի բան կարէ պահել, Ե՛րուանդ ,
Հոգիդ զօրեղ .

— Այդ երկնային բանն է՝ լինել
Առաքինի .
Դո՛ւ ալ ջանա՛ լաւ ուսանել,
Միտէ՛լ զանի :

Անոր շուքին տակ որոնէ՛
Քեզ ապաստան .
— Հոն՝ գերծ ամէն դառնութենէ՛
Ըրտեր խայտան : —

Քու պարզութիւնդ՝ իբր արշալոյս
Ճաճանչաւէտ՝
Հոգւոյդ մէջ, սուրբ և նորաբոյս՝
Պահէ՛ յաւէտ :

Միտէ՛ , ուսիր ինչ որ ուղիղ
Է և արդար .
Ո՛ւր չը տեսնես փայլուն շաւիղ,
Մի՛ , մի՛ երթար :

Եթերին մէջ թող սաւառնին
Հոգւոյդ թեւեր .
Հո՛ն՝ ուր փրչեն վեհ անհունին
Անոյչ հովեր .

Քանզի յաճախ երկրիս վերայ՝
Փափկիկի գլխուդ
Պիտ՝ հանդիպին , ո՛վ իմ տըղայ ,
Փորձանք և խուժ :

Քանզի մարդկան կեանքն է , աւանդ ,
Մի ջուր պըղտոր
Որուն վերայ մարթ չէ՛ խաղաղ
Քայլել անդորր .

Կամ ճանապարհ մ՛ ուր մի ոչինչ
Բան՝ կարեղէր
Խոցէ ըզմեզ և տայ անջինջ
Յաւեր , աւե՛ր :

Կամ վայր մ՛ անշուք ուր կամքն անյաղթ
Ճակատագրին՝
Չարեօք ընկճէ ուսերն անբախտ
Գործաւորին ,

Մինչ ճոխութիւն , առատ ապրուստ
Այլուր տեղայ ,
Եւ հաճոյից մէջ՝ վէս հարուստ
Մի կը լըղայ :

Գ

Իսկ դու , Ե՛րուանդ , պաշտէ՛ բարին ,
Եւ անդադար՝
Անաէր որբին , և աղքատին
Լե՛ր մըխիթար .

Պահէ ամէն վատութենէ
Ձեռքերդ անբիծ ,
Եւ թո՛ղ ի քէն ժըպիտ գտնէ
Ամէն կսկիծ :

Իբրեւ երկնից պերճ բարձունքէն
Ճառագայթող
Մի լոյս՝ աչերդ թող արձակեն
Գըթութեան շող .

Իբրեւ Նոյեան սուրբ տապանին
Ձինջ աղաւնի՛
Ո՛ւր որ երթաս՝ քայլերդ տանին
Թող ձիթենի :

Ո՛ւր որ տեսնես մի խորչ անըյս ,
Առանց օղի ,
Մի հայր լըքեալ , անօք , անյոյս ,
Մանկունք նօթի .

Յիչէ՛ իսկոյն թէ՛ քեզ նըման
Սրարածներ՝
Այն հէգ մանկունք զորս սիրական
Մայր մ՛ է ծըներ ,

Գեսնատարած , մեր՛լ և թըշուառ ,
Անապաւէն ,
Կը տառապին ճըմեռնաւար
Յրտէն , հովէն ,

Եւ չըկայ մարդ , և չըկայ ձայն
Որ՝ կարեկիր՝
Բերէ հանդերձ , նըւիրէ զայն ,
Ըսէ , « Հագի՛ր : »

Եւ չըկայ ձեռք գըթակարկառ
Որ գայ շիտակ
Անոնց չըթմանց տալ մի պատառ
Հաց սեւորակ :

— Թո՛ղ քոյդ լինին այն ձայն , երուանդ ,
Այն ձեռք փափուկ ,
Որք ըսփոփեն աղքատն հիւանդ ,
Սովալըլուկ :

Թող քոյդ լինին այն քաղցր աչեր ,
Այն սիրտ բարի ,
Տեսնեն , ըզգան ցաւոց կոչեր ,
Եւ անթերի՛

Պահիկ մ՛ի բաց թողլով հեշտին
Հաճոյք և սար՝
Ծիծաղ առթեն հէգ աղքատին
Անպատըսպար :

Դ

Ո՛հ , կը տեսնեմ թէ՛ իմ խօսքեր՝
Գողտրիկ հոգւոյդ
Մէջ կը վառեն թեթեւ հոգեր ,
Քիչ մ՛ալ ճանճրոյթ .

Եւ թէ՛ վարդեայ ճակտիդ՝ արդէն
Իմ լուսաբեր
Այս յորդորներ ցատում կ'առթեն ,
Եւ՝ անհամբեր՝

Դու կը խորհիս , փոքրիկ սատան ,
Փախչիլ շիտակ ,
Կայտուել զըւարթ , մեղմատատան
Ծառերուն տակ ,

Եւ կամ որսալ թիթիռնիկներ
Երփնազարդար ,
Կամ փոչոտել քո թաթիկներ
— Բայց մի՛ երթար ,

Այլ կանց որ պահ մ՛ալ հանդարտիկ ,
Չայնիւ քնքոյչ ,
Լեզուս հեղու ի քո սրտիկ
Մի մեղր անոյչ .

Վեց տայ բարի և օգտաւէտ
Ազնիւ դասեր
Որք յաշխարհի ուզղեն յաւէտ
Քայլերդ ի սէր ,

Որ՝ երբ լինիս մի պատանի՛
Միտքըդ արթուն՝
Գիտնայ թէ՛ ի՛նչ բան պիտանի
Լինի Մարդուն :

— Հեզահամբոյր , կամակատար
 Եւ քաղցրադէմ
 Լէր միտ , որդեակ , մինչեւ իսկ չար ,
 Վատ անձանց դէմ :

Զի հեզութիւնն է լաւ մի գէնք
 Տոկուն , արի ,
 Որով կրնամք՝ ե՛րբ որ ուզենք՝
 Յաղթել չարի :

Չըլայ երբէք լինիս հրպարա
 Եւ մարդատեսաց .
 Սիրտդ այն ատեն կըլայ մի արտ
 Փըլով լըցուած ,

Զոր չողողեն արփույն ցօղեր ,
 Եւ ում Արեւ
 Իսկ զըլանայ տալ իւր շողեր ,
 Իւր պերճ բարեւ :

Մուտ չը գտնէ՛ ի քեզ Նախանձ .
 — Ճիւա՛ղ մ'է նա —
 Ինչ որ ի մեզ կայ սիրախանձ՝
 Նա կը բառնայ :

Ատերութիւնն՝ ահեղ , դաժան՝
 Մըթին ոգի՛
 Անոր ընկերն է անբաժան ,
 Եւ՝ ձեռք ձեռքի՛

Ուր որ երթան՝ անդ ամէն բան
 Սեաւ կ'ըզգենու ,
 Եւ տարածին յաղթ , ախափան
 Ըստուերք մահու :

— Ուսիր պահել սրտէդ հեռու՝
 Նենգ ու դաւեր ,
 Մի լինիր բնաւ վերիժառու ,
 Մի տընաւէր

Թընամեացդ իսկ լարեր դարան ,
 Զի՛ շատ ատեն՝
 Մեր նենգութեանց լարքն իբր ուռկան՝
 Զմե՛զ կը պատեն :

Մի՛ , որդեակ իմ , բընաւ ատեր
 Քո թընամին ,
 Եւ այն անտուրբ և չար սըրտեր
 Որք չար կամին .

Զի բարեսուն հոգիք պարտին
 Յաւէտ սիրել
 Իրենց նըմանն . ամպարըլտին
 Յաւէտ ներել ,

Որ Արարիչն՝ երկնից խորէն՝
 Սիրովն անհուն ,
 Ներսմ շնորհէ մեզ՝ փոխարէն
 Մեր մեղքերուն :

Ե

Իսկ ամէն օր՝ երբոր գիշեր
 Քայ ահարկու՝
 Զըզել յերկրի նըսեմաստուեր
 Մի վերարկու .

Եւ դու երթաա՝ քո ծընողին
 Մօտ՝ գերդ ի բոյն՝
 Կրկին մըտնել յայն անկողին
 Շուշանագոյն

Ուր մինչ ի լոյս , մըշիկ մըշիկ
 Ֆըշքըլտով ,
 Քաշես հանդարտ քուն մ'անուշիկ
 Եւ անվըրդով .

Մունըր չոքէ՛ , մեղմատարած
 Ի՛աց քո թեւեր .
 Ուղղէ՛ հեգիկ և կիսաբաց
 Աչերդ ի վեր .

Բաց սիրաբոյր քո շրթունքներ ,
 Եւ քաղցրագին
 Մըրմընջելով բսէ՛ . « Հայր մեր
 Որ ես յերկին ,

Աստուած հըզօր և բարերար
 Որ՝ հայրական
 Սիրով լըսես ըզձայն խոնարհ
 Քոքրիկ մանկան ,

Տճւր այս գիշեր հրեշտակ մ'արդար
 Ինձ պահապան ,
 Որ օրօրէ զիս անդադար
 Իբրեւ պաշտպան ,

Մինչեւ շուրջ լուսազարդար
 Արեգական՝
 Աւետեն ինձ և աշխարհի
 Օր մ'ալ երջանիկ ու բարի :

Հայր բարերար , որ ես յերկին
 Որպէս յերկրի ,
 Շնորհէ նաեւ իմ հայրիկին
 Օրեր բարի ,

Ինչպէս իմ մօր՝ որոյ հոգին
 Ինձմով բերկրի .
 Տճւր իմ սըրտին , տո՛ւր իմ մըտքին
 Եւանդ արի .

Եւ կեանք՝ մեր տան որ՝ յար ուժգին՝
 Տոկայ չարի ,
 Եւ՝ իբրեւ սար ճաճանջաւէտ՝
 Պերճ և կանգուն մընայ յաւէտ : »

ՃԵՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ՆԱՊԱՍՏԱԿԸ

— ԱՌԱԿԻԿ —

(Նմանողաբար)

Ագռաւ մ'իւր հատու ձիրաններուն տակ
 Բռնած էր ուժգին մի խեղճ նապաստակ .
 Տեսաւ զայն ճնճողակն եւ գոչեց . « Ընկե՛ր ,
 Սըրընրաց ոտքերդ ո՞ւր էիր ձրգեր . . . »
 Բագե մ'որ կ'անցներ՝ լըսեց այս խօսքեր ,
 Սըլացաւ եկաւ եւ ճնճողակն որսաց :
 Նապաստակն յայնժամ իւր սրտին խորէն
 Հրճուեցաւ եւ փոյթ հարցուց հեզմօրէն .
 — « Ո՞ւր ձրգեր էիր թեւերդ սըրընրաց . . . »

ԳԸԹՈՅ ՀԸՐԵՇՏԱԿՆ

Ա

Խեղճ , անտերուց մի՛ տըղայ՝
 Մինչ ձիւնէ ձըմեռ .
 Ուղեկորոյս կը դողայ ,
 Նօրի , կիսամե՛ռ :

Բ

Յանկարժ՝ փութին միջ՝ մի յոյս ,
 Մի բոց եւ շոգի
 Կը նըշմարէ , եւ մի կոյս
 Որ իւր դիմ չօրի :

Գ

Տարնայ տղեկն յայն հուր եւ բոց ,
 Եւ ճայնիւ ազդու՝
 Գոչէ . « Մայրի՞կն ես որբոց ,
 Ո՞վ , ս՛ուտի ես դու »

Դ

— « Յերկնի՛ց , դրախտի՛ն իսկ մեջէն ,
 Կուգամ ես շիտակ ,
 Աստ տառապէաք զիս կոչեն .
 ԳԸԹՈՅ ՀԸՐԵՇՏԱԿ : »

Հոկտ. 84

Խ Ղ Ո Ւ Ն Ջ Ն Ո Ւ Խ Լ Ո Ւ Ր Դ Ը

— ԱՌԱԿ —

Լուսաւորեալ ծեր մի խըղունջ՝
 Ժամանակին
 Կ'ապրէր անհոգ և անտրտունջ,
 (Ձի չունէր կին)
 Եւ ոստէ յոստ, թըփէ ի թուփ,
 Ծառէ ի ծառ,
 Առանձնացեալ իբրեւ ի տուփ՝
 Վարէր պայծառ,
 Նախանձելի, ջինջ մի կենցաղ :
 — Ձէր նա թեթեւ,
 Արագընթաց, հապա դանդաղ,
 Ձի չունէր թեւ,
 Ձի իւր ուսին տըւած էր Տէր
 Տընակ մ'ի կախ,
 Եւ սողալով միայն պարտէր
 Քրտնաթաթախ
 Շըջիլ, ապրիլ անիծապարտ,
 Եւ իւր կոջման
 Համեմատ՝ օր մ'երթալ՝ հանդարտ՝
 Ի գերեզման :
 — Բայց մեր խըղունջ պարզամիտ չէր.
 — Օր մ'անկասկած՝
 « Պէտք է, ըսաւ, որ, իմ աչեր
 Դեռ չըփակած,
 Ճամբայ ելնեմ, և միանգամ
 Իւր չորս կողմէն
 Ուշի ուշով տեսնեմ, ժուռ գամ
 Այխարհն ամէն .
 Եւրոպացւոց նըման յաւէտ
 Հետաքրքիր՝
 Ինչ որ տեսնեմ նոր, շահաւէտ,
 Առնեմ ի գիր .
 Յետոյ ձօնեմ զայնս իմ ազգին,
 (Ա՛զգ անգիտակ)
 Իբր իրապէս պերճ և անգին

Մի յիշատակ : »
 — Հարկ չէ ըսել թէ՛ երբ այս լուր
 Տարածուեցաւ,
 Լեռ ու պարտէզ, դաշտ ու բլուր
 Ըզգացին ցաւ .
 Եւ թէ՛ իւր քոյրն ու քեռորդին
 Եւ այլք, այր, կին,
 Ծեր թէ մանուկ, մեր ճամբորդին
 Յուզարկ եկին,
 Եւ յանձնելով զայն առ երկին,
 Չայնիւ տըրտում
 Վերադարձին կրկին կրկին
 Առին խոստում :
 — Մայիսի մէջ, մինչդեռ գարուն
 Սիրազըւարթ՝
 Սըփուած էր վեր ողջ դաշտերուն
 Շուշան և վարդ,
 Եւ արեգակն հեղոյր յերկնի
 Լոյսն իւր վըսեմ,
 Թողուց խըղունջն իւր հայրենի
 Պարտիզին սեմ,
 Եւ եռանդուն անկաւ յուղի :
 Միշտ յամբաբայլ,
 Սակայն առանց ահ ու դողի
 Եւ անայլայլ
 Ընթանալով, գիշեր ցերեկ,
 Յազթ, անվրտանգ,
 Երբ գինքն ըզգաց վաստակաբեկ՝
 Օր մ'առաւ կանգ,
 Եւ անձկանօք դիտեց իւր շուրջ .
 — Կար մի հովիտ
 Մերկ եւ անչէն, եւ մի կամուրջ
 Նեղ ու վըտիտ,
 Ոյր ներքեւէն՝ փափկամրմունջ
 Մի ջուր խոնարհ՝

Ձերդ տարագիր որբ անտէրունջ՝
 Ի ծով գընար :
 — Խըղունջն իսկոյն. «-է՛հ, չըկայ ճար.
 Շուտ թէ կամաց,
 Պէտք է, ըսաւ, սըրտիւ յօժար
 Անցնիմ դիմաց,
 Քանզի այս չոր, վայրի, խոպան
 Դաշտերուն մէջ
 Տեանելու և գըրելու բան
 Չը կայ մի էջ : »
 * *
 Ամրան օրերն անցած էին
 Շատոնց ի վեր .
 Կը փըջէին աշնանային
 Ուժգին հովեր .
 Դաշտք՝ անձաղիկ, ծառք՝ անտերեւ,
 Երկինք՝ մըթին
 Էին և յորդառատ անձրեւ
 Տեղայր չորս դին .
 Եւ հովտին նուրբ առուակին տեղ,
 Փրփրակուտակ
 Մըւընչելով մի բուռն հեղեղ
 Կ'երթար շիտակ,
 Սարսէր կամուրջն անսին և ցած,
 Խարխուլ և հին
 — Իսկ մեր խըղունջն անդին անցած
 Չէր տակաւին
 Այլ կը քայլէր (ժիր և կայտառ
 Իբրեւ մի քար)
 Ուժակորոյս և շնասպառ,
 Ու կը տըքար :
 — Նոյն պահուն ալ խըղուրդ մ'արի
 Եւ սըրընթաց,
 Ոյր՝ անձրեւէն՝ անձն էր կարի
 Յուզեալ և թաց,
 Կամուրջն ելաւ, արագ արագ
 Իբրեւ կայծակ,

Անցնիլ երթալ և անձրագ
 Մըտնել յիւր ծակ .
 Ճի՛ղջ նոյն պահուն ալ մեր խըղունջ,
 Որ զայն տեսաւ,
 Ճիգ մ'ալ թափեց, բեկեալ, անշունչ,
 Միւս եզրն հասաւ,
 Բաղխեցին ջուրք, ալիք, փրփուր,
 Ոլոր ոլոր,
 Կամուրջն անսին, նեղ ու թափուր՝
 Տարին բոլոր,
 Եւ քայքայուն, կէս փըլատակ
 Կամուրջին հետ՝
 Դժբախտ խըղուրդն ալ ջըրոց տակ
 Եղաւ անհետ :
 — Խըղունջն յայնժամ ձայնեց ուժգին .
 — « Խե՛ղճ կենդանի,
 Յանդուգն էակ, իմ ընթացքին
 Ո՛վ կը հասնի
 Յաւէտ օրհնեալ լինի Աստուած,
 Որ յաշխարհի
 Իւր բարութեամբն ինձ է տըւած
 Մ'արմին մ'արի,
 Որով կրնամ՝ զերդ մի բազէ
 Արագաթեւ՝
 Երթալ՝ հոգիս ո՛ւր որ ուզէ,
 Շո՛ւտ և թեթեւ :
 Առանց որոյ, անտարակոյս,
 Ճի՛ղջ քեզ նըման,
 Չուրն ինձ պիտի լինէր անոյս
 Մի գերեզման : »
 * *
 Անհըրաժեշտ պարտ է մարդուն
 Լինել ուսեալ, ժիր և արթուն .
 Այլ ուսմունք և ջանք անհամար՝
 Յաջողելու չեն բաւական,
 Երբ չունինք մեր գործոց համար
 Աչազուրկ Բազըն՝ իբր օգնական :

ՆՆՋՄԸՆ ԽՈՐԹ Մ'ՅԵՐԹԵԼՈՒՍԻՆ

Համեստ սենեկիկն ուրախ կ'երեւի.
Սեղանին վերայ կայ մի ծաղկեայ փունջ,
Եւ այս տեսարան ըսել կը թըւի՝
Քահանայից՝ ը՛ւս, իսկ կանանց ալ՝ մընջ:

Հեռուն՝ որմնափոր՝ կայ մի ննջման տեղ.
Այլ ոչ ո՛ք է որ մըտնէ կամ ելնէ.
Լոկ՝ պահպանութիւն վե՛հ եւ երկնահեղ՝
Արփին անդ նայի - մանուկ մ'անդ քընէ:

Փոքրիկ էակ մ'է նա. անկեանն ի խոր,
Ճերմակ ծածկոցին ծալքերուն շուքով,
Կարծես թէ առ ինքն ունի բան մ'անդորր,
Գողգոջուն, թեթեւ եւ սիրամոծով:

Կը սեղմէ նա իւր փափկիկ ձեռաց մէջ
Խաղալիք մ'որով իւր հոգին բերկրի.-
Զի անմեղք ունին պսակ մ'անմահ, անշէջ
Յերկնի, իսկ միայն խաղալի՛ք մ'յերկրի:

Ինչպէ՛ս կը ննջէ.....: Իրեն անճանանջ
Լն բարին ու չարն եւ զգացմունք ունայն.
Իւր երազն՝ ուղի՛ մ'է լուսահասանջ
Ուր նա հրեշտակներ՝ կը տեսնէ միայն:

Թեւն՝ երբեմն երբեմն՝ հեզիկ, գեղանի,
Կը շարժի մեղմիկ մաքրութեամբ մ'անբաւ.
Եւ շունչն՝ իւր բերնէն դուրս կը սաւառնի
Զերդ արեւուն մէջ ճա՛նճ մ'եթերարշաւ:

Արփին իւր լուսով կ'ողողէ զանի:
—Ոչի՛նչ է աչնքան պերճ եւ յաղթական
Քան Աստուծոյ աչքն որ հոգ կը տանի
Բացուել ի վերայ քուն եղող մանկան:

Վ. ՀԻՒԿՕ

ՆՆՋՄԸՆ ԽՈՐԹ Մ'ՅԵՐԹԵԼՈՒՍԻՆ

Վ Է Պ-Ա Ռ Ա Կ

Սպանիոյ Թագաւոր Ալֆօնսն իմաստուն՝
Ազգին գործերով կ'ըզբաղէր Թէպէտ՝
Այլ գիտութեան սէր մ'ունեւրով անհուն
Եւ միանգամայն ալ աստեղագէտ
Լինելով՝ յաճախ գիշերներն ի բուն
Դիտակ ի ձեռին կը մընար ի դէտ
Այն հըրաշալի եւ լուսատըտուն
Երկնային մարմնոց որոնք վէտ ի վէտ
Կը փայլին ի մթան, եւ առաւօտուն
Տեղի տան արփւոյն եւ լինին անհետ:

Գիշեր մ'երբ պայծառ էր օդն, եւ լուսնակ
Կապտագոյն երկնից վերեւ կը փայլէր,
Ալֆօնս Թողուց իւր պալատն եւ մինակ
Դէպ ի դաշտօրայքն ուղղեց իւր քայլեր,
Որ անդ խաղաղիկ, լուռ եւ անբընակ
Մի մարգագետնի եւ կամ մի բլլեր
Վերայէն դիտէ աստղն այն գեղունակ
Որ հեղուր անդուլ իւր մեղմիկ ցօլեր,
Եւ լուսաւորէր տընակ Թէ բունակ
Ուր մանկիկ քընէր, Թըռչնիկ դայլայլէր:

Մի արտի մօտ, մեծ մի Թըմենուոյ տակ,
Ուր շատոնց ձայնն էր դադրած սոխակին,
Ալֆօնս կանկ առաւ, պարզեց զիւր դիտակ
Եւ ուշով դիտել ըսկըսաւ զերկին.
Այլ յանկարծ լրսեց ոտնածայն մ'յստակ,
Վար դարձուց աչերն եւ տեսաւ մի կին
Որ մինչեւ իւր քով մօտեցաւ շիտակ,
Մընրադրեց իսկոյն եւ ողորմագին՝
— «Տէ՛ր, ո՛չ տուն ունիմ, ո՛չ հաց, ո՛չ ըստակ,
Գոչեց, հասէի՛ր գըթալ տընանկին :»

Ալֆօնս՝ սըրտմըտած եւ խոժոռաղէմ՝
— «Է՛ն, Թո՛ղ զիս, կի՛ն դու, չ՛ես տեսներ, ըսաւ,
Ժամանակ չ՛ունիմ, աստղերուն հետ եմ :»
Այն ատեն՝ աղքատն — «Արքայդ անիրաւ,
Յարեց համարձակ, այո՛, կը տեսնեմ
Թէ կը դիտես դու եմերն այն անբաւ
Եւ լուսոյ անմիւ գունտերն երկնահետ՝
Այլ սակայն, աւա՛ղ, չ՛ես տեսներ բընաւ
Այն Թըռուաւներն որք՝ աչերո՛ւդ իսկ դէմ՝
Կը մեռնին անտէր, անօթի, ծարա՛ւ :»

Յ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Թ Ր Ն

Մեր գիւղին մէջ (չ՛եմ յիշեր
Ո՞ր գիշեր)
Մի գիւղացւոյ տունն՝ յանկարծ
Բոցարծարծ
Հրդեհ մ'սկըսաւ վառել
Ու այրել:
Ամէն կողմէն, սըրտաթունդ,
Գունդ ի գունդ
Գըրացիներ՝ այր Թէ կին՝
Փոյթ եկին
Ի տես փայլուն, սաստկագին,
Կըրակին:
Բայց մեր գիւղն ունի մի հաշտ,
Բարեպաշտ,
Կրօնիւ մնի, սոյազուրդ
Ժողովուրդ:
Այնպէս որ, այդ բըռնկած
Տան գիմաց,
Շատեր՝ անջուր՝ ձեռնունայն՝
Մի միայն

Կը գոչէին. — «Բարեխօս
Սուրբ Պետրոս,
Սուրբ Կըղեմէս, Սուրբ Վիչէն,
Մեր մէջէն
Այս պատուհասն՝ Թող Աստուած
Տանի՛ ղբաց . . . :»
— Զայս երբ լըսեց՝ յուսահատ
Ու վըհատ
Բացագանչեց գիւղացին.
«Ո՛վ երկին,
Մինչեւ որ այս բարեխօս
Սուրբ Պետրոս,
Սուրբ Վիչէն ու Կըղեմէս՝
Յատկապէս
Այս աղօթից եւ իբաց
Առ Աստուած
Տեղեկագիրն հաղորդեն՝
Տունս արգէն
Պիտ՝ ըլլայ չըբոյ ճարակ
Աւերակ . . . :»

ԿԱԽՕՐՐԱՆ

Անոյշ անոյշ փրջէ հովիկ
Քընքոյշ քընքոյշ ծաղկանց քովիկ
Ուր բեր թիթուունք կը գուրգուրան ,
Եւ բազմաձիւղ , բազմատերեւ
Մի թըթենուոյ շուքին ներքեւ ,
 Նրգ ի բերան ,
 Հերքն ի ծածան ,
Օրուի դըստրիկ մ'ի կախօրրան ,
Մինչ անուիկ փրջէ հովիկ
Քընքոյշ քընքոյշ ծաղկանց քովիկ :

Գեղակապոյտ երկնից վերեւ
Լուսաճաճանչ շողայ արեւ
— Այն բոցավառ արեւն ամրան —
Եւ մինչ համայն բնութիւն՝ անշունչ ,
Իբրեւ ի քուն՝ կայ լուռ ու մունջ ,
 Չեւքն ի պարան ,
 Նրգ ի բերան ,
Օրուի դըստրիկն ի կախօրրան ,
Մինչ կապտագեղ երկնից վերեւ
Լուսաճաճանչ շողայ արեւ :

Ի սրբազրաւ դըստրիկին երգ
Ըսքանչանան դաշտը եւ այերք .
Մանկո՛ւնք , պահիկ մ'ըզդոյշ , անձայն
Կացէ՛ք դուք ալ՝ որ յըսէք զայն :

ԱՌ ՀՐԵՇՏԱԿՆ

Հրեշտակդ արդար ,
Որ ունկընդրես ձայնին մանկան ,
 Լե՛ր անդադար
Եւ ինձ պաշտպան և օգնական :

Նրբոր մենակ
Սլանամ՝ ժըպտուն՝ ի խաղ , ի պար ,
 Յո՛յց շարունակ
Ինձ ուղիղ եւ ջինջ ճանապարհ :

Տո՛ւր ի վերուստ
Որ իմ քայլեր , անհոգ , անվիշտ ,
 Մաղկահարուստ
Դաշտերու մէջ վազվըգեն միշտ .

Եւ միշտ զըւարթ
Ընթանալով ցերեկ գիշեր՝
 Շուշան և վարդ
Քաղեն ձեռքերս , և ո՛չ փուշեր

Թո՛ղ յուսահեղ
Չայնիկդ ինձ տայ սիրոյ հրաւէր ,
 Որ շոյտ լ'անմեղ
Ելնեն երգերս երկինքն ի վեր ,

Եւ դողդոջուն՝
Իմ մօր թեւոց մէջ սիրաբոյր՝
 Իբրեւ թըուշուն
Կենցաղ վարեմ երկնահամբոյր :

Վարդանըման
Նրթունքդ հըպէ՛ փափկիկ ճակտիւս ,
 Որ սէրն ուսման
Եւ մարդկութեան արծարծի յիս .

Տո՛ւր , մանաւանդ ,
Տո՛ւր ինձ այն սուրբ եւ պերճ հոգին ,
 Այն վեհ եռանդ
Որ ըլլամ ՀԱՅ ՄԱՅՐ և ՀԱՅ ԿԻՆ :

ԱՍՏՈՒԱԾ

— Ո՛վ, լուսափայլ արեգին ճառագայթներ է տըւած, եւ անբափանց գիշերին՝ Լուսին, աստղեր քանկագին .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Անհուն երկնից կապոյտ գոյն, եւ խոտին ո՛վ է տըւած Այն կանանցն ուր իբր ի բոյն Յօդերն հանգչիլ գան այգուն .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Ո՛վ, հոտաւետ պուրակին Շուք, եւ բըռչնոյն է տըւած Այն փետուրներ փափկագին Որովք սլանայ նա յերկին .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Ո՛վ, աշխարհիս, մինչեւ ցարդ, Ամեն պիտոյքն է տըւած, Մերկ դաշտաց իսկ՝ իբրեւ գարդ Տայով շուշան, յասմիկ, վարդ .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Ո՛վ, գրեզ գրգուռդ բարի մօր Այն վեհ գորովն է տըւած Որով վըրադ, ամեն օր, Կը գուրգուրայ սիրով նոր .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Ո՛վ, քաղցրահամ, գեղունակ Քեզ պըտուողներ է տըւած, եւ այն ճաշն որ շարունակ Լընու փոքրիկ քո պընակ .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Երբ մի տըղայ քաղցրադեմ, Աչերն ի վեր ամբարձած, Ըսէ աղօթք մ'երկնաճեմ, Ո՛վ կը լըսէ գայն, Արտե՛մ .

— Մեր արարիչ հայրն Աստուած :

— Երբ սուրբ սիրով, ջինջ մըտքով, Գիշերն երթա՛ պատրաստուած Մահիճդ հանգչիլ անխըռով, Ո՛վ կը հըսկէ գըլխուդ քով .

— Մեր արարիչն հայր Աստուած :

ԿԵՆԳԱՆԵՆԱՅ ԺՈՂՈՎ

— ԱՌԱԿ —

.....
Ամբողջ գիւղին մէջ տիրէր յուզում մեծ .
Աստ անդ լըտուէին ձայներ տըրտմահեծ .
Կենսական շահեր կային անպաշտպան
Որք բըռնած էին կորըստեան ճամբան .
Տանելու համար առ այս մի դարման՝
Միակ, անվըրէպ միջոցն ու պայման
Էր փութանակի կազմել մի ժողով
Պարզել խնդիրներն օրինաց շողով,
Վիճել, որոշել եւ այնուհետեւ
Գործադրել զարժանն անդուլ անթեթեւ :
Պատի, պարտէզներն ու դաշտերն ի վեր,
Բոլոր կենդանեաց գընաց հըրաւէր՝
Մի մեծ, ընդհանուր եւ համագումար ,
Արտասովոր նիստ ընելու համար :
Որոշեալ ժամուն ամէնքն ալ եկան .
Բազմեցաւ լըսին՝ մէն ժողովական,
Եւ ատենապետն ոտք ելնելով . « Տեա՛րք,
Ըսաւ, այսօր մեզ՝ իբրեւ օրակարգ՝
կարեւորագոյն մի խընդիր ինքնին
կուգայ անյապաղ մատչիլ ի բըննին .
Խնդրեմ, լրջօրէն խօսեցէք կարգաւ»

Իսկոյն գէր կըր բաղ մ'յառաջ եկաւ,
Եւ, յաղթ բանալով կըտուցն իւր աւագ՝
Չայնեց մեծագոյն « վա՛գ, վա՛գ, վա՛գ, վա՛գ, վա՛գ »
Անդիէն դեղին կատու մ'ոտք ելաւ,
Իւր կարծիքն յայտնեց « Լա՛վ, մըլա՛վ, մըլա՛վ »
Աքաղաղ մ'հագած կարմիր վերարկու՝
Պատասխան տըւաւ « կո՛ւկո՛ւկո՛ւկո՛ւկո՛ւ »
Հաւն՝ առանց թողլու նստարանն իւր տաք՝
Շեշտելով գոչեց « կը՛տկը՛տկը՛տկը՛տաք »
Շունն՝ ատենաբան ճարտար, ապահով՝
Մի հարցում ուղղեց « հո՛վ հո՛վ հո՛վ հո՛վ հո՛վ »
Չոր հեզաբարոյ, խաթունիկ մի սագ
Սը՛ս սը՛ս սը՛ս սը՛ս ով մ'ընդմիջեց արագ :
Ճընճղուկիկ մ'արթուն ու չարաճըճի,
Փոյթ հարցապընդեց « ճի՛ ճի՛ ճի՛ ճի՛ ճի՛ »
Էջն՝ որ կ'ունկընդէր ականջակառոյց՝
Յանկարծ գըռալով միջագէպ մ'յարոյց
Դայլայլեց սոխակն ու վըրընջեց ձին
Ժողովն երկու ժամ յետոյ փակեցին,
Եւ ժողովականք, նորէն ցիւր ու ցան,
Հեռացան, աւա՛ղ, եւ համոզուեցան
Թէ՛ Նրբէք մի գործ տեսնել չէ՛ հընար
Երբ գործողք միմեանց խօսք չեն հասկնար :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐՆ

* * *

Երբ, գարնան մէջ, անգուգական
 Բուրաստանք ծաղկին,
 Քանի՛ սրբոտեր յուզեալ խոկան
 Ի լուր տխակին .
 Քանի՛ բերկրանք պաշարել զան
 Մեր խաւար հոգին,
 Երբոր լրսեմք այն սիրական
 Խոխոջն առուակին,
 Եւ երբ պայծառ արեգական
 Շողերն անմեկին՝
 Լընուն՝ լուսով մ'եղեմական՝
 Զերկիր եւ զերկին :

* * *

Քաղցր է տեսնել խօլ, գունազարդ
 Թիթուունք որք թռչին .
 Մետաքսահիւս ոստայն ու սարդ,
 Ճնհողուկն ու հրճին .
 Արժան է որ ունկընդրէ մարդ
 Զուրց ալ կարկաջին,
 Սիրէ շուշան, մեխակ ու վարդ,
 Որք ի սէր մատչին .
 Այլ ոչի՛նչ է աստ մինչեւ ցարդ՝
 Կամօքն Արարչին՝
 Քաղցր այնքան քան մանկան զըւարթ
 Համբո՛յրն առաջին :

U. SEOLLEP

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐՆ

ԱՌ ԵՐՈՒԱՆՊ

Որդեա՛կ, պարտիս գիտնալ աղէկ
Թէ՛ յաշխարհի՛ մէն մի տըղէկ
Նաւ մ'է անդէկ
Որ, կենաց լայն ծովուն վերայ,
Կը թափառի եւ կ'երերայ,
Եւ բուռն ալիք
Զայն կը մըղեն գերդ խաղալիք
Մինչեւ յանդունդն ուր՝ գըլխիկոր՝
Կը քայքայի բեկոր բեկոր:

Ինչպէս որ նաւ աննաւաստի,
Որ չունի կայմ առագաստի
Ի պատրաստի,
Լինի անհետ, անյիշատակ,
Մըշտախաւար անդընդոց տակ,
Նոյնպէս մանուկ
Որբ, անտէրունջ եւ աննեցուկ,
Որ չունի հայր, մայր սիրաւէտ,
Զարեաց ի չարս երթայ յաւէտ:

Բայց բեզ, որդեա՛կ, բարին Աստուած
Ազնիւ մայրիկ մ'եւ սիրատած
Հայր մ'է տըւած,
Որոց գըզուանքն հոգեգորով
Ըզբեզ պատեն բարիքներով
Յերեկ գիշեր,
Եւ՛ կըտրերով հատու փուշեր՝
Քու անմեղուկ ճակտիդ գըւարթ
Զօնեն առատ շուշան եւ վարդ:

Զի այսօր, մինչ հոգիդ է կոյս,
Մինչ սըրտիդ մէջ անաղարտ Յոյս
Եւ Սէր և Լոյս
Թագաւորեն, ո՛վ իմս Երուանդ,
Ուէրն, Յոյսն և Լոյսն ես երկնաւանդ
Այն հեզ յարկին՝
Ում՝ զերդ պարգեւ և գանձ անդին՝
Նախ՝ շնորհագեղ, քաղցրիկ մի կին,
Եւ ապա՛ զքե՛զ տըւաւ երկին:

Քու բարութեանդ ակընկալու
Մնօղացդ՝ առանց տրտնջալու՝
Լե՛ր միշտ հըլու,
Զի անոնց մէն խոհուն խըրատ,
Գոհար մ'է ջինջ եւ անարատ
Ու թանկագին,
Որ, մանկութեան քո պըսակին
Վերայ, փայլուն և լուսավառ,
Պիտի շողայ մըշտապայծառ:

Սիրէ՛ մայրիկդ, ո՛վ իմս Երուանդ,
Անսա՛ նըմա եւ, մանաւանդ,
Լե՛ր հընազանդ,
Եւ թող երբէք քո սեաւ աշեր
Լան, եւ շըրթունքդ հեղուն ճիչեր,
Ու կարեվէր
Խոցեն հայրիկդ՝ որուն թեւեր՝
Քու նորաբոյս անձիդ բոլոր՝
Կը գուրգուրան սիրամոլոր:

Ունիս նաեւ փոքրիկ մի քոյր
Որուն պարտիս տալ քաղցրաբոյր
Սէր եւ համբոյր .
Մաղինկ մ'է նա նորաբողբոջ .
Դեռ իւր քայլեր՝ տըկար, դողդոջ՝
Նոր կ'սկըսին
Քեզ հետ վազել ի միասին
Եւ՛ բուսալիք թըռչնոց նըման՝
Բաժակն ըմպել վարդից բուրման:

ՄԱՄՈՒԿՆ ՈՒ ՇԵՐԱՄԸ

— ԱՌԱԿԻԿ —

(Նմանողաբար)

Վարպետ ոստայնանկ մամուկներէն մին՝
Մի օր, ծաղրելով՝ ըսաւ շերամին .
« Ո՛վ խեղճ կենդանի,
Զ'ե՛ս տեսներ քանի
Կարճ միջոցի մէջ կը յաջողիմ ես
Ծածկել իմ ցանցովս՝ ամբողջ պատ ուկես .
Մինչդեռ դու՛ դանդաղ,
Լըռիմ ու խաղաղ՝
Այնքան քիչ գործող ես եւ յամբընթաց: »
Պատասխան՝ շերամն սապէս տալ փութաց .
« Մամուկդ ինքնագով,
Որ քու հիւսուածքով
Կը պարծիս, այդ գործդ՝ անարժան, անպէտ՝
Ի՞նչ կ'արժէ. ոչի՛նչ, այսօր եւ յաւիտ .
Մինչ ես՝ օգտակար
Մի բանի համար
Կ'աշխատիմ՝ որ է՝ քեպէտ եւ սակաւ՝
Այլ լա՛ւ: »

ՈՐԹԱՑՈՒՆԿՆ ՈՒ ԿՆՁՆԻՆ

— ԱՌԱԿԻԿ —

(Նմանողաբար)

Որձատունկ մ'աննեցուկ, անգոր,
Կը վատթարանար օրէ օր .
Զէր տար ոչ տերեւ, ոչ խաղող .
Կնձնի մ'անոր պաշտպան եղաւ .
« Թէ ես պըտուղ չունիմ բընաւ՝
Կ'ըսէր, գէթ լաւ պըտուղ տըրող
Մի տունկ կ'ապրի իմ պատճառաւ: »

Գ Ո Ջ Ա Ր Ի Կ

Գ Ո Ջ Ա Ր Ի Կ

Առաստուռն
Կանուխ կանուխ ,
Կազմ եւ ժըպտուն
Եւ մենագլուխ ,
Հագուած մարուր,
Գոհարի՛կ, ո՞ր
Կ'երբաս աղպէս
Զըւարթէրես:

Կ'երբա՞ն յանտառ,
Հոն ուր կայտառ ,
Քաղցրիկ պըլպուլ
Երգէ անդույ,
Մինչ ոստէ յոստ
Սարեակն՝ ըմբոստ
Այլ փափկարես՝
Թռչտի բերես:

Կ'երբա՞ն ի դաշտ
Ուր ծաղկապաշտ
Թիբուանց բանակ
Բազմագունակ ,

Յայն պերճ հագուստ
Զոր Տէրն յերկնուստ
Սիրովն անբաս
Անոնց տըւաս,

Վարդենայն շուրջ՝
Զերդ ի կամուրջ
Դրախտատիպար՝
Կազմելով պար,
Առ խոտն անբայր ,
Առ մէն տերես
Շուայլեն համբայր ,
Գրգուանք, բարես:

Կ'երբա՞ն շիտակ
Դէպ յայն վըտակ
Մեղմամբըմունջ ,
Որ՝ խընկաշունջ
Գարնան հովուն
Հարցին փոխան՝
Կարծես սիրուն
Տայ պատասխան:

- Առաստուռն
կանուխ կանուխ ,
Կազմ եւ ժըպտուն
Եւ մենագլուխ ,
Ո՛վ Գոհարիկ ,
Քնքոյղ դըստրիկ,
Հեզ , վարդ բուրիկ ,
Դու ո՞ր կ'երբաս:
- « Ես վարժատուն
Կ'երբամ՝ ուր դաս
Ինճ աւանդէ
Իմ դասատուն .
- Հաճոյքն անդ է ,
Անդ՝ Գիտութիւն : »

ԲՈՎՄԱՍԻ ՍԱՐՍԱՓԸ

(ՎԷՊ - ԱՌԱԿ)

Ծաղկունք, դալարիք, դաշտեր,
 Գիւղերն էին շուրջ պատեր.
 Գարունն եկած էր արդէն,
 Եւ մերակէն ու վարդէն՝
 Իբրեւ փափկիկ եղբայր քոյր՝
 Թիթեռնիկներ՝ սիրաբոյր
 Գային առնուլ բիւր համբոյր:
 Համայն բնուծիւն — անտըրտունջ
 Եւ բազմածին իբրեւ մայր —
 Սընուցանէր եւ փունջ փունջ
 Բոյսեր լընուր ամէն վայր.
 Եւ նուրբ ծաղկունք քաղցրահոտ,
 Յասմիկ, շուշան, շահոքրամ,
 Բանջարեղէնք, պարարտ խոտ,
 Դուրս յորդէին, խուռներամ,
 Հողին տակէն, ուր անշունչ
 Թաղուած կային լուռ ու մուռջ:

 — Թովմաս (մի խեղճ այգեպան)
 Կ'ըսէր ինքնին խընդուծեամբ.
 « Ո՛հ, այս տարի ո՛րքան բան

Պիտի — դըդուժ ու կաղամբ,
 Պըրաս, շողգամ, ըստեպղին —
 Գաղեմ, շնորհիւ Անեղին:
 — Այո՛, ըսաւ Կիրակոս,
 (Իրեն դրացի մի մըշակ)
 Արեւ, անձրեւք յորդահոս,
 Ամառ մ'անտօթ, անխորշակ,
 Պիտ'ունենանք այս տարի,
 Քանզի նահանջ է տարին,
 Եւ ես կարծեմ թէ՛ բարի
 Երկինք պիտի յօժարին
 Յարուցանել մեզ համար
 — Կ'իմանա՞ս, պարոն յիմա՛ր —
 Այն ամէն ինչ որ թաքուն
 Է հողին տակ, կամ ի քուն:
 — Թովմաս՝ յուզեալ, դիմայլայլ՝
 Ետ ետ գընաց երկու քայլ,
 Եւ գոչեց. « Մի տարի կայ
 Կինս հանգչի յիւր գերեզման
 Բուսեղինաց յար նըման՝
 Նա՞ալ արդեօք դուրս 'տի գայ.....: »

ՕՃՆ ՈՒ ԿԱՅՄՈՌԻԿԸ

— ԱՌԱԿԻԿ —

(Նմանողաբար)

Կայծոռիկ մ'հանգչէր պուրակին մեջ մուր.
 Օճն յանկարծ խայթեց ճրճին յուսատու,
 Որ գոչեց — « Յանցանքս ի՞նչ էր, օ՛ճ անգուր »
 — « Կը փայլէի՛ր դու : »

ԵՐԱՆՈՒԹՅ

— ՎԻՊԱԿ —

— « Վազէ՛, վազէ՛ շուտ, իմ Երանուհիս,
 Հի՛ս եկուր ու տես — բայց չը զարհուրիս —
 Չարածըճի մուկն ահա ձեռք անցաւ,
 Մուկիկն այն անկուշտ և ամենակեր,
 Որ՛ երեկ՝ կապոյտ գոգնոցդ էր ծակեր,
 Եւ քեզ պատճառեց այնքան վիշտ ու ցաւ.
 Գուցէ սա ինքն է որ, ամէն ատեն,
 Գողի պէս կ'անցնի ճաշատան պատէն,
 Սեղանին վերայ կ'երնէ, եւ՛ արագ՝
 Ի՛նչ որ գտնէ հոն — խորտիկ թէ՛ կարագ,
 Պանիր թէ՛ պըտուղ, հաց թէ՛ կարկանդակ —
 Կը լըլըրճէ իւր շրթամբքն այլանդակ.....:
 Դեռ անցեալ գիշեր իսկ, միթէ՛ սա չէ՛ր
 Որ, արձակելով բիւրաւոր ճիշեր,
 — Ա՛յ թշուառական և անօրէն մուկ —
 Պառկած սենեկիդ մէջ հանեց աղմուկ,
 Ա՛յնքան շատ գընաց եկաւ անձանձիր
 Որ, լեղապատառ, զիս արթընցուցիր,
 Քովս առի ըզքեզ, և իմ անկողնոյս
 Մէջ՝ վախէ՛դ՝ արթուն կեցար. մինչեւ լոյս:
 — Ա՛լ ազատեցանք, օ՛խ, պիտի մեռնի: »
 — « Մայրիկ, ինչ աղւոր է, ինչ գեղանի,
 Ի՛նչ փոքրիկ, գողտրիկ աչքեր ունի նա
 Բզմեզ տեսնելով օրբան կը վախնայ.
 Նայէ՛, մա՛յր, նայէ՛ սա նուրբ և սիրուն,
 Դէպ ի վեր ցըցուած իւր ականջներուն.
 Օ՛, փախչի՞ր կուզես որ, դարանիդ մէջ,
 Կ'ընես ամէն կողմ հազար ել և էջ
 Մա՛յր, տես ինչ կ'ընէ, — բայց խե՛նդ ես, ի՛նչ ես
 Որ երկաթ ձողերն — իմ գոգնոցիս պէս —
 Կրծելով ծակել, կըտրել կը ջանաս
 Որպէս զի փախչիս երթաս անվընաս
 Ի զո՛ւր կը յողնիս, բան մ'օգուտ չունի
 Դարանն ինկած ես, ո՛վ խեղճ կենդանի: »

— Իւր թաթերն ալ, մայր, վարդագոյն են, տես,
Պոչն՝ երկայն — բարակ, փոքրիկ օձի պէս,
Նորէն վեր կ'ենէն տես, իւր փորին տակ
Աւելի մաքուր, աւելի սպիտակ
է ձարն ո՛հ, բայց ի՛նչ կը տեսնեմ, մայրիկ,
Ներկու կարգ բիծեր կան, կարմիր, փոքրիկ,
Որք կը նըշմարուին մազերուն մէջէն.
Ա՛հ, կուզեմ գիտնալ թէ անոնք ի՛նչ են : »
— « Իւր ստինքն են, անշիկս, զի մայր է ինքն ալ,
Եւ ունի անշուշտ բազմաթիւ ձագեր
Որոնց՝ իրեն պէս՝ կրծել ու գողնալ
Պիտ՝ ուսուցանէր, որպէս զի օր մ'ալ
Անոնք քանդէին մեր յարկ ու պարկեր
— Եթէ չէինք զինքն այսօր ձեռք ձրգեր : »
Երանիկ՝ յանկարծ՝ մըտայոյզ, լըռին՝
Նայեցաւ իւր մօր, նայեցաւ մուկին
Եւ իւր աչաց եզրն՝ յըստակ մի կաթիլ
— Յօ՛ղ սրտին — սկսաւ թրթռալ ու փթթիլ.....
Ուժգին բաբախէր իւր սիրտն անաղօտ
Ձեռքն ուղղեց փոքրիկ բանտին դըրան մօտ,
Բացաւ զայն մեղմիւ Մուկն եղաւ անյայտ..... :
— Մայրն՝ յոյժ խըռովեալ, աչօք բարկացայտ,
Գոչեց — « Կարճամիտ, անառա՛կ աղջիկ,
Ո՛չ սէր պիտի տամ քեզ և ո՛չ պաշտիկ
Աղէ՛կ գործ տեսար, շա՛տ աղէկ, ապրի՛ս,
Եւ հայրդ որ կ'ըսէր թէ՛ « Երանուհիս
« Ալ չափահաս է և խելօք, ուշիմ »
Մի՛ լար և ըսէ՛, չա՛ր աղջիկ, ինչո՞ւ
Գոց դարանին դուռն ինքնին բացիր դու »
— « Ո՛հ, մի՛ պատժեր զիս, ներէ՛ ինձ, մայր իմ,
Եթէ չար ըրի՛ մէ՛յ մ'ալ չեմ ըներ
Խորհեցայ..... թէ՛ նա..... ձագուկներ ունէր..... : »

ՀՈՂԱԳՈՐԾԵ ԵՒ ԻՒՐ ՈՐԳԻՔ

— ԱՌԱԿ —

(Նմանողաբար Լաֆօնթեհե)

Հարուստ հողագործ՝ մ'իւր մահուան մահնին
Մօտ կանչեց իւր մանչ գաւակներն արի,
Եւ ըսաւ անոնց. « Միակ եւ վերջին
Պատուէրս է որ՝ մի՛ երբեք օտարի
Ի վաճառ հանել, յանձնել հաւանիք
Հողն այն գոր թողած են մեզ մեր նախնիք .
Ձի անոր ներքեւ մի գանձ կայ թաքուն.
Ո՛ր կողմ գըտնըւին աղէկ չեմ գիտեր.
Բայց քիչ մ'աշխատանք եւ կամք աննրկուն
Կըրնան այն գանձին ընել ըզձեզ տէր :
Ուստի այս տարի՛ երբ գայ օգոստոս՝
Առէ՛ք ձեր գործիքն — արօր, բրիչ ու բահ —
Բացէ՛ք, փորեցէ՛ք ամէն տեղ ալօս,
Ձը տըրորուած խո՛րշ մ'անգամ չը մընայ : »
— Մեռաւ հողագործն. իւր որդիքն, ուժեղ,
Ձըլապինդ բազկօք գետինն հերկեցին,
Տալն ու վրայ ըրին հողերն ամէն տեղ.....
Եւ՝ թէպէտ հետքն իսկ չը գըտան գանձին՝
Սակայն ա՛յնքան լաւ հերկուած հողերէն
— Երբ սերմանեցին — խիստ առատօրէն
Քաղեցին ցորեն, հաճար ու գարի,
Եւ լաւ հասկըցան թէ՛ իրենց բարի
Հայրն ուզած էր նախ — մեռնելէ առաջ —
Իւր գաւակներուն ուսուցանել քաջ
Թէ՛ Աշխատութիւնն՝ գանձ մ'ի յաշխարհի :

ՆԱԻԱԲԵԿԵԱԼՆԵՐԸ

Ա.

Ծովափին մութ ժայռերն ի վեր
Բաղխեն ալիք, փրչեն հովեր
Որոտագին.
Ամպը ընդհարին և շանթակիր
Դըղըրդալով սարսեն զերկիր,
Սարսեն զերկին:

Բագմափրփուր, գոռ, անըզգաստ
Ալեաց վերայ՝ անառագաստ
Ահա մի նաւ
Կը թափառի, զեկակորոյս
Նւ քայքայուն. — փրկութեան յոյս
Զըկայ բընաւ:

Խըզին պարանք, կայմք խորտակին,
Ճանապարհորդք՝ ծեր, այր թէ կին՝
Սարսափահար՝
Սըրտաճըմիկ և աղեկէզ
Չայնիւ գոչեն. — « Ե՛կ, օգնէ՛ մեզ,
Տէ՛ր բարերար : »

Սակայն նաւուն կողերն ի վեր
Բաղխեն ալիք, փրչեն հովեր
Որոտագին,
Նւ անիծիւք, լաց ու կոծով,
Անհետանան թափին ի ծով
Մեր, այր թէ կին :

Բ.

Բայց ահա մի ժայռի վերայ՝
Հեռո՛ւն՝ մարմին մի կ'երերայ,
Ինքնին, մինակ.....
Ո՛չ, երկուք են, մին կին, միւսն այր,
Նւ կը շարժեն միշտ վեր ի վայր
Մի թաչկինակ:

Ահեղամուռնչ, յաղթ ու վայրագ
Զուրք դէզ առ դէզ զխմեն արագ,
Նւ իրենց տակ
Կարծես պարզեն մութ, անսահման,
Մի գոռ անդուռ, մի գերեզման
Անյիշատակ..... :

Գուցէ հիմայ, խեղճ, ուժասպառ,
Գրկախառն շնդ սահին խսպառ.....
Գուցէ հիմայ՝
Հաւատարիմ իբր ամուսին՝
Թողուն այս կեանքն և միասին
Կիմեն ի մահ..... :

Աւա՛ղ — ո՛հ, բայց ծովափին քով
Մարդիկ դիզուեր, ձայն ու ձեռքով
Փող ի բերան
Կաղաղակեն. « Բռնէ՛ք մտէն,
Զը թողո՛ւք զայն՝ երբ ձեզ նետեն
Մի հաստ պարան..... : »

ՆԱԻԱԲԵԿԵԱԼՆԵՐԸ

Որը որը և սրբընթաց
 Եկաւ պարանն ուժեղ ու թաց.....
 — Բռնեցին զայն ,
 Եւ երկուքն ալ՝ զերծ ի մահու՝
 Հանին առ Տէր իրենց աղու
 Աղօթից ձայն :

✦

Ո՛վ նորաբոյս Հայ պատանիք ,
 Դուք որ լոկ խաղ , խինդ , հարսանիք
 Տեսնէք յերկրի ,
 Եւ ձեր մատաղ , անփորձ հոգին ,
 Երգ ու պարով եռանդազին
 Միշտ կը բերկրի .

Ձեզ անխափան դիտնալ է պարտ
 Թէ՛ կեանքն՝ յուզեալ և անհանդարտ
 Ծով մ'է անգութ ,
 Ոյր բուռն աղեաց յաւէտ գերի
 Մարդն՝ անդադար կը դեգերի
 Խուժէ ի խուժ :

Սակայն , ձեր նուրբ հասակին մէջ,
 Երբ ուսման սուրբ եռանդն անչէջ
 Ի ձեզ վառի .
 Երբ աշխատիք և մահաւէտ
 Ծուլութեան ախտն ի ձէնջ յաւէտ
 Վանէք հեռի .

Ձեր չափահաս եղած ատեն ,
 Երբ փորձութիւնք ըզձեզ պատեն
 Վըշտապարար ,
 Ձեր Գիտութեան ձե՛ռքն է միայն
 Որ կը նետէ ձեզ մի պարան
 Ազատարար :

Մ Ո Ւ Խ Ն Ո Ւ Բ Ո Ց Ը

— ԱՌԱՎԻԿ —

(Նմանողաբար)

Մուին այսպէս կ'ըսէր
 Շեկափայլ բոցին .
 « Մա՛յր իմ որդեսէր ,
 « Ես՝ քու բընածին
 « Դուստրդ եմ հարազատ ,
 « Եւ յաշխարհի՛ք բեւ
 « Ունիմ՝ յար ազատ՝
 « Հոգի , մարմին , թե՛ւ . . .
 « Այլ սակայն ինչո՞ւ
 « Ես՝ դարչահատ , սե
 « Եմ՝ մինչ լուսատու ,
 « Շողջողո՛ւն ես դու : »
 Բոցն ըսաւ անոր .

« Աղջի՛կս , այդ բան նոր
 « Ձե՛ր երկրիս վըրջ ,
 « Յորում ամեն բան
 « Պէտք է , անխափան ,
 « Ի՛ւր իսկ սեփական
 « Յորումն ունենայ
 « Որպէս զի լոյս տա՛յ . . . »

* * *

Մանկանց — մարդկան — չէ բաւական
 Լինել որդիս հարց պատուական .
 Մերթ հարբ բոց են լուսաբուղիս .
 Իրենց որդիք՝ անպէ՛տ մուխ

ՓՈՔՐԻԿՆ ԱՐԱՅ

Սիրուն , զարդարուն սենեակ մ'է դասի ,
 Ուր ո՛չ լոյս եւ ո՛չ ծաղիկ կը պակսի ,
 Եւ ուր Արմենակ , Նարդիկ ու Վիրգին՝
 Ուսեալ վարժուհւոյ մ'հսկողութեան տակ՝
 Կը ջանան կրթել իրենց անգիտակ
 Մանկական նուրբ միտքն եւ անփորձ հոգին :

Բայց ահա հընչեց ժամն ըզբօսանաց .
 Վարժուհին թողուց սենեակն եւ գընաց
 Ժուռ գալ պարտիզին խոտերուն վերայ .
 Եւ ահա յանկարծ — որդի՛ որոտման —
 Դըրան բաղխելով՝ մի ռումբի նըման՝
 Ներս մըտաւ փոքրիկ եղբայրնին Արայ .

Եւ , իբր անպատկառ , անկիրթ այցելու ,
 Առանց նախապէս հրաման հւայցելու ,
 Աթոռին վերայ ցատկեց եւ իսկոյն ,
 Իրմէ տա՛սն անգամ մեծ սեղանին քով ,
 Բազմելով . « Նարդի՛կ , գոչեց նա կիրքով ,
 Շո՛ւտ , տո՛ւր ինձ մի թուղթ , վրձիններ եւ գոյն »

— « Ի՞նչ պիտի գըծես » , հարցուց Արմենակ .
 — « Երկու ականջով մի մեծ աւանակ ,
 Ոյր վրայ կարենամ հեծնել առանձին
 Քանզի ծառաներն — ոյց մին է գընչու —
 Ո՛րքան որ պուռամ՝ չեմ գիտեր ինչու
 Կը մերժեն ինձ տալ հօրս ըսպիտակ ձին »

ՀՈՒՂԱՆԻՆ ԵՐԱԶԸ

— « Բարի լոյս , մա՛յր իմ » — « Ա՛ , դո՛ւ ես , Շո՛ղան ,
 Բայց էլ այդ ի՛նչ հագուստ , այդ ի՛նչ կերպարան ,
 Խառնաներ զըլուխ
 Դեռ չը բօրափած գիշերնոց շապիկ ,
 Ինչո՞ւ անկողնեդ էլեր ես բոպիկ ,
 Եւ ա՛յսքան կանուխ : »

— « Ո՛հ , վայրկեան մ՛առաջ տեսայ մի երագ ,
 Եւ գ՛այն քեզ պատմել էկայ վագն ի վագ
 Մտիկ ըրե՛ , մա՛յր իմ ,
 Բայց եթե ապշիս , հիանաս , յուզիս ,
 Հարցմամբ , համբուրիս մի՛ ընդմիջեր զիս՝
 Որ չը շքարիմ : »

..... « Մեր պարտիզին մեջ կը խաղայի ես
 Եւ կը քաղէի ծաղիկներ պէս պէս ,
 Եւ կանանց խոտեր
 Հեռուն , մի ոստի վերայ , դողդոջուն ,
 Բան մ՛երեցար ինձ — բիրեռնի՞կ , բըռչո՞ւն ,
 Ի՛նչ էր — ջ՛եմ գիտեր : »

« Ըսի — Չայն բըռնել արդեօք ջ՛ե՞ հընար
 Մանուկ մ՛եմ , անշուշտ ինձմէ չը վախնար
 Մօտեցայ Յանկարծ
 Փոխուեցար այն բանն ու մարմինն առան
 Ճակատ ձիւնագոյն , այտեր սրտագրաւ ,
 Աջքեր բոցարծարծ : »

« Հրեղտա՞կ էր , ի՞նչ էր — ջ՛եի ճանցեր գ՛այն —
 Չոյգ քեւեր ուներ , քափանցիկ ու լայն
 Եւ յուսափետուր
 Մեջքն ուներ մի նուրբ , ամպագոյն գօտի
 Ըսաւ — « Քեզ հետ վե՛ր սըլանամք պիտի
 Մա՛նկիկ , ձեռքդ ինձ տո՛ւր : »

«Գրկեց գիս ուժգին , պարզեց իւր թեւեր ,
Ըսկըսանք էյնէլ արագ դւայ ի վեր»

Ամպերուն մեջէն

Ըսի . — « Ո՞ր կ'երթանք , հոգիս կը դողա՛յ »

Ըսաւ . — « Երթալիք տեղերնիս , տըղա՛յ ,
Ըզբեզ կը ճանջեն : »

— « Մայրիկս՝ էրբ լըսէ՛ պիտի բարկանայ » —

Կ'ըսէի . — « Դու հոգ մ'ընէ՛ր » — կ'ըսէր նա

Զինչ ամպոց հոսանք

Կ'անհետանային տակաւ առ տակաւ..... ,

Առաջնորդս՝ էրեսս անգամ մ'այ պագաւ .

Եւ գոչեց — « Հասա՛նք : »

* * *

« Մեր դէմ կը բացուէր՝ աղամանդակուռ .՝

— Մեր տան դռնէն մե՛ծ , մա՛յր , շա՛տ մեծ — մի դուռ ,

Որ՝ իբրեւ կամար՝

Շողշողուն էրերն ուներ կապտագեղ ,

Ամպեր՝ իբրեւ սեամ , եւ իբրեւ կանդեղ՝

Աստղեր անհամար : »

« Դըրան բոլորտիքն էակներ կային ,

Ուղեկցիս նըման գոգցես օդայի՛ն ,

Եւ ճանճանջարես .

Զիս տեսան թէ չէ՛ գուարթ , միաբերան

Գոչեցին « Ողջո՛յն , դու մե՛րն ես , Շուշա՛ն ,

Մե՛րն այսուհետեւ : »

« Ըսկըսայ հեծել եւ՝ արտասուագին՝

« Ո՞վ էր դուք , ո՞ր եմ , յերկի՞ր թէ յերկին ,

Զունի՞ք խըղձմըտանք »

— « Այս տեղն է՝ Դըրախտ , մեր անունն՝ Հրեշտակ ,

Ըսին , զըրկեցին՝ զիս , մա՛յր , եւ՝ շիտակ՝

Դռնէն ներս՝ մըտանք : »

..... «Տեսարանն՝ անճառ , պերճ , աննըմա՛ն էր»

Յամենուստ՝ քաղցրիկ ու բրբռուն ձայներ ,

Փայլիլըլուն լոյսեր

Կը բօրափռէին Բայց ի՛նչպէս ըսեմ ,

Ես՝ ա՛յնքան անեղ , վեհապանծ , վըսեմ

Բան՝ ջիւ՛ տեսեր : »

« Ծառեր գըմըլստեայ , պըտուղներ ոսկի»

Զուրեր մըրմընջուն , շինջ գերդ ապակի»

Ծաղկունք գունավառ ,

Որոնք՝ խընկաւետ եւ փափկատերեւ՝

Բուրմունք հեղուին շարունակ՝ իբրեւ

Կենդանի՝ բուրվառ »

« Հեզիկ , անուշիկ , անըսպառ գեփիւռ ,

Յուլմունք , հեշտութիւնք նուրբ , երանասփի՛ւռ»

Անվերջ էրգ ու պար»

Անսասան բերկրանք հոգւոյ եւ սըրտի»

Հրեշտակք եւ կուսանք , մանկունք նորատի ,

Սրբութեա՛ն տիպար »

« Եւ Աստուծոյ գահն՝ որ ճաճանջափայլ

— Գըբութեան , սիրոյ հընո՛ց անայայլ —

Անդ կը բարձրանայ»

Օրհնաբան քնարաց վանգիւնք ներդաշնակ ,

Մինչ սքանջեալփառ դիմօք վեհունակ

Անդ բագմած է ՆԱ »

« Տեսայ ամէ՛նքն այ Ընտրելոց , սըբբոց

Դասերն այ տեսայ փայլուն իբրեւ բոց ,

Եւ շընորհագարդ»

..... Գովս եկան հրեշտակք , ինձ տըւին թեւեր ,

Ըսին « Պիտ՝ հոս կեանք վարես անըստուներ ,

Ուրախ եւ զըւարթ : »

« Ըսկըսայ պոռայ կանգել , խենդի՛ պես »
 « Թողէ՛ք որ երթամ , ըսի , ո՛ջ , ո՛ջ , ես
 Ձե՛մ կենար յայս վայր : »
 — « Բայց ինչո՞ն , Շուշան , հոգևո՛յս իմ արեւ ,
 Ձեիք ուզեր մնայ հոն » — « Որովհետեւ
 Դու հոն ջեի՛ր , մա՛յր : »

..... « Ձայնս ա՛յնքան սուր էր որ արթընցո՛ւց գիս.....
 — Ի՞նչպէս , հասնեցա՞ր , մա՛յրիկ , երագիս
 Պատմեցի՞ աղէկ : »
 — « Շուշան , դու պիտի պսակես իմ յոյսեր
 Ե՛կ , զըրկե՛մ ըզքեզ , ո՛վ իմ մայրասէր ,
 Գերագնի՛ն տըղեկ : »

ԱՂՈՒՅՍԵ ՈՒ ԿԱՅԱՆԷ

— ԱՌԱԿ —

Մի ցած ծառի վերայ կանգուն
 Խորդար կաքաւ մ'անդորր ի քուն ,
 Երբ աղուէս մ'որ՝ անօթի՛
 Կեր կ'որոնէր անտառին տակ ,
 Հոտ առնելով՝ եկաւ շիտակ
 Իռնել կաքաւն անորդի :
 Թռչունն ըզգաց սաստիկ մի ցաւ ,
 Եւ քընթառում աչեր բացաւ ,
 Ու՛ տեսնելով այն վրտանգ
 Որ կ'սպառնար իւր օրերուն՝
 Անմեղ ձայնիւ . « Եղբայր սիրուն ,
 Ըսաւ , չունի՞ս խրղճմբտանք . . . »
 « Եթէ այսօր՝ բարին Աստուած
 « Քեզ՝ իբրեւ ճաշ՝ գիս է տըւած ,
 « Դու ալ պարտիս փոխարէն

— « Վերջին բաղձանքս է այս , աւա՛ղ . . . —
 « Նստի ի սըրտէ և անդանդաղ
 « Գոհուլթիւն , փա՛ռք տալ իրեն : »
 Աղուէսն անսաց անոր խօսքին ,
 Այլ հազիւ թէ եռանդագին
 Բացաւ բերանն՝ որ ահա
 Ճարպիկ կաքաւն ազատօրէն
 Թրուաւ գընաց թառիլ նորէն
 Հըսկայ կաղնւոյ մի վերայ .
 Եւ գըլթիկոր , ամօթա՛հար
 Կենդանին՝ որ կայր ի խոնարհ՝
 Ծաղը ընելով անձանձիր ,
 — « Այսուհետեւ , տէ՛ր խաբեբայ ,
 « Ըսաւ անոր , կե՛ր և ապա ,
 « Կեր և ապա՛ գոհացիր : »

ՄԱՆԿԻԿՆ ԵՒ ԿԱՅՈՒՆ ԻՐ

ՄԱՆԿԻԿՆ ԵՌ ԿԱՏՈՒՆ ԻԻՐ

(Թարգմ.)

Հո՛ս եկուր , Փիսիկ , եկո՛ւր որ աղւոր մ'ըզքեզ ջախեմ ես ,
 եկո՛ւր , ա՛նառակ ,
 Քեզ համար կ'ըսեն Թէ՛ ո՛վ որ ըլլայ՝ ուժգին կը ճանկես ,
 — երեսդ ճերմակ :

Է՛հ , ըսէ՛ նայիմ , այդպէս խոժոռած ո՛ւստի կուգաս արդ ,
 Ուռուցած քո ճար :

Խեղճ մուկիկներուն տըլի՛ր մահաբեր , սոսկալի մի ջարդ
 Վիրաւորուեցա՛ր :

Եւ կամ կաղամա՛րս արդեօք շըրջեցիր , եւ՛ արագընծաց՛
 Վազելով շիտակ ,

Մի՛ծէ Թ՛ամիկդ իմ Թ՛ղթերուս վերայ գըծագրե՛լ փուծաց
 Մի սեւուկ գետակ :

Տեսնե՛նք , պատասխան տո՛ւր , ես բընուծեամբ քաղցրիկ եմ եւ հեզ .
 Յանցանքներդ ո՛յք են .

Զը՛ պիտի ջախեմ , Փիսիկ , առաջուց ես կը ներեմ քեզ
 Ոճիրներդ ամէն :

..... Ի՛նչ , ակնա՛րկ մ'անգամ , կամ գըզուանք մ'անգամ ինձ չե՛ս ուղղեր դու ,
 Զարսի՛րտ կենդանի :

— Մե՛ղք որ ամէն տեղ ա՛յնքան գովեր եմ , անպիտա՛ն կատու ,
 Դէմքըդ գեղանի : —

Ո՛հ , բայց ի՛նչ է այն , գետնին վերայ , քովդ , որ կը Թ՛աւալի
 — Թ՛ռչնի՛կս Աստուա՛ծ իմ —

Դո՛ւ խողխողեցիր՝ զայն , ակռաներովդ սուր եւ ահուելի ,
 Ընկերս միտերիմ ,

Ա՛յն որ՛ իւր անոյշ դայլայիկներով՝ ինձ՛ հրճուանք կուտար ,
 Քեզ՛ նախանձ առա՛տ ,

Վանդակէն խըլուած ահա կը մեռնի մահուամբ չարաչար .
 — Վա՛յ քեզ , ապիրա՛տ :

Այդ անգուծ արարքդ յաւէտ կը բառնայ բոլոր սէրս ի քէն ,
 Կ'ուզէի ներել ,

Բայց վշտացած սիրտս ինձ կ'ըսէ՛ դաժան բարուցդ փոխարէն՝
 Զքեզ դատապարտել :

Փախի՛ր , հեռացի՛ր , շո՛ւտ , իմ դիմացէս կորսըէ՛ անդին .
 — Մըտադրեցի լաւ

Ըզքեզ ջը տեսնել եւ այլ եւս ոչինչ ըստ երեւումին
 Զը դատե՛լ բընաւ : »

Մ Ա Վ Ո Ր

Արարիչ Հայրն Աստուած՝
 Իւր սիրովն անհուն՝
 Յաղք , եռանդուն ,
 Եւ արքուն ,
 Կեանք տրւած
 Է մարդուն .

Այլ , աւա՛ղ , մարդն յ'երկրի
 Կը նըմանի դիւրափշուր մի սափորի ,
 Հողաշէ՛ն աման որ շոյտ կը կոտրի ,
 Եւ որ սակայն խոր ծոց մ'ունի գաղտնի ,
 Որ՛ մեղր որպէս բոյն , քացախ քէ գինի՝
 Կ'ընդունի անդու ի՛նչ որ այ լինի :
 Մեր սրտից մէջ այ , ծածուկ եւ անյուշ ,
 Անքիւ ըզգացմունք , լեղի քէ անուշ ,
 Սեր , յոյս , դաւեր ու նախանձ ,
 Գուք , սխ ու քէն հոգեխանձ ,
 Մուտ գըտնեն անմեկին
 Եւ անդ բընակին .

Մինչ ց'այն օր
 Ա հաւոր
 Ուր հզօր
 Մահուան աջն հասնի
 Եւ կոտրե՛ գ'անի .
 Եւ սափորին բեկորքն յետին
 Դատնան ի ցուրտ հող վերջստին :

Վ Ե Ր Բ Ա Ք Ա Ն

Հ Ն Չ Ե Ը Կ

օժտափեցան անա Շողեր
Այս էջերուս ի վերեւ,
Զորս ամպք մըծին չեն ըսքողեր
Զի անդ փայլի պերճ արեւ:

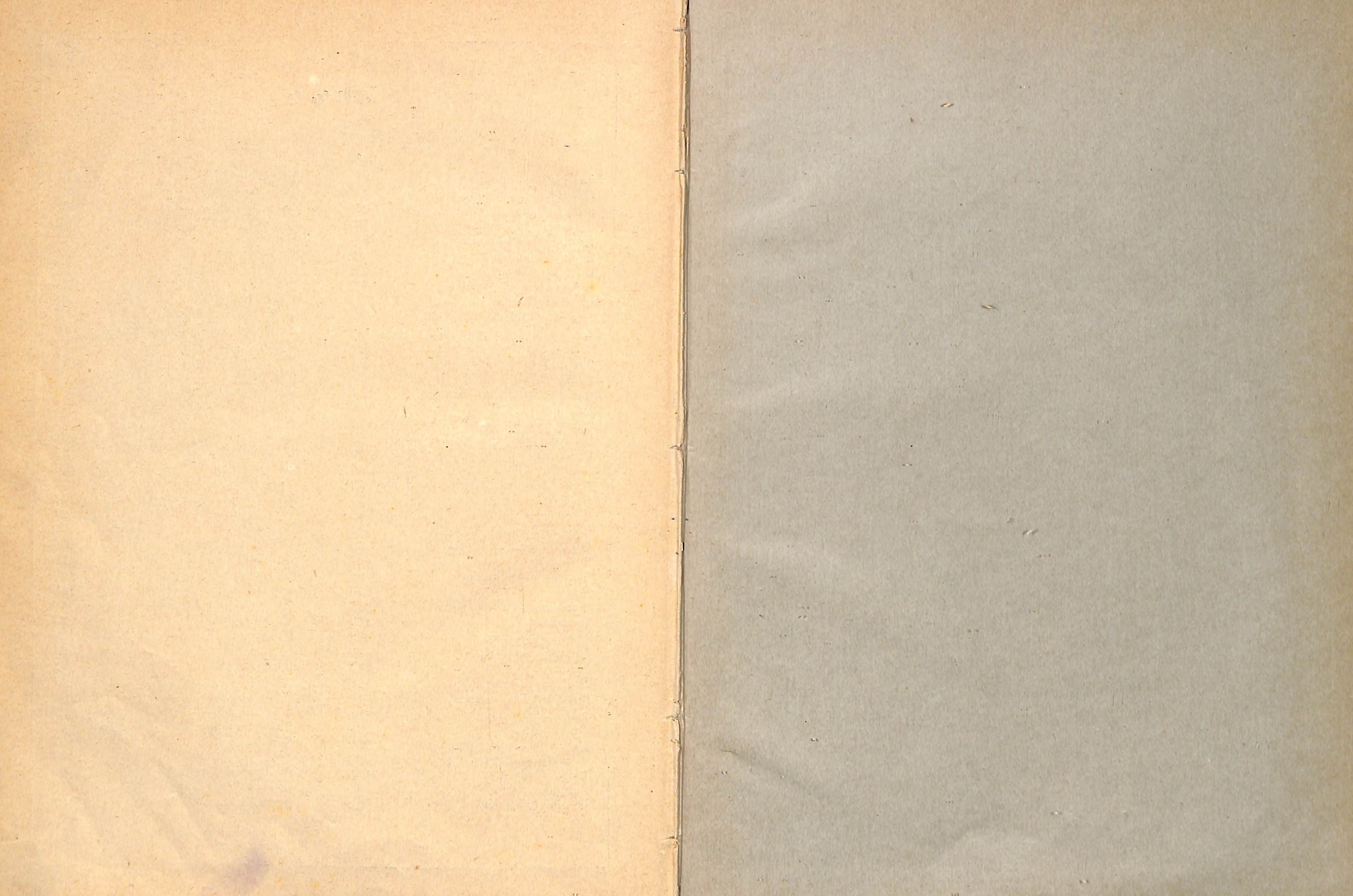
Թօժտափեցան արփույն Յողեր,
— Եղեմնառաք, նո՛ւրբ անձրեւ, —
Ողողեցին գրքիս կողեր,
Ծառիս մէն ճիւղն ու տերեւ

Երգեց քերթօղն, հընչեց քընար.
Իւր ձայնն՝ հեզիկ եւ խոնարհ՝
Պահ մ'ալ կամի մընալ լուռ,

Մինչեւ որ իւր շեշտք նորոգին,
Եւ թըծուարով գայ կրկին
Մի նոր մատենի բանալ դուռ:

Յ Ա Ն Կ

	ԵՐԷ		ԵՐԷ
Ագուան ու խղունջը	86	Կենդանեաց ժողով	111
Ազգային Հիւանդանոց	44	Կոյր ծերունիք	52
Ան ու վահ	67	Հաւատք, Յոյս, Սէր	25
Աղբիւրն եւ ծով	15	Հողագործն եւ իւր որդիք	121
Աղուեսն ու կազաւը	150	Հովանոց	45
Աղուեսն ու օճը	58	Զիւնագունտ	27
Անտառին գայլը	57	Զօն առ հայրն իմ	5
Աշխատասէրն Արշակ	75	Ճնճողուն ու նապաստակը	100
Առաջին համբոյրը	112	Ման վահանին	19
Առ Գերեմիկ	71	Մամուկն ու շերամը	115
Առ դատրիկն քերթողին	89	Մանկիկն առ կատուն իւր	152
Առ ընթերցողս	9	Մանկիկն ի քուն	15
Առիւծն ու կապիկները	82	Մանկիկն ու թռչնիկ	84
Առ յունակ	57	Մանուկն առ արձագանգ	49
Առ Հ. Իփիկանեան	55	Մանուկն առ կայծակ	50
Առ մանկիկն Զ. Սարաճ	22	Մեծամիտ ոչիւր	41
Առ վիքթոր Հիւկօ	78	Մողէզն ու կրեայն	64
Առ քեռորդեակն իմ նորածին	26	Մուխն ու բոցը	124
Աստուած	110	Մութացիկ կիներ	51
Արմինե	45	Նապաստակ	95
Բուն, կատուն, սագն եւ մուկը	70	Նաւաբեկեայները	122
Գարուն	55	Ննջման խորշ մ'յարշայուսին	104
Գրասիրտ բուն	54	Շոր տարի	21
Գրոյ հրեշտակն	101	Նունիկ	24
Գինովն առ քիթն իւր	50	Շողորքը մեղուն	94
Գոհարիկ	117	Շուշանին երազը	126
Գորտն ու սոխակը	92	Շուշանն հովտաց	66
Գութ	18	Որբատունկն ու կնճնին	115
Գրաճարակ մուկերն	14	Պայտարն ու գորտը	48
Երանունի	119	Պարոն Լափայիս	75
Երզն հրեշտակաց	65	Սափոր	155
Երբայք բարեա՛ւ	76	Սիրե՛ս լսել	81
Երուանդ	114	Սիրե՛ս տեսնել	47
Թովմասի սարսափը	118	Վարդն ու գերեզման	17
Թռչնիկն առ գարուն	12	Վէպ առակ — Ալփօնս —	106
Իձն ու տգրուկը	80	Վէպ առակ — նարինջներն —	25
Իշուն վճիռը	55	Տասնաբանեայ Պատ.	42
Խղունջն ու խլուրդը	102	Տեղեկագիր	107
Խրատք առ Երուանդ	95	Փոքրիկն Արայ	125
Կախօրրան	108	Օղակառոյց դղեակը	62
Կաղանդ	91	Օճն ու կայծոռիկը	118
Կաղանդի սեղան	58	Օրբերգ	87

4549

1398000

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

